

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MALİYE ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE KAMU EĞİTİM HARCAMALARI VE OECD ÜLKELERİ İLE
KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeyma AKBAYRAK

EYLÜL - 2021

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MALİYE ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE KAMU EĞİTİM HARCAMALARI VE OECD ÜLKELERİ İLE
KARŞILAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeyma AKBAYRAK

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Nagihan BİRİNCİ

EYLÜL - 2021

TRABZON

ONAY

Şeyma AKBAYRAK tarafından hazırlanan “Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamaları ve OECD Ülkeleri ile Karşılaştırılması” adlı bu Çalışma 24.02.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Maliye Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir..

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Prof. Dr. Mehmet TUNÇER	Başkan	☐	☐	
Doç. Dr. Mehmet Hanefi TOPAL	Üye	☐	☐	
Dr. Öğr. Üyesi Nagihan BİRİNCİ	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Tülay İLHAN NAS
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu Çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Şeyma AKBAYRAK

22.09.2021

ÖNSÖZ

Eğitim, ülkelerin ekonomik büyüme ve kalkınmasında önemli rolü olan ertelenemez ve vazgeçilemez bir süreçtir. Bir ülkenin eğitim sistemi, o ülkenin kendisini nasıl tanımladığının ve kendisine nasıl bir gelecek hazırladığının en temel göstergelerinden biridir. Ülke ekonomilerinin gelişiminde, yaşam standartlarının ve uluslararası rekabet gücünün artırılmasında kamu eğitim harcamaları stratejik bir öneme sahip bulunmaktadır. Dolayısıyla ülkeler kamu harcamaları içerisinde eğitim harcamalarına verdikleri önem kadar ilerleyebilmektedirler.

Bu çalışmanın kapsamı eğitimin ve kamu eğitim harcamalarının genel çerçevesini ele alarak Türkiye’de ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında kamu sektörü tarafından gerçekleştirilen eğitim harcamalarını tanıtmak ve OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) ülkeleri ile karşılaştırıldığında benzer ve farklı olan yönlerini ortaya koymaktır. Bu amaçla çalışmada OECD, TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), Milli Eğitim Bakanlığı ve T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı gibi resmi kurumların verilerinden faydalanmak suretiyle betimsel analiz yapılmıştır. Ayrıca çalışmada OECD ülkelerinde kamu eğitim harcamalarının GSYH (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla) içindeki payı bazı ekonomik ve sosyal göstergeler bakımından değerlendirilmiştir.

Bu tez çalışmasının planlamasından sonuçlanmasına kadar olan sürede, bilgi ve önerileri ile bana yol gösteren saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Nagihan BİRİNCİ’ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eylül, 2021

Şeyma AKBAYRAK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT	IX
TABLolar LİSTESİ.....	X
GRAFİKLER LİSTESİ	XII
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
GİRİŞ	1-2

BİRİNCİ BÖLÜM

1. EĞİTİMİN VE KAMU EĞİTİM HARCAMALARININ GENEL ÇERÇEVESİ.....	3-24
1.1. Eğitimin Tanımı ve Önemi.....	3
1.2. Eğitimin Amacı	4
1.3. Eğitimin Kapsamı	5
1.3.1. Formal Eğitim	5
1.3.1.1. Örgün Eğitim	6
1.3.1.2. Yaygın eğitim	8
1.3.2. İnfomal Eğitim.....	8
1.4. Kamu Eğitim Harcaması ve Niteliği	9
1.4.1. Kamu Eğitim Harcaması.....	9
1.4.2. Kamu Eğitim Harcamalarının Niteliği	11
1.4.2.1. Eğitimin Yarı Kamusal Mal Olma Niteliği.....	11
1.4.2.2. Eğitimin Tüketim ve Yatırım Malı Olma Niteliği	12
1.4.2.3. Eğitimin Erdemli Mal ve Hizmet Olma Niteliği	12
1.5. Kamu Eğitim Harcamalarının Maliyeti.....	13
1.5.1. Kamu Eğitim Harcamalarının Sunumu	15
1.6. Kamu Eğitim Harcamalarının Etkileri	17
1.6.1. Eğitimin Ekonomik Büyüme ve Kalkınmaya Etkisi	18
1.6.2. Eğitimin Gelir Düzeyine Etkisi	18
1.6.3. Eğitimin Gelir Dağılımına Etkisi	19

1.6.4. Eğitimin Verimliliğe Etkisi	20
1.6.5. Eğitimin İşgücü ve İstihdama Etkisi	21
1.6.6. Eğitimin Teknolojiye Etkisi	21
1.6.7. Eğitimin Toplumsal Cinsiyete Etkisi	22
1.6.8. Eğitimin Vergi Yüküne Etkisi	23
1.6.9. Eğitimin Yaşam Kalitesine Etkisi	23
1.6.10. Eğitimin Değişime Etkisi	24

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE KAMU EĞİTİM HARCAMALARI	25-44
2.1. Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının Sunumu	25
2.2. Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının Finansmanı	25
2.2.1. Türkiye’de Eğitim Kademelerine Göre Kamu Finansman Kaynakları	26
2.3. Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının Gelişimi	35
2.3.1. Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH ve Bütçe İçindeki Yeri	36
2.3.1.1. Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının Bütçe İçindeki Yeri	37
2.3.1.2. Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH İçindeki Yeri	38
2.3.2. Kamu Eğitim Harcamalarının Diğer Kamu Harcamalarıyla Karşılaştırılması	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE’DE KAMU EĞİTİM HARCAMALARININ OECD ÜLKELERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	45-85
3.1. OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının Sunumu	45
3.2. OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının Finansmanı	47
3.3. Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının OECD Ülkeleri ile Karşılaştırılması	55
3.4. Türkiye ve OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının Bazı Ekonomik ve Sosyal Göstergeler Bakımından Değerlendirilmesi	69
3.4.1. Kamu Eğitim Harcamalarının Gelir Düzeyi Bakımından Değerlendirilmesi	69
3.4.2. Kamu Eğitim Harcamalarının Gelir Dağılımı Bakımından Değerlendirilmesi	71
3.4.3. Kamu Eğitim Harcamalarının İstihdam Bakımından Değerlendirilmesi	73
3.4.4. Kamu Eğitim Harcamalarının Teknoloji Bakımından Değerlendirilmesi	76
3.4.5. Kamu Eğitim Harcamalarının Değişim Bakımından Karşılaştırılması	78
3.4.6. Kamu Eğitim Harcamalarının Yaşam Kalitesi Bakımından Değerlendirilmesi	80
3.4.7. Kamu Eğitim Harcamalarının Toplumsal Cinsiyet Bakımından Değerlendirilmesi	83

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	86
KAYNAKÇA	90
ÖZGEÇMİŞ.....	100

ÖZET

Eğitim bir ülkenin olmazsa olmazıdır. Ülke ekonomisinin gelişimi, yeni teknolojilerden geçmekte, yeni teknolojileri ise eğitilmiş bireyler oluşturmaktadır. Bu doğrultuda teknolojik gelişim için eğitim şart olmaktadır. Ekonomik büyüme ve uluslararası rekabet gücünün artmasında eğitim önemli bir rol üstlenmektedir. Dolayısıyla eğitim hizmetinin bireysel, toplumsal ve iktisadi etkileri bulunmaktadır. Bu durum ise eğitim hizmetinin, kamu sektörü tarafından finanse edilmesinin ve sunulmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ülkeyi hem ekonomik hem toplumsal olarak etkileyebilme özelliğine sahip olan eğitim hizmeti kamu tarafından yarı kamusal mal ve hizmet olarak sunulmaktadır.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında kamu sektörü tarafından gerçekleştirilen eğitim harcamalarını tanıtmak ve OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında benzer ve farklı olan yönlerini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, çalışmanın ilk bölümünde eğitimin ve kamu eğitim harcamalarının genel çerçevesi üzerinde durulmuştur. İkinci bölümünde Türkiye’de kamu eğitim harcamalarının sunumu, finansmanı ve gelişimi ele alınmıştır. Son bölümde ise OECD ülkelerinde kamu eğitim harcamalarının sunumu ve finansman modelleri ele alınarak Türkiye ve OECD ülkelerinde kamu eğitim harcamalarının bazı ekonomik ve sosyal göstergeler açısından karşılaştırılması yapılmıştır.

Araştırmanın sonucunda Türkiye’de ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretime ayrılan ödeneğin artış gösterdiği ancak OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında GSYH içinde ilköğretim ve ortaöğretime ayrılan payın OECD ortalamasının altında kaldığı, yükseköğretime ayrılan payın ise OECD ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrenci başına yapılan kamu harcamalarının OECD ortalamasının altında kaldığı ve Türkiye’nin öğrenci başına en az harcama yapan ülke konumunda olduğu tespit edilmiştir. OECD ülkelerinde kamu eğitim harcamalarının GSYH içindeki payı bazı ekonomik ve sosyal göstergeler bakımından değerlendirildiğinde, kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı görece yüksek olan ülkelerin nispeten daha başarılı olduğu, kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı görece düşük olan ülkelerin ise nispeten daha başarısız olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de kamu eğitim harcamalarının GSYH içindeki payı bazı ekonomik ve sosyal göstergeler bakımından değerlendirildiğinde ise en başarısız ülkeler arasında olduğu ve kendisiyle benzer gelişmişlik düzeyine sahip olan ülkelerle nispeten benzer bir durum sergilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Eğitim Harcamaları, Kamu Eğitim Harcamalarının Finansmanı, Türkiye, OECD Ülkeleri

ABSTRACT

Education is essential for a country. The development of the country's economy is provided by new technology. New technologies are formed by educated individuals. In this direction, education is essential for technological development. Education plays an important role in economic growth and increasing international competitiveness. Therefore, education service has individual, social and economic effects. This situation reveals the necessity of financing and providing education service by the public sector. Education service, which has the feature of affecting the country both economically and socially, is offered by the public as a semi-public good and service.

The aim of this study is to introduce the education expenditures made by the public sector in primary, secondary and higher education institutions in Turkey and to reveal their similarities and differences when compared to OECD countries. In this direction, the first part of the study focuses on the general framework of education and public education expenditures. In the second part, the presentation, financing and development of public education expenditures in Turkey are discussed. In the last part, the presentation of public education expenditures and financing models in OECD countries are discussed and a comparison of public education expenditures in Turkey and OECD countries in terms of some economic and social indicators is made.

As a result of the research, it was determined that the appropriation allocated to primary education, secondary education and higher education increased in Turkey, but when compared with OECD countries, the share allocated to primary and secondary education in GDP was below the OECD average, while the share allocated to higher education was above the OECD average. In addition, it has been determined that public expenditures per student are below the OECD average and that Turkey is the country that spends the least per student. When the share of public education expenditures in GDP in OECD countries is evaluated in terms of some economic and social indicators, countries with a relatively high ratio of public education expenditures to GDP have been relatively successful. It has been determined that countries with a relatively low ratio of public education expenditures to GDP are relatively unsuccessful. When the share of public education expenditures in GDP in Turkey is evaluated in terms of some economic and social indicators, it has been concluded that it is among the most unsuccessful countries and exhibits a relatively similar situation with countries with a similar level of development.

Keywords: Public Education Expenditures, Financing Public Education Expenditures, Turkey, OECD Countries

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Türkiye’de Okul Öncesi Kamu Eğitim Kurumlarında Net Okullaşma Oranı ve Okul/Kurum/Sınıf, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2012-2021).....	27
2	Türkiye’de İlkokul Kamu Kurumlarında Net Okullaşma Oranı ve Okul/Kurum/Sınıf, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2012-2021).....	29
3	Türkiye’de Öğretim Yılına Göre Kamu Ortaokul Kurumlarında Net Okullaşma Oranı, Okul/Kurum/Sınıf, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2012-2021).....	30
4	Türkiye’de Ortaöğretim Kamu Kurumunda Net Okullaşma Oranı, Okul/Kurum/Sınıf, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2012-2021).....	32
5	Türkiye’de Yükseköğretim Kurumunda Net Okullaşma Oranı, Okul, Öğretim Elemanları, Öğrenci ve Mezun Sayısı (2012-2021).....	34
6	GSYH, Merkezi Yönetim Bütçesi, MEB Bütçesi, YÖK (Yükseköğretim Kurulu)+Üniversiteler Bütçesi ve Toplam Eğitim Bütçesi (2006-2021, Bin TL).....	36
7	Kamu Eğitim Kurum Bütçelerinin Merkezi Yönetim Bütçesine Oranları (2006-2021, %).....	37
8	Merkezi Yönetim Bütçesi ve Kamu Eğitim Kurum Bütçelerinin GSYH’ye Oranları (2006-2021, %).....	39
9	MEB Yatırım Bütçelerinin Merkezi Yönetim Bütçesine ve GSYH’ye Oranı (2006-2021, %).....	40
10	Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kamu Harcamaları (2006-2021, Milyon TL).....	42
11	Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kamu Harcamalarının GSYH’ye Oranı (2006-2021, %).....	43
12	Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kamu Harcamalarının Toplam Kamu Harcamalarına Oranı (2006-2021, %).....	44
13	OECD Ülkelerinde Eğitimin Finansman Sunum Türlerine Göre Dağılımı (2018, %).....	46
14	OECD Ülkelerinde İlköğretim Kurumlarına Yapılan Toplam Kamu Harcamaları (2018, ABD Doları).....	48
15	OECD Ülkelerinde Ortaöğretim Kurumlarına Yapılan Toplam Kamu Harcamaları (2018, ABD Doları).....	50
16	OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Kurumlarına Yapılan Toplam Kamu Harcamaları (2018, ABD Doları).....	52
17	OECD Ülkelerinde İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretim Kurumlarına Yapılan Toplam Kamu Harcamaları (2018, ABD Doları).....	53
18	OECD Ülkelerinde İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamalarının Toplam Kamu Harcamalarına Oranı (2012-2018, %).....	55

19	OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamalarının Toplam Kamu Harcamalarına Oranı (2012-2018, %)	57
20	OECD Ülkelerinde İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarına Yapılan Kamu Harcamalarının GSYH'ye Oranı (2012-2018, %)	60
21	OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Kurumlarına Yapılan Kamu Harcamalarının GSYH'ye Oranı (2012-2018, %)	62
22	OECD Ülkelerinde İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Yıllık Öğrenci Başına Yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2012-2018, ABD Doları)	64
23	OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Kurumlarında Yıllık Öğrenci Başına Yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2012-2018, ABD Doları)	66
24	OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranı ve Kişi Başına GSYH (1998-2018 Ortalama Değeri, %)	69
25	OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranı ve Gelir Eşitsizliğine İlişkin Göstergeler (2010-2018 Ortalama Değeri, %)	72
26	OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranı ve İstihdama İlişkin Göstergeler (1998-2018 Ortalama Değeri, %)	74
27	OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranı ve Yenilik Yaratma Kapasitesine İlişkin Göstergeler (2010-2018 Ortalama Değeri, %)	76
28	OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranı ve Özgürlük Endeks Değerlerine İlişkin Göstergeler (2010-2018 Ortalama Değeri, %)	78
29	OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranı ve Yaşam Kalitesine İlişkin Göstergeler (2010-2018 Ortalama Değeri, %)	81
30	OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranı ve Cinsiyet Eşitsizliğine İlişkin Göstergeler (2010-2018 Ortalama Değerleri, %)	83

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik Nr.	Grafik Adı	Sayfa Nr.
1	Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2011-2019, Milyon TL)	28
2	Türkiye’de İlkokul Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2011-2019, Milyon TL)	30
3	Türkiye’de Ortaokul Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2011-2019, Milyon TL)	31
4	Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2011-2019, Milyon TL).....	33
5	Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarına Yapılan Eğitim Kamu Harcamaları (2011-2019, Milyon TL).....	35
6	OECD Ülkelerinde Eğitim Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamalarının ve Toplam Kamu Harcamalarının Artış Oranı (2012-2018, %)	59
7	OECD Ülkelerinde GSYH Yüzdesi Olarak Eğitim Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamalarının ve GSYH’nin Artış Oranı (2012-2018, %)	63
8	OECD Ülkelerinde Öğrenci Başına Yapılan Kamu Eğitim Harcamalarının, Öğrencilerin ve Toplam Kamu Harcamalarının Artış Oranı (2012-2018, %)	68

KISALTMALAR LİSTESİ

OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
UNDP	: İnsani Geliştirme Raporları
ED	: Editör
SAGP	: Satın Alma Gücü Paritesi
EKEV	: Erzincan Eğitim ve Kültür Vakfı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği

GİRİŞ

Toplumu oluşturan bireylerin yaratılışları gereği birlikte yaşama gereksinimi devlete olan ihtiyacı gerekli kılmıştır. Devlet halktan topladığı vergi ve benzeri gelirleri toplumsal ihtiyaçları karşılamak için harcamaktadır. Devlet tam kamusal mal ve hizmet niteliğinde olan milli savunma ve adalet için harcama yapmaktadır. Ayrıca devlet, yarı kamusal mal ve hizmet niteliği olan eğitim ve sağlık gibi hizmetleri sunmak için de harcama yapmaktadır. Yarı kamusal mal ve hizmetlerin sunumu, devlet ile özel sektör tarafından finanse edilmektedir. Faydasının sadece tüketende kalmayıp topluma yayılıyor olması, eğitim ve sağlık hizmetlerinin devlet tarafından sunulmasının temel gerekçesini oluşturmaktadır.

Eğitimin birey ve toplum üzerindeki etkileri, eğitim harcamalarını önemli kılmaktadır. Eğitim, bireyin ve toplumun gelişmesini sağlamakta, ekonomik kalkınmayı desteklemekte, kültürel değerleri koruyup geliştirerek bunların gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktadır. Ayrıca eğitimin hem bireysel hem de toplumsal faydaları bulunmaktadır. Bu nedenle eğitim sisteminin iyi kurulmuş olması, hukuki yapısının geliştirilmiş ve yeterli mali kaynakla desteklenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla ekonomik gelişme ve ülkeler arası rekabet konusunda eğitim harcamaları stratejik bir öneme sahiptir.

Eğitim, işgücü verimliliğini arttırarak ekonomik büyümeyi sağlamakta, ekonomik büyüme ise gelir artışı yoluyla eğitim ve sosyal harcamaları arttırarak kalkınmayı yüksek düzeye taşımaktadır. Eğitim, ülkelerde nitelikli iş gücü sınıfının oluşmasına katkı sağlamaktadır. Eğitim seviyesi yükseldikçe kişilerin iş bulma olasılığı ve iş gücüne katılma oranı yükselmektedir. Eğitim seviyesindeki artışın ekonominin üretim kapasitesini artırması ve böylece yeni istihdam olanakları oluşturması önemli bir noktadır. Eğitim seviyesinin işsizlik üzerindeki etkisi ise iyi eğitim almış bireylerin işsiz kalma olasılığının görece daha az olmasıdır. Eğitim seviyesi arttıkça ortalama olarak gelir seviyesi de artmaktadır. Eğitim harcamaları gelirin yeniden dağılımı, ekonomik istikrar ve ekonomik kalkınma konularında çok önemli bir fonksiyona sahiptir. Tüm bunların sağlanabilmesi için gerekli düzeyde eğitim harcaması yapılmalı ve ekonomik istikrar açısından dengeli bir finansman sağlanmalıdır. Eğitim harcamalarının finansmanı; eğitim hizmetinin sunumunda gerekli olan kaynakların sağlandığı ve bu kaynakların farklı eğitim düzeyleri, bireyler, bölgeler arasındaki dağılımının gerçekleştiği bir süreçtir. Eğitim harcamalarının aksama olmaksızın, kaliteli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için finansman sürecinin sağlıklı bir şekilde işlemesi büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında kamu sektörü tarafından gerçekleştirilen eğitim harcamalarını tanıtmak ve OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında benzer ve farklı olan yönlerini ortaya koymaktır. Bu kapsamda TÜİK, Milli Eğitim Bakanlığı T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve OECD gibi resmi kurumlardan elde edilen güncel veriler kullanılmıştır. Ayrıca Türkiye ve OECD ülkelerinde kamu eğitim harcamaları bazı ekonomik ve sosyal göstergeler doğrultusunda karşılaştırılmıştır.

Bu tez çalışmasının birinci bölümünde; eğitimin niteliklerini ortaya koyarak eğitim hizmetlerinin neden kamusal nitelik taşıdığı, eğitim hizmetlerinin kamu sektörü tarafından nasıl sunulduğu, maliyetinin ne olduğu ve finansmanının ne şekilde yapıldığı açıklanarak eğitim hizmetinin etkilerine değinilmiştir.

İkinci bölümde; Türkiye’de ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında kamu eğitim hizmetlerinin nasıl sunulduğu ve ne şekilde finanse edildiği açıklanmış ve kamu eğitim hizmetlerinin genel bütçe ve GSYH içerisindeki yeri tarihsel süreç içerisinde tanımlanmıştır.

Üçüncü bölümde; OECD ülkelerinde eğitim hizmetlerinin kamusal olarak sunumu ve finansman modellerinin neler olduğu tanıtılmış ve OECD ülkelerinde kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamaları ile GSYH içerisindeki yeri 2012-2018 dönemi itibariyle tanımlanarak Türkiye ile karşılaştırmıştır. Ayrıca bazı ekonomik ve sosyal göstergeler ile kamu eğitim harcama göstergesi bakımından Türkiye’deki kamu eğitim harcamalarının OECD ülkeleri ile karşılaştırması yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. EĞİTİMİN VE KAMU EĞİTİM HARCAMALARININ GENEL ÇERÇEVESİ

Bu bölümde öncelikle eğitim hizmeti farklı tanımlarla ifade edilip eğitimin önemi, amacı ve kapsamı ele alınacaktır. Ardından eğitimin niteliği, eğitim hizmetinin kamu sektörü tarafından sunumu, maliyeti, finansmanı ve eğitim hizmetinin etkileri ortaya koyulacaktır.

1.1. Eğitimin Tanımı ve Önemi

‘Eğitim’ terimi Latince Educare kelimesinden türetilmiştir. ‘Educare’, ‘öncülük etmek’ veya ‘önderlik etmek’ anlamına gelmektedir. Aynı zamanda ‘Educare’ terimi, öğretme eylemini ifade etmektedir (Ahmad ve Kumar 2008: 1-3). Sürekli değişen ve gelişen bir olgu olmasından dolayı eğitimin net bir tanımını yapmak mümkün olmamaktadır. Bu bağlamda farklı tanımlar üzerinden genel bir olguya ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Webster eğitimi, eğitme veya öğretme süreci olarak tanımlamıştır (Education (t.y.), <https://www.merriam-webster.com/>). Bu nedenle eğitim, öğrencilerin bilgi, beceri ve karakter gelişimi olarak tanımlanabilir. Bir kelimeye atadığımız anlam bir inançtır, mutlak bir gerçek değildir (Yero, 2002: 158). Bu yüzden eğitim, okuma yazmayı öğretmek, insanın çevreye uyumunu sağlamak, bilgi, beceri ve kabiliyetin ortaya çıkmasını sağlamak, bireye meslek kazandırmak ve bireyin en üst düzeye gelmesini sağlamak gibi birçok anlamda tanımlanabilmektedir. Tüm bu tanımları yok sayıp kişiye özgün tanım bile yapılmaktadır. Fakat yapılan tanımlar bireyin mesleğinin farklı oluşu nedeniyle değişebilmektedir (Kale, 2013: 2).

Ziya Gökalp (1974: 321) eğitimi, terbiye olarak ele almış ve terbiyeyi, yetişmiş cemiyet insanının yetişmekte olan bireye fikir ve hislerini vermesi olarak tanımlamıştır. Aristoteles (1996)’e göre eğitim, sağlam bir vücutta sağlam zihnin yaratılmasıdır. John Dewey (2007)’e göre eğitim, yaşama hazırlık değil, yaşamaktır. Eğitim, deneyimlerin sürekli olarak yeniden inşası yoluyla yaşama sürecidir. Kişinin çevresini kontrol etmesini ve olanakları yerine getirmesini sağlayacak olan tüm bu kapasitelerin gelişmesidir (Ahmad ve Kumar, 2008: 1-3). Kant (1900)’a göre eğitim, insanın tabiatında bulunan bütün gizli kabiliyetleri geliştirmesidir. Eğitim ile gelecekteki yaşam belirlenmektedir. Gerçekten de eğitim, bireylerin yaşam boyu ilerlemesinin temel taşıdır (OECD, 2018: 11). Eğitim, önceki nesillerden sosyal olarak organize edilmiş ve düzenlenmiş sürekli aktarım sürecidir (Naziev, 2017: 1). Bu nedenle eğitim, bireyin tam anlamıyla gelişimini sağlayan psikolojik,

sosyolojik, bilimsel, felsefi, bilinçli veya bilinçsiz bir süreçtir. Kısaca eğitim, bireyin ayrılmaz bir parçasıdır. Toplumun ihtiyaç ve taleplerine göre gelişmesidir.

Eğitim insanlık için önemli bir olgu olup çok fazla miktarda dışsal fayda sağlamaktadır. Eğitim hem birey hem de toplum için fayda sağlayan bir etkinliktir. Eğitimin; teknolojik gelişme, ulusal gelir düzeyi, ekonomik büyüme ve kalkınma gibi ekonomik göstergeler açısından önem arz etmesi nedeniyle ister gelişmiş ister az gelişmiş olsun tüm ülkeler eğitime önem vermektedirler. Tabi bu önem ülkelerin gelişmişliğine göre de değişmektedir.

Eğitimin iyileştirici ve yetiştirici özelliği herkesçe kabul görmüş bir gerçekliktir. Bu gerçeklik aynı zamanda eğitimin yetiştirici özelliğini öne çıkarmaktadır. Eğitimin aynı zamanda insana kazandırdığı değerlerin hem bireyde hem de toplumda işe yarayacak olması iyileştirici yönünü ortaya çıkarmaktadır. Bu durum eğitimin belirli amaçları olduğu anlayışının benimsenmesini sağlamıştır (Keyifli, 2013: 108).

1.2. Eğitimin Amacı

Eğitim, belirli amaç ve hedeflere sahiptir. Amaçsız eğitim, dümeni olmayan bir tekne gibidir. İnsan gelişiminin her aşamasında bir yaşam amacı vardır. Yaşamın amaçları, eğitimin amaçlarını belirlemektedir. Eğitimin amaçları sabit olmakla birlikte ülkeler arasında bir takım farklılıklar da söz konusu olabilmektedir. Bunlar değişken ve doğası gereği görecelidir. Eğitim tek amaçlı bir faaliyet değildir. Bundan dolayı çoğulluk, eğitim amaçlarının önemli bir özelliğidir. Eğitimin amaçları, birey ve toplum ihtiyaçları ile ilişkilidir. Eğitimin hedefi, bir bireyin veya bir ülkenin sahip olduğu farklı felsefe okullarına, dini, politik ve ekonomik ideallere uygun olarak değişmektedir. Bu nedenle, eğitimin amaç formülasyonu, bizzat hayatın amaç formülasyonudur. Eğitim, toplumun yansıması ve bir sosyal kontrol sürecidir. Eğitimin amaçları bir toplumu şekillendirme ve oluşturma aracıdır. Son olarak, farklı eğitim türlerinin ayrı eğitim amaçları vardır. Eğitimin amaçları, bireyin ve toplumun özel ihtiyaçlarına ve ideallerine göre değişmektedir (Martha vd. t.y.: 4-5).

Eğitimin amacı literatürde farklı yönlerine vurgu yapılarak açıklanmıştır. Judith Lloyd Yero eğitimin amaçlarını ve işlevlerini 8 madde halinde sıralamıştır. Bunlar (Yero, 2002: 2):

- Edebiyat, tarih, bilim ve matematik gibi geleneksel disiplinler içeren bilgilerin geçmişten bugüne aktarılması.
- Mevcut olan bilgileri değerlendirme yeteneği ve gelecekle ilgili karar verebilme.
- Alternatif çözümler arayabilme ve problem çözme yeteneğini geliştirmesi.
- Toplum tarafından kabul edilen ahlaki değerlerin kazandırılması.
- Sosyal çevrede sağlıklı bir toplum düzeninin oluşturulması.

- Farklı bakış açılarını tanıma ve saygı gösterme.
- Yaşamını sürdürecekt bilgilerin kazandırılması.
- Kendini gerçekleştirme ve kendine saygı

Eğitimin amacı, bireysel ve evrensel bir kültüre sahip, bilgili ve bilinçli bir toplum yetiştirmektir. Eğitimdeki her gelişme, tüm toplumun ilgi alanına girmektedir. Bir ülkenin refah ve mutluluğu, o ülke insanların nitelikli ve devamlı bir eğitim almaları ve bununla kazandıkları bilgi, beceri ile ekonomik büyümeye yapabilecekleri katkıya bağlıdır. Bunun için, sosyal ve ekonomik gelişmenin en önemli unsuru, toplumun eğitim düzeyidir (Söyler, 2008: 34-35). Eğitim, önce bireyi yetiştirmeyi esas alan sonrasında ise grup ve toplumu belli amaçlara ulaştırabilecek ve değiştirebilecek kadar güçlü bir kavramdır. Eğitim, toplumsal gelişim, değişim, ekonomik büyüme ve kalkınma, teknolojik gelişme gibi birçok alanda etkili olan nitelikli insan gücünün oluşmasında çok önemli bir yere sahiptir.

1.3. Eğitimin Kapsamı

Eğitim, bireyin tüm yaşamı boyunca, edindiği tecrübelerin bütününe kapsamaktadır (Varış, 1988: 13). Eğitim, ömür boyu süren bir süreci ifade etmektedir. Eğitimin kapsamı, farklı öğrenme ortamları, bilgi çalışmasının ana odak noktası veya eğitim verme şekli açısından farklı eğitim işlemlerinin kullanılabilirliği olarak tanımlanabilir (Dib, 1987).

Geçmişten günümüze kadar toplumlar, kültürler, dinler ve devletler bir arada yaşamak durumunda bulunduklarından, birbirlerinin insan yetiştirme tarzlarının üstünlüklerini görmüş, incelemiş ve kendileri de ona benzer teknikler geliştirme yoluna gitmişlerdir. Sürekli tekrarlanan bu olay, benzer eğitim sisteminin oluşmasına sebebiyet vermiştir. Devlet halinde örgütlenmiş toplumlar, diğer devletlerin kendilerinden daha güçlü olmasını, kendilerinin zamanın gerisinde kalmasını eğitimin sistemlerinin iyi çalışmamasına bağlamışlar, bu sistem üzerinde düzeltme çalışmaları yaparken de genellikle onların eğitim sistemlerine benzer eğitim yapıları kurmaya çalışmışlardır (Ergün, 1985: 2). Sonuç olarak ülkeler, benzer eğitim sistemine sahip bulunmaktadır. Eğitimin işleyişini farklı sosyal alanlara göre kavramsallaştırmak için eğitim, formal ve informal olmak üzere iki şekilde sınıflandırılmıştır.

1.3.1. Formal Eğitim

Formal eğitim, öğrenme etkinliklerinin olduğu bir müfredatı ifade etmektedir (Seymour, t.y.: 477). Formal eğitim, yüksek düzeyde kurumsallaşmış, kronolojik olarak derecelendirilmiş ve hiyerarşik olarak yapılandırılmış bir eğitim sistemidir (Carm, 2013: 3476). Aynı zamanda formal eğitim, belirli yasa ve normlara tabi sistematik ve organize bir eğitim sistemidir. Okul, üniversite,

kamu kurumları ve halk eğitim merkezleri tarafından benimsenen eğitim sürecine karşılık gelmektedir. Formal eğitim kurumları, müfredata göre düzenlenmiş, öğrencilerin sınıfa katılımını gerektiren bir sistemdir. Aynı zamanda yönetmeliğe uygun olarak derece ve diploma vermektedir (Dib, 1988: 1-2).

O halde formal eğitim, ilgili ulusal eğitim makamlarına göre kurumsal, belli amacı olan, kamu ve özel kurumlar tarafından gerçekleştirilen faaliyet olarak tanımlanabilir. Formal eğitim öğrencilere iş gücü piyasasına ilk girişlerine kadar sürekli bir eğitim yolu olarak tasarlanmış bir sistemdir (OECD, 2018: 24-25). Formal eğitim belirli bir zaman içerisinde bireye, belirli bir amaçlar doğrultusunda bilgi ve beceri kazandırmaya çalışmaktadır. Bu süreç öğretmen adı verilen uzman kişiler tarafından yapılmaktadır. Öğretmen, öğrenme-öğretme ortamında gerekli düzenlemeleri yaparak öğrencilerde istenmeyen davranışları önlemektedir (Eskicumalı, 2005: 4). Formal eğitim, kendi içerisinde örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak ikiye ayrılmaktadır. Bunlar:

1.3.1.1. Örgün Eğitim

Belli yaş gruplarına yönelik, planlı ve programlı olarak, önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda ve okul çatısında gerçekleştirilen öğretim etkinliklerine örgün eğitim denir. Örgün eğitimde mesleki eğitim, teknik eğitim ve genel eğitim programları uygulanmaktadır. Örgün eğitim; okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır (Kale, 2013: 6).

a) Okul Öncesi Eğitim: İlköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim, çocukların zihinsel, bedensel ve sosyal yönden gelişimi açısından oldukça önemlidir (Gürlesel ve Bekman, 2005: 15). Ancak bu eğitim her ülkede zorunlu değildir. Kamu okulları ve özel okullarda karma olarak verilmektedir (Akkutay ve Aktan, 2014: 67). Finlandiya, Japonya, Türkiye ve Estonya’da okul öncesi eğitim zorunlu olmayıp bir buçuk yaşından 7 yaşına kadar verilen, ilköğretim öncesi eğitimi kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim ulusal müfredata dayanmakta çocuğun kapsamlı ve olumlu bir benlik imajı geliştirmesi için çocuğun fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini, çevresini anlamasını, etik davranış ve inisiyatifini, ilk çalışma alışkanlıklarını, fiziksel aktivitesini ve anlayışını desteklemektedir (Eurydice, 2020: 1).

Okul öncesi eğitim sisteminde öğrenci beklentileri şu şekilde sıralanabilir: İlk olarak çocuğun kendini tanıması ve ifade etmesi, diğer bireylerden farklı olduğunu, görev ve sorumlulukları olduğunu fark etmesi, dürüst, aile sevgisini benimseyen, iyi iletişim kurabilen, kendine güvenen, milli ve manevi duyguları benimseyen bireyler olması beklenmektedir. Okul öncesi eğitime gerekli destek verildiğinde uzun vadede topluma olumlu dönüşümü ve katkısı olmaktadır (Özdemir, 2007: 16).

b) İlköğretim: İlköğretim, toplumsallaştırma, kültürlenme ve üretken birey yetiştirme amaçlarının gerçekleştirilmeye çalışıldığı eğitim basamağıdır. Bu yönüyle ilköğretim, toplumsal ve bireysel açıdan önemli bir görev görmektedir. Çünkü bireylerin ilköğretimde nitelikli bir eğitim almaları ile toplumun niteliği arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır. Bireylere nitelikli bir ilköğretimin sağlanmasının yolu da nitelikli ilköğretim programlarından geçmektedir. İlköğretim, içinde bulunduğu ülkenin sosyal, ekonomik ve kültürel koşullarına özgü özellikler göstermekte; ülkede meydana gelen değişme ve gelişmelerden etkilenmektedir (Gültekin, 2014: 728).

İlköğretim eğitim sisteminde öğrenci beklentileri, şu şekilde sıralanabilir: Sürekli gelişen bir topluma aktif katılımı sağlaması, hoşgörü, şefkat, eşitlik, demokratik işleyiş, sorumluluk, ilgi, affetme ve insan değerlerine saygı gösterilmesi ayrıca öğrencilerin açık fikirli olması, topluma, çevreye ve dünyaya karşı görevlerini anlaması beklenmektedir (Eurydice, 2020: 1).

c) Ortaöğretim: Ortaöğretim kurumları, hizmet ve tarım sektörünün gelişmesinde, sanayi kuruluşlarının ve toplumların kalkınmasında ara insan gücü yetiştirmede büyük önem taşımaktadır. Yetiştirdikleri insan gücü ekonomik sistem içinde hem kendilerinden beklenen görevleri yerine getirmekte hem de halk kitleleri ve aydınlar arasında iletişimin kurulmasına yardımcı olmaktadır. Ortaöğretim aynı zamanda yükseköğretime öğrenci yetiştirmektedir. Yükseköğretimde verilen eğitim, büyük ölçüde ortaöğretimde kazanılan bilgi ve tecrübelerle dayanmaktadır. Yükseköğretim kurumlarında öğrencilerin başarıları, ortaöğretim kurumlarındaki eğitimin niteliğine bağlıdır (Erden, 2009: 133).

Ortaöğretim, genel ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim olarak ikiye ayrılmaktadır. Genel ortaöğretim, ulusal müfredata göre belirlenmekte ve yükseköğrenim programları için bir ön hazırlık olarak nitelendirilmektedir. Mesleki ortaöğretim, mesleki eğitim standardı ve ulusal müfredata göre belirlenmekte, meslek veya meslekte çalışmaya başlama ve yükseköğrenim edinme çalışmaları için ön hazırlık sunmaktadır. Ortaöğretim okullarında öğretimin temel amacı, öğrencilerin çalışmalarına devam etmek için kendilerini ilgilendiren ve yeteneklerine karşılık gelen bir faaliyet alanı bulmaktır. Mesleki eğitimin amacı, öğrencilerin işe, sosyal hayata ve yaşam boyu öğrenmeye hazır olma yeterliliklerinin yanı sıra bilgi, beceri ve tutum kazanmalarına destek olmaktır (Eurydice, 2020: 1).

d) Yükseköğretim: Yükseköğretim kurumları en istikrarlı eğitim kademelerinden biridir. Yükseköğretim kurumları, kalkınmanın kaynağını oluşturmaktadır. Bu kurumlar ülke kalkınmasında gereksinim duyulan, yeni teknolojilerin ve insan gücünün üretildiği yerdir. Ayrıca, yükseköğretim kurumları, yüksek yaşam standartları, gelişme ve ilerleme olanakları sağladığı için kişisel amaçlara ulaşmada önemli rol oynamaktadır. Yükseköğretim kurumlarının çağdaş toplum içerisindeki rolleri her geçen gün artmaktadır. Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler, üniversitelerden çok şeyler beklemekte ve geleceğe yükseköğretim kurumları yön vermektedir (Gedikoğlu, 1991: 20-21).

Yükseköğretim eğitim sisteminde öğrenci beklentileri; yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişime ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak, bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır (Çınar ve Ağcakaya, 2016: 270).

1.3.1.2. Yaygın eğitim

Sürekli gelişen ve toplumsal değişimin hızlı olduğu günümüzde, çağın gereklerine uyum sağlayacak insan gücünü yetiştirmek devamlı eğitim ile mümkündür. Yaygın eğitim, çeşitli sebeplerden dolayı eğitime devam edemeyen bireylerin meslek kazanmasına ve eğitim etkinliklerine devam etmelerine olanak sağlamaktadır (Ergüneş, 2005: 86). Yaygın eğitim, yetişkin, genç ve çocuk ayırt etmeksizin tüm bireylere okuma-yazma öğretmek, temel bilgiler vermek, mezun oldukları en son kuruma göre edindikleri bilgileri devam ettirmek, yeteneklerini geliştirmek, çağımızın getirdiği teknolojik yeniliklere ayak uydurmak gibi imkanlar sağlamaktadır.

1.3.2. İnfomal Eğitim

İnfomal eğitim, doğum anında başlayan ve ömür boyu süren bir süreçtir. Bu eğitim biçimi, en ilkel eğitim biçimidir. Aynı zamanda doğası ve kapsamı bakımından en geniş tabanlı olanıdır. İnfomal eğitimin ilk sosyal çevresi, bir çocuğun ailesi veya evidir. Anne, baba, kardeş ve diğer aile üyeleriyle olan etkileşimi sayesinde, yakın dünyasıyla ilgili birçok yaşam becerisi, sosyal davranış ve bilgi öğrenir. Bu şekilde aile, çocuğun gelecekteki eğitimi için bir ön hazırlıktır. İnfomal eğitim, bir öğrenci ile onun kendi sosyal çevresi arasındaki etkileşimin sonucudur. İnfomal eğitim organize edilmemiş ve yapılandırılmamıştır. Yalnızca resmi olmayan bir eğitimden istenen öğrenmeye infomal eğitim denilebilir. İnfomal eğitim, çeşitli fiziksel ve sosyal ortamlarda gerçekleşebilir; düzenli veya diplomalı bir form yoktur. Doğası gereği deneyimseldir. Bu durum öğrencinin öğrenme ortamıyla etkileşime girerek çok şey öğrendiği anlamına gelmektedir (Dib, 1987: 6).

İnfomal eğitim, örgün ve yaygın eğitimden oldukça farklıdır, ancak her ikisiyle de yakın bir ilişkisi vardır. Organize ve sistematik bir eğitim görüşüne karşılık gelmemekte ve genellikle geleneksel müfredat tarafından kapsanan hedefleri ve konuları içermemektedir. Kamuya olduğu kadar öğrencilere de yöneliktir ve doğası ne olursa olsun hiçbir yükümlülük getirmemektedir. Gerçekleştirilen faaliyetler üzerinde genel olarak herhangi bir kontrol bulunmadığından, zorunlu olarak derece veya diploma verilmesi dikkate alınmaz sadece hem örgün hem de yaygın eğitimi tamamlar. İnfomal eğitim örnekleri müze, bilimsel fuar ve sergi ziyaretleri, bilimsel temalı radyo yayıncılığı dinlemek veya TV programları izlemek, dergilerde bilim, eğitim, teknoloji ile ilgili metinler okumak, bilimsel yarışmalara katılmak, derslere ve konferanslara katılmak şeklinde ifade edilebilir (Dib, 1988: 7).

1.4. Kamu Eğitim Harcaması ve Niteliği

Eğitim hizmetinin kamusal niteliği; devletin sunduğu kamusal mallar noktasında ortaya çıkmaktadır. Kamu sektörü tarafından üretilen mal ve hizmetler, tam kamusal mal ve hizmetler, yarı kamusal mal ve hizmetler ile özel mal ve hizmetlerdir. Eğitim hizmeti, kamu tarafından sunulan hizmetler arasında yer almaktadır (Ortaç, 2003:240). Bundan dolayı bu kısımda kamu harcaması kavramı, devletin eğitim harcamalarını karşılamasının üç temel gerekçesi ve kamu eğitim harcamalarının niteliği ele alınmıştır.

1.4.1. Kamu Eğitim Harcaması

Toplumu oluşturan bireyler yaratılışları gereği birlikte yaşama gereksinimine sahiptirler. Devlet ise varoluşu gereği hizmet sunmak durumundadır. Birlikte yaşamak için birtakım kurallar konulması, bu kurala uyum sağlanması ve sürdürülebilirliğin sağlanması gerekmektedir. Bunun için bir mekanizmanın olması gerekmektedir. İnsanlar eğitim, savunma ve adalet için devlete ihtiyaç duymaktadır. Devletin ise bunu sağlaması için birçok alanda harcama yapması gerekmektedir. Bu harcamalara kamu harcaması denilmektedir.

Klasik maliyecilere göre, devletin ekonomik faaliyetlere müdahale etmesine hiçbir gerek yoktur. Çünkü kamu harcamalarını sadece devletin güvenlik, adalet ve savunma hizmetleri için yaptığı harcamalar olarak kabul etmişlerdir. Zamanla devlet hizmetlerinde oluşan gelişmeler sonucu kamu harcamalarının önemi ve incelenmeden geçilemeyeceği gerçeği ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya konulan çeşitli iktisadi görüşler ve özellikle Keynes'in yatırımlara verdiği önem kamu harcamalarının incelenmesine sebep olmuştur. Devletin yüklenmiş olduğu mali ve mali olmayan fonksiyonlar, özellikle ekonomik ve sosyal nitelikteki görevlerini gerçekleştirmek için kamu harcamalarının bir araç olarak kullanılması, kavramın maliye ilminde önemli bir dal haline gelmesine neden olmuştur (Edizdoğan, 1998: 33).

Kamu harcamaları ile ilgili olarak literatürde farklı tanımlar yapılmaktadır. Pehlivan (2012:65)'a göre kamu harcaması kavramı, devletin varlığını devam ettirebilmesi ve görevlerini yerine getirebilmesi için yaptığı harcamalardır. Eker (2005: 54)'e göre kamu harcaması kavramı, belirli yöntemlerle kamu yararına yapılan toplumsal harcamalardır.

Kamu harcamaları tarihsel süreç içerisinde pek çok açıdan farklı şekillerde tanımlanmış ve yorumlanmış olsa da yaygın olarak dar anlamda ve geniş anlamda ele alınmaktadır. Harcamaların tanımlanmasında öncelikle hangi harcamaların kamu harcaması, hangi harcamaların ise özel harcama olduğunun belirlenmesi gerekmektedir (Özcan, 1999: 4). Kamu harcamalarının amacı, toplum ihtiyaçlarını karşılamak ve toplum refahını yükseltmektir (Edizdoğan, 1998: 34). Bu açıdan kamu

harcamaları tanımlanırken biri dar biri geniş şeklinde ayırmaktaki maksat hangi kuruluşun harcamasının kamu harcaması kapsamına alınacağını tespitidir.

Dar anlamda kamu harcamaları, devlet bütçesi ile yapılan harcamalardır (Pehlivan, 2012: 65). Kamu harcamalarının dar anlamda yapılan tanımı, klasik maliye anlayışını yansıtmaktadır (Edizdoğan, 1998: 34). Buna karşılık geniş anlamda kamu harcamaları ise merkezi hükümet bütçesine ek olarak, kamu iktisadi teşebbüsleri ile diğer tüm kamu kurumlarınca yapılan harcamaları da kapsamaktadır. Buna göre, devletin çeşitli alanlara müdahalesi, ticari ve sınai nitelikteki kamusal faaliyetlerinin de dikkate alınması, geniş anlamda kamu harcaması kavramını ortaya çıkarmaktadır (Pehlivan, 2012: 65). Bu nedenle, kamu harcamalarının miktarı ve önemi, ancak devletin oluşturduğu tüm kamusal fonların belirlenmesi ile birlikte ortaya çıkmaktadır.

Kamu harcamaları tüm ekonomilerin işleyişinde önemli rol oynamaktadır. Kamu harcaması kavramı, hükümetlerin savunma ve güvenlik hizmetlerinin sunumu, ekonomik büyümenin teşvik edilmesi, kamu kurumlarının ihtiyaçlarının karşılanması, ekonomik ve sosyal hayatın iyileştirilmesi, toplum refahının artırılması açısından ihtiyaç duydukları kaynağın sağlanması anlamına gelmektedir. Bu nedenle tüm ekonomi açısından büyük önem taşımaktadır. Genel itibariyle kamu harcamaları; genel hizmetler, savunma hizmetleri, kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri, ekonomik işler ve hizmetler, çevre koruma hizmetleri, iskan ve toplum refahı hizmetleri, sağlık hizmetleri, dinlenme, kültür ve din hizmetleri, eğitim hizmetleri, sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri şeklinde kategorize edilmektedir. Kamu harcaması kavramı, ekonominin tüm alanında etkili olduğu için büyük öneme sahiptir (Aigheyisi, 2013: 210). Eğitim harcamaları kamu harcamalarının arasında yer alıp yarı kamusal mal ve hizmet niteliğine sahip bulunmaktadır.

Eğitim ekonomistlerine göre, devletin eğitim harcamalarını karşılamasının üç temel gerekçesi vardır (Woodhall, 1987: 137):

- Eğitime yatırımın toplumsal getirisi bireysel getirisinden daha yüksek olduğundan, bireylerin eğitimi için yapılacak yatırım sınırlı olacak ve toplumun ihtiyacını karşılayacak düzeyin altında kalacaktır. Bu nedenle devletin eğitime yatırım yapması ve eğitim harcamalarını karşılaması gerekmektedir.
- Eğitim piyasa koşullarında sağlanacak olursa, yalnızca eğitimin ücretini ödeyebilenler eğitim hizmetinden yararlanacaktır. Eğitim bireyin yaşam boyu elde edeceği gelir düzeyini belirleyici bir etken olduğuna göre, eşitsizlikler bir kuşaktan diğerine devam edecektir. Bu nedenle eğitimin parasız olması ya da eğitim hizmetlerinden yararlanabilecek ekonomik güce sahip olmayan bireylere yeterli düzeyde burs gibi olanakların sağlanması gerekir.
- Eğitimin kamu hizmeti olarak sağlanması ve devlet tarafından finanse edilmesinin daha verimli olacağına inanılmaktadır.

1.4.2. Kamu Eğitim Harcamalarının Niteliği

Bu kısımda kamu eğitim harcamalarının niteliği üç başlık altında ele alınmıştır. Bunlar; eğitimin yarı kamusal mal olma niteliği, eğitimin tüketim ve yatırım malı olma niteliği, eğitimin erdemli mal ve hizmet olma niteliğidir.

1.4.2.1. Eğitimin Yarı Kamusal Mal Olma Niteliği

Yarı kamusal malı tanımlamak için ilk önce tam kamusal malı tanımlamak gerekmektedir. Tüketiminde rekabet olmayan ve dışlanamazlık özelliği bulunan mal ve hizmetlere tam kamusal mal denilmektedir. Tam kamusal malların “tüketiminde rekabet yoktur”; finansmanına katılsın-katılmasın tüketiminden kimse mahrum bırakılamaz ve talep etsin-etmesin kimse kullanmayı reddedemez. Kamusal malın tüketiminde rekabet olmaması özelliği nedeniyle bu mallar özel sektör tarafından üretilemez (Savaşan, 2017: 161-165). Tam kamusal mallar, fiyatlandırılmazlar bu sebepten dolayı pazarlanamazlar. Aynı zamanda faydası bölünemeyen mallardır. Bu mal ve hizmetler kamu sunumu ile sağlanmaktadır. Finansmanı ise vergiler ile karşılanmaktadır (Pehlivan, 2012: 40).

Etkinlik kamusal malın bedava sunulmasını gerektirir ve bu tüketiminde rekabet olmama özelliğinin bir sonucudur. Tam kamusal mal olarak ulusal savunma ve adalet hizmeti güzel bir örnektir. Aslında tam kamusal mallar istisnadır. Malların büyük çoğunluğu özel maldır. Tam kamusal malların tüm özelliklerini taşımayan mal ve hizmetler ise yarı kamusal mal olarak nitelendirilir. Yarı kamusal mallar, belli sayıdan sonra kullanıcı sayısı arttıkça hem önceki kullanıcıların hem de yeni kullanıcıların bireysel faydasının azaldığı maldır (Savaşan, 2017: 166-167).

Yarı kamusal mal ve hizmetler, tam kamusal mal ve hizmetlere kıyasla fiyatlandırılabilen bu nedenle pazarlanabilen hizmetler olması, tüketiminde rakip olma durumunun söz konusu olması ve faydanın bölünebilir olması gibi özelliklere sahip bulunmaktadır. Bu mal ve hizmetler aynı zamanda önemli pozitif dışsallıklara sahip olan mal ve hizmetlerdir (Ömür ve Giray, 2016: 132). Tüketiminden bireylerin mahrum bırakılması mümkündür. Bu sebeplerden dolayı bu malın üretimi, hem kamu ekonomisi hem de piyasa ekonomisi tarafından bölüşülmektedir. Yarı kamusal mal ve hizmetlere tipik örnek olarak eğitim ve sağlık hizmetleri verilmektedir (Aktan, 1993: 129).

Beşeri sermaye olan eğitimin, hem bireye hem de topluma dışsal fayda sağlaması ve faydasının sadece bireye değil topluma da intikal etmesi bu hizmetin kamu kesimi tarafından üretilmesine neden olmuştur. Bilhassa gelişmekte olan ülkelerde eğitim kaynaklarının kamu tarafından sağlanması gerekmektedir. Zira eğitim seviyesinin yükselmesi, ekonomik büyümeyi ve kalkınmayı artırarak ulusal gelirin yükselmesini sağlayacaktır. Öte yandan eğitim hizmetinin piyasa tarafından sunulması, eğitim hizmetinin niteliğinin yükselmesine fayda sağlayacaktır (Karaarslan, 2005: 37). Dolayısıyla

eğitim hizmetinin sadece kamu sektörü tarafından sunulması beklenemez. Aynı şekilde sadece piyasa tarafından sunulması da beklenemez. Eğitimin sadece özel sektör tarafından sunulması durumunda bedel ödeyen bireyler hizmetten faydalanacak bedel ödemeyen bireyler ise hizmetten mahrum kalacaktır. Bu durum toplumun eğitim seviyesinin düşmesine sebep olacaktır (Pehlivan, 2012: 42-43).

1.4.2.2. Eğitimin Tüketim ve Yatırım Malı Olma Niteliği

Eğitim kişisel mal özelliği gösteren sosyal bir maldır. Eğitim, zorunlu eğitimden sonra tüketiminden vazgeçtikleri ve daha sonraki aşamalarda farklı düzeyde harcamalar yapılabilecek bir maldır. Bu sebeple salt toplumsal mal olarak ele alınmamaktadır. Bazı bireyler sonraki eğitim kademelerine devam etmeyebilir. Dolayısıyla eğitimin birlikte ve eşit tüketimi söz konusu değildir. Bu durumda bireyler birbirine rakip olmakta fakat birbirlerinin tüketimini engellememektedirler (Ünal, 1996: 305).

Bireyler sadece anlık zevkleri uğruna değil, gelecekte elde etmeyi bekledikleri maddi ve maddi olmayan kazançlar için farklı yollarla harcama yapmaktadırlar. Eğitim, sağlık, bilgi kazanma gibi hizmet içi eğitim masrafları ister birey ister toplum tarafından karşılsın tüketimden çok yatırım olarak görülmektedir (Woodhall, 1987: 148). Eğitim hizmeti, sadece önemli sosyal bir hizmet olduğu için değil aynı zamanda iyi bir yatırım olduğu için yapılmaktadır (Hanson ve Brembeck, 1966: 31). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için eğitim önemlidir. Günümüzde çoğu ülkenin amacı sağlık hizmetlerini geliştirmek, gelir dağılımını düzeltmek, iş gücünün verimliliğini arttırmak, sürdürülebilir büyümeyi sağlamak için eğitim olanaklarını arttırarak eğitime yatırım yapmaktır. Eğitim, bireylerin verimini artıran bir yatırım olarak kabul edilmektedir (Teyfur, 2009: 155-156).

Eğitim, ekonomik açıdan hem tüketim hem de yatırım özelliğine sahip maldır. Eğitimin tüketim özelliğini, eğitime yapılan harcamalar oluşturmaktadır. İnsan ihtiyaçlarını karşılayan özelliği bakımında eğitim, bir tüketim malı olarak kabul edilebilir. Eğitim devamlı olarak kullanılmakta ve tükenmemektedir. Eğitim hizmeti tüketim malı olarak değerlendirildiğinde, tüketim harcamalarının kısılması gereken durumda eğitim harcamalarında kısıntı yapılabilir. Fakat eğitim harcamaları yatırım malı olarak değerlendirildiğinde, yapılması gereken kısıntı, ekonomik gelişmeyi olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle eğitime daha fazla yatırım yapılmasında yarar vardır (Tezcan, 1996: 92-96). Bilinçli bir birey olmanın en önemli araçlarından olan eğitim, insana yapılan en değerli yatırımdır (Teyfur, 2009: 164).

1.4.2.3. Eğitimin Erdemli Mal ve Hizmet Olma Niteliği

Erdemli mallara, ‘merit mallar’ veya ‘değerlendirilmiş mallar’ da denilmektedir. Erdemli mallar, kamusal mallarla aynı temel ilkeye dayanmaktadır. Erdemli mallar kavramı ilk olarak

Richard Musgrave tarafından öne sürülmüştür (Ghadai ve Misra, 2015: 140). Musgrave'e göre erdemli mallar, bireylerin, tüketici davranışlarına bakılmaksızın piyasa tarafından yetersiz üretilen mal ve hizmetlerdir. Ayrıca sosyal olarak değerli olan bu mallar, piyasa tarafından az üretilen ve tüketiciler tarafından yeterince harcama yapılmayan ve bütçe ayrılmayan mallar olarak da tanımlanmıştır. Bundan dolayı kamu bütçesi yoluyla devlet müdahalesini gerektirmektedir (Ali, 2016: 117).

Eğitim, toplum refahını yükseltmek ve yaygınlaştırmak için devlet tarafından da üretilmektedir. Aynı zamanda tüketimden dışlanamazlık özelliğinden dolayı erdemli mal kapsamına girmektedir. Erdemli mallara örnek olarak, kültür ve sanat hizmetleri, sosyal konutlar, tesisler, parklar, kreşler, yurtlar, kış lastiği, çocuk oto güvenlik koltuğu, emniyet kemeri, özel sigorta, okullarda ücretsiz süt ve tablet dağıtımı, huzur evleri ve benzer sosyal hizmetler ücretsiz okul yemekleri, eğitim, aşılar, yükseköğrenim, müzeler ve hatta organik yiyecekler gösterilebilir. Burada sayılan tüm erdemli mal örnekleri doğrudan ya da dolaylı olarak toplumun sağlığı ve refahını yükselten ve aynı zamanda eğitim ile de yakından ilişkili unsurlardır.

1.5. Kamu Eğitim Harcamalarının Maliyeti

Bir mal veya hizmetin elde edilmesi için vazgeçilmek durumunda kalınan tüm değerler toplamına maliyet denir (Kaya, 2011: 232). Eğitim maliyetinin hesaplanması eğitim kademelerinin analizini gerektirmektedir. Çünkü okul öncesi eğitim kademesinden lisansüstü eğitim kademesine kadar her bir düzey için harcanan para ve emek farklıdır (Coombs ve Hallak, 1987: 12). Bu bağlamda eğitim maliyeti; birim maliyet, toplam maliyet ve fırsat maliyeti olmak üzere üç şekilde ele alınmıştır.

a) Birim maliyet; mikro ve makro olarak iki şekilde hesaplanmaktadır. Mikro olarak birim maliyet hesaplamasında, eğitim hizmeti sunmak için katlanılan maliyet ayrıştırılarak, her öğrenci için ayrı ayrı maliyet unsurları hesaplanmaktadır. Makro olarak birim maliyet ise, eğitim hizmeti sunmak için katlanılan maliyetin öğrenci sayısına bölünmesi ile hesaplanmaktadır (Mingat ve Tan, 1988: 25). Birim maliyet, harcamaların çözümlenmesinde aracı durumundadır. Şöyle ki birim maliyet, maliyetin başlıca unsurlarını, eğitimde öğretmen, yönetici gibi faktörlerin birbirleriyle ilişki biçimini, eğitim düzey etkinliğini, eğitimde yöntem ve tekniklerin mali yönden kullanımı ve sakıncasını analiz etmeye olanak sağlamaktadır. Bu şekilde gelecekte harcamaların tahmin edilmesi, plan yapılması ve farklı seçeneklerin göz önünde bulundurulmasına birim maliyet aracı olmaktadır (Adem, 1977: 188). Birim maliyet aynı zamanda eğitim yatırımlarının karlılığı ve eğitim hizmetlerine yapılan kamu harcamalarında adalet hakkında bilgi vermektedir.

b) Toplam maliyet; yalnızca harcamalardan oluşmayan kaybedilen kazançları da kapsayan bir maliyet türüdür. Bu kapsamda eğitim hizmetinde toplam maliyet kamu harcamaları, özel harcamalar ve fırsat maliyetinin toplamı olarak ifade edilmektedir. Bir eğitim kurumu açısından

toplam maliyet, belirli bir zaman dilimi içerisinde eğitim hizmetinin sunulması için katılan ve mali olarak ölçülebilen değerlerin tümünü kapsamaktadır (Dızman, 2014: 354). Kamu harcamaları açısından toplam maliyet ise bir bütçe döneminde cari, yatırım ve transfer maliyetlerin toplamını ifade etmektedir (Ergen, 1999: 16). Harcamaların niteliğine göre maliyet kavramı, farklı harcama kalemlerine göre hesaplanan maliyettir. Bu maliyetler, cari maliyetler ya da harcamalar, yatırım (sermaye) harcamaları ve transfer harcamaları olarak üç gruba ayrılmaktadır.

Cari harcamalar, kısa dönemde yarar getiren, genellikle faydası bir mali yıl içerisinde ortaya çıkan, düzenli olarak yinelenen harcamaları kapsamaktadır. Cari harcama, personel tazminatına ve “diğer cari harcamalara”, yani cari yıl içinde tüketilen ve üretim gerektiren mal ve hizmetlere yapılan harcamaları ifade etmektedir. Maaş ve ücretler, ek ders ücretleri, yolluk ve tazminat giderleri, işletme bakım onarım harcamaları, demirbaş alımları, kırtasiye araç gereç gibi tüketim harcamaları, kişi ve kurumlara ödenen danışmanlık gibi hizmet alımları ve diğer harcamalar cari harcamalara örnektir (Woodhall, 1987: 261). Ancak bazı kamu harcamalarının etkileri dönemde yok olmadığı, gelecek dönemlere de geçtiği halde, bunların nesnel varlıklar halinde olmamaları, cari harcamalar olarak nitelendirilmelerine neden olmaktadır. Örneğin, eğitim ve sağlık harcamalarının bir üretici güç olarak insan üzerinde gelecek dönemlere de kalıcı etkileri olduğu halde, bunlar kamu muhasebesinde cari harcama sayılmaktadır. Bunlara insan sermayesine yatırım ya da kalkınma carisi de denilmektedir (Bulutoğlu, 1981:219)

Yatırım harcamaları, cari harcamalara kıyasla, uzun bir süre boyunca gelir getirmesi beklenen, yıllar sonra yenilenmesi gereken mal ve hizmetlerin satın alınmasında yapılan ödemeleri kapsamaktadır. Yatırım harcaması, cari gelirden veya borçlanma yoluyla finanse edilip edilmediğine bakılmaksızın, söz konusu yıl boyunca kazanılan eğitim sermayesinin değerini (yani sermaye oluşumunun miktarını) temsil etmektedir. Ne sermaye harcaması ne de cari harcama borç servisini içermemektedir. Yatırım harcamaları, arsa temini, bina inşaatı, taşıt alımı, mobilya, bilgisayar alımı, öğretim ve yönetim için kullanılan diğer uzun ömürlü makine ve araçların sağlanması ve tüm bunların büyük bakım ve onarımı için yapılan harcamaları içermektedir (Kaya, 2011: 233).

Transfer harcamaları, üretim faaliyetine katılma karşılığı olmadan belli kurum ve kişilere aktarılan parasal kaynakları ifade etmektedir. Transfer harcamaları, milli gelir üzerinde doğrudan bir etkisi bulunmamaktadır. Bu harcamalar sadece satın alma gücünün el değiştirmesini sağlamaktadır. Ayrıca gelir dağılımında ortaya çıkan adaletsizliği azaltmaktadır. Bu kapsamda eğitim harcamalarının bir kısmının transfer harcaması niteliği taşıdığını söylemek mümkündür (Tüleykan ve Parlak, 2018: 37). Devlet bütçesinden okullara hazine yardımı adı altında yapılan harcamalar, öğrencilere burs ve yemek yardımı transfer harcaması sınıflandırmasında değerlendirilebilecek kamu harcamalarıdır (Kaya, 2011: 233).

c. Fırsat maliyet; maliye biliminde alternatif maliyet, vazgeçme maliyeti ve gelir kaybı gibi farklı isimlerle nitelendirilmektedir. Fırsat maliyetinin ortaya çıkış sebebi, kaynakların kıtlığıdır. Toplumdaki bireylerin sınırsız ihtiyaçlarına karşılık kaynakların kıt olması nedeniyle bireyler, gereksinimleri arasında seçim yapmak zorunda kalmaktadır. Bireylerin, gereksinimleri arasında seçim yaparken, birini seçip diğerinden vazgeçmesi durumu fırsat maliyet olarak tanımlanmaktadır (Adem, 1977: 98)

Fırsat maliyeti, eğitim maliyetlerinin en yaygın kullanılanı ve temel bir maliyet kavramıdır. Bu kavram, eğitim girdilerinin maliyetini ölçmekten çok onların alternatiflerinin değerlerinin kullanılması yoluyla maliyeti ölçmektedir. Bu maliyet, bir ülkenin belli bir dönemde belli bir amaç için kullanabileceği kaynakları başka bir alana harcamaktan vazgeçtiği anlamına gelmektedir (Coobs ve Hallak, 1987: 13).

1.5.1. Kamu Eğitim Harcamalarının Sunumu

Kamu eğitim harcamalarının sunumunun ne düzeyde olduğu ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Kamu eğitim harcamaları genel olarak merkezi yönetim, yerel yetkililer ve bölgesel yetkililer olmak üzere üç düzeyde sunulmaktadır. Merkezi düzey, merkezi eğitimi ve merkezi denetim hizmetlerini içermektedir. İdari açıdan merkezi düzeyin altındaki tüm yetkililer, alt-merkezi düzey olarak adlandırılmaktadır. Yerel düzeyde eğitim, belediye, ilçe ve komün tarafından sunulmaktadır. Yerel düzey, belediye gibi yönetim yetkisine sahip en küçük bölgesel birime karşılık gelmektedir. Yerel düzey, yerel eğitim ve yerel denetim hizmetlerini içermektedir. Bölgesel düzeyde eğitim, il ve eyalet tarafından sunulmaktadır. Bölgesel düzey, federal hükümet yapısına sahip olmayan ülkelerde ulusal düzeyin altındaki ilk bölgesel birimi ifade etmektedir. Federal hükümet yapısına sahip olan ülkelerde ise ulusal düzeyin altındaki ikinci bölgesel birimi ifade etmektedir. Bölgesel düzey, bölgesel yönetimi, bölgesel eğitimi ve bölgesel denetim hizmetlerini içermektedir. Örneğin, Çek Cumhuriyeti ve Slovak Cumhuriyeti'nde bölgesel düzey kendini yöneten bölgelerdir. İspanya'da bölgesel düzey "Özerk Topluluklar" olarak ifade edilmektedir (The Funding of School Education, 2017: 102-103).

Seçilmiş bazı ülkelerde kamu eğitim harcamalarının ne düzeyde sunulduğu detaylandırılacak olunursa ilk olarak İngiltere'de eğitim merkezi yönetim ve yerel yetkililer tarafından sunulmaktadır. Okul öncesi eğitim sadece yerel yetkililer tarafından sunulmaktadır. Almanya'da eğitimin sunumu federal hükümet tarafından yapılmaktadır. Eğitim, Kültür ve Bakanlıkların bölge temsilcileri, yerel yönetim birimleri ve denetleme makamlarını içeren bir sistemle yürütülmektedir. Danimarka'da eğitimin sunumunun tamamına yakını yerel yetkililer tarafından yapılmaktadır. Eğitim Bakanlığı eğitimin hedefini belirlemekte ve erişim düzeyini kontrol etmektedir (Eurydice, 2020).

Hollanda’da eğitim sunumu merkezi yönetim, yerel yetkililer ve bölgesel yetkililer tarafından sunulmaktadır. Finlandiya’da eğitimin genel sorumlusu Eğitim Bakanlığı’dır. İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarının çoğunluğu yerel yetkililer ve ortak belediye kurullarınca yönetilmektedir. Fransa’da eğitimin esas belirleyicisi merkezi yönetim olup bölgesel ve yerel yetkililer eğitimin sunumundan sorumludur. İtalya’da eğitimin genel sorumlusu Eğitim Üniversite ve Araştırma Bakanlığı’dır. Bakanlık, bölge ve il eğitim birimlerini yerel yetkililer temsil etmektedir. İspanya’da merkezi yönetim eğitimin sunumundan sorumludur. Yerel düzeyde sunum, özerk bölge yönetimleri, il yönetimleri ve belediyeler olmak üzere üçlü yapıdadır. Güney Kore’de eğitimin sunumunda ulusal düzeyden yerele doğru üç düzey bulunmaktadır. Bunlar, merkezi düzeyde Eğitim ve İnsan Kaynakları Gelişim Bakanlığı, belediyeler ve ilçeler düzeyinde eğitim ofisleri, kırsal kesimde ise bölge eğitim ofisleridir (Uzun, 2015: 43-53).

1.5.2. Kamu Eğitim Harcamalarının Finansmanı

Eğitimin finansmanı, eğitim hizmetinin sunulması için gerekli olan parasal kaynakların elde edilme sürecidir. Eğitimin finansmanı, hangi eğitsel amaçlar için, hangi eğitsel süreç ve yöntemlere, ne kadar parasal kaynağın nereden ayrılacağı ve bunların bölgeler, kentler; öğretim düzey ve türleri; toplumsal sınıf, tabaka ya da kümeler arasında nasıl dağıtılacağı konularını incelemektedir (Tural, 2006: 25). 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra tüm dünyada teknolojik, ekonomik, sosyal ve siyasal alanda eşi benzeri görülmemiş bir değişim ve gelişim yaşanmıştır. Bu değişim ve gelişim ekonomi alanında oldukça etkili olmuştur. Gelişen ve değişen dünyada rekabette başarılı olabilmek için üründe, hizmette ve insan gücünde kaliteye büyük önem verilmeye başlanmıştır. Dünya ekonomisi ile rekabette başarılı olabilmek ve hızlı teknolojiye ayak uydurabilmek için eğitimin finansmanı önemli stratejik bir konu haline gelmiştir (Muter ve Gökbunar, 2000: 1).

Eğitim hizmetinin finansmanı konusunda; her ülkede, farklı uygulamalar söz konusu olmaktadır. Ülkeler, kendi sosyal, kültürel ve ekonomik durumlarına göre, söz konusu uygulamaları seçerek uygulamaktadırlar. Eğitim harcamalarının finansmanında, kamu tarafından kullanılan finansman yöntemleri; formül finansmanı, bütçe onayı ve kaynakların ihtiyari belirlenmesi olmak üzere üç ana grupta toplanmaktadır. Formül finansmanı, evrensel olarak kabul görmüş belirli bir formülü ifade etmektedir. Kaynakların tahsisine dayanmaktadır. Her okulun yasal hakkı olan kaynak miktarını belirlemek için kriterleri vardır. Bütçe onayı, sorumlu finansman yetkilisi tarafından onaylanması için başka yetkililer ya da okullar tarafından hazırlanan bir bütçenin sunulmasını gerektirmektedir. Kaynakların ihtiyari belirlenmesi, bu sistemde, kaynak miktarı ilgili yetkili tarafından belirlenmektedir. Kaynak miktarını hesaplamak için belli bir mali formül yoktur ve ilgili tahsis durum bazında yapılmaktadır (Eurydice Raporu, 2014: 25).

Kaynakların ihtiyari belirlenmesi ve bütçe onayı genelde yerel veya bölgesel düzeyde yetkililerce kullanılan finansman yöntemleridir. Ülkelerin büyük çoğunluğunda, yerel veya bölgesel

düzyer yetkililer okulların finansmanında önemli bir rol oynamaktadır. İspanya, Norveç, Finlandiya, eğitim sisteminde, eğitim yetkilileri personel, cari ve sermaye harcamaları için sadece finansman formülünü kullanmaktadırlar. İspanya'da hükümet, her bir otonom topluluğun bakanlıkları üzerinde anlaşma sağlanan bir formüle göre toplu ödeme tahsis etmektedir. Otonom toplulukların sorumlu bakanlıkları da anlaşma sağlanan formülü kullanarak okullara finansman sunmaktadır. Norveç ve Finlandiya'da okullara finansman tahsis etmek için finansman formülü kullanılmaktadır. Yunanistan, Macaristan ve Portekiz'de eğitim yetkilileri eğitim harcamaları için bütçe onayı ve kaynakların ihtiyari belirlenmesi yöntemini kullanmaktadır. Yunanistan'da sorumlu bakanlık ve belediyeler bütçe onayı ve kaynakların ihtiyari belirlenmesi yöntemini kullanmaktadır. Yunanistan'da eğitim, temel olarak devlet bütçesi ve Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı kaynakları aracılığıyla finanse edilmektedir. Portekiz'de sorumlu bakanlıklar belediyeler, okul toplulukları ve bireysel okullar için finansman yöntemi, belli bir formül veya önceden tanımlanmış kriterler kullanmadan sorumlu bakanlıklar tarafından serbestçe belirlenmektedir (Eurydice Raporu, 2014: 25).

Bazı ülkeler finansman formülünü kaynak düzeyini belirlemek için kullanmaktadır. Polonya, Finlandiya, İsveç, Birleşik Krallık ve Norveç'te, yerel yetkililere, finansman formülü temelinde hibe yapılmaktadır. Litvanya'da, Milli Eğitim Bakanlığı belediyelere hibe sağlamaktadır. Hollanda'da Eğitim İdari Ajansı, Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı'ndan finansman sağlamak ve eğitim harcamalarını karşılamak için okul yetkililerine hibe yapılmaktadır. Belçika'da okullar için operasyonel mal ve hizmetlerini de kapsayacak şekilde gerekli kaynakları hesaplamak için bir formül kullanılmamaktadır. Ancak eğitim ekipmanı ve okul gelişimi için bütçeler bir formüle göre belirlenmektedir. Türkiye'de finansman düzeyini belirlemek için finansman formülü kullanılmaktadır. Avusturya'da operasyonel mal ve hizmetler, sadece yerel gelirler ile finanse edilmekte ve öğretim kadrosu için kaynaklar, finansman formülü kullanılarak sorumlu merkezi düzey bakanlıklar tarafından belirlenmektedir (Eurydice, 2020).

1.6. Kamu Eğitim Harcamalarının Etkileri

Eğitim hizmetinin toplumun tüm bireyleri ve gelecek nesiller üzerinde doğrudan yada dolaylı etkisi bulunmaktadır. Bu etkiler olumlu veya olumsuz olabilmekle beraber, bazı istisnalar dışında genellikle olumludur. Eğitim, ekonomik büyümeyi ve kalkınmayı, verimliliği, geliri, gelir dağılımını, iş gücünü, istihdamı, teknolojiyi, toplumsal cinsiyeti, vergi yükünü ve yaşam kalitesini etkileyen en önemli faktörlerdendir. Söz konusu faktörlerin sayısı ülkeden ülkeye ve yapılan analize göre değişebilmektedir (McMahon, 2010: 260). Bu kapsamda eğitim hizmetinin etkileri ele alınıp literatürde eğitim ile etkileri arasındaki ilişkileri incelemeye yönelik yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

1.6.1. Eğitimin Ekonomik Büyüme ve Kalkınmaya Etkisi

Eğitim, ülke kalkınmasında önemli bir yatırım aracıdır. Eğitim ile kalkınma ilişkisi göz ardı edilmemesi gereken bir olgudur. Çünkü eğitilmiş insan gücü, ülkelerin ekonomik büyüme ve kalkınmasında katalizör durumundadır (Kaya, 2011: 239). Eğitim, iş gücü verimliliğini arttırarak ekonomik büyümeyi sağlamakta, ekonomik büyüme ise gelir artışı yoluyla sağlık, eğitim ve sosyal harcamaları artırarak kalkınmayı yüksek düzeye taşımaktadır. Sonuç olarak eğitim ile ekonomik büyüme ve kalkınma arasındaki ilişkinin karşılıklı olduğu söylenebilir (Nartgün, 2008: 256). Literatürde ekonomik büyüme ve eğitim arasındaki ilişkiyi analiz etmek için birçok çalışma yapılmıştır. Eğitim, ekonomik büyümeyi belirleyen temel değişkenlerden biridir (Kutluay Şahin, 2020: 659). Bu kapsamda ekonomik büyüme ve eğitim ilişkisini analiz etmeye yönelik yapılmış bazı çalışmalara yer verilmiştir.

Pamuk ve Bektaş (2014) tarafından yapılan çalışmada 1998-2013 dönemi için ARDL yaklaşımına dayalı eşbütünleşme testi ile Granger nedensellik testi kullanılarak Türkiye’de eğitim harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda eğitim harcamaları ile ekonomik büyüme arasında eşbütünleşme ilişkisi olmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte uygulanan Granger nedensellik testine göre eğitim harcamaları ile ekonomik büyüme arasında tek yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kızılkaya ve Koçak (2014) tarafından yapılan çalışmada seçilmiş OECD ülkelerinde 1990-2009 dönemi için panel veri analizi kullanılarak kamu eğitim harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Erdal (2019) tarafından yapılan çalışmada Türkiye’de 1960-2016 dönemi için ARDL eşbütünleşme testi kullanılarak eğitim harcamaları ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının uzun dönemde ekonomik büyüme üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte eğitim harcamalarının gelişiminin ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir. Akçacı (2013) tarafından yapılan çalışmada Türkiye’de 1998-2013 dönemi için Granger nedensellik testi kullanılarak eğitim harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda eğitim yatırımlarından ekonomik büyümeye tek yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sylwester (2002) tarafından yapılan çalışmada OECD ülkelerinde eğitim harcamaları ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda eğitim harcamalarında meydana gelen artışın beşeri sermayeyi artırarak ekonomik büyümeye neden olduğu sonucuna varılmıştır.

1.6.2. Eğitimin Gelir Düzeyine Etkisi

Eğitimin en önemli faydası kişilerin gelir düzeylerini yükseltmesidir. Eğitim seviyesi arttıkça ortalama olarak gelir seviyesi de artmaktadır. Daha fazla eğitim görmüş biri ile daha az eğitim

görmüş birinin kazançları farklıdır. Daha fazla eğitim görmüş bireyin kazancı daha fazladır (Şişman, 2009: 161). Eğitimli bireylerin gelir düzeyi, çocuklarının eğitim sürecini ve onların ileride elde edeceği geliri önemli ölçüde etkilemektedir. Bu açıdan bireylerin gelir ve eğitim seviyesi, büyük ölçüde gelecek kuşakların gelir ve eğitim seviyesi ile doğrudan ilişkilidir. Çünkü iyi bir gelir düzeyine sahip bireyler çocuklarına, daha iyi eğitim veren imkanlar sunmaktadırlar. Öte yandan düşük gelir düzeyine sahip bireyler çocuklarına daha iyi eğitim veren imkanlar sunamamaktadırlar. Bu durum kişinin eğitim seviyesini ve ileride elde edeceği geliri olumsuz şekilde etkilemektedir. Eğitim, ailenin gelir düzeyinde ve bireyin ileride elde edeceği gelir düzeyinde önemli bir rol oynamaktadır. Tüm bunlar eğitim ve gelir arasında çift yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir (Mutlu Yakışan, 2019: 24-25).

Caner ve Okten (2010) tarafından yapılan çalışmada 2002 dönemi için Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) bilgileri kullanılarak Türkiye’de eğitim seviyesi ve gelir düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda gelir düzeyi ve eğitim seviyesi düşük olan ailelerin çocuklarının daha yüksek gelirli bir kariyer seçme eğiliminde olduğu, gelir düzeyi ve eğitim seviyesi düşük olan ailelerin çocuklarının ise daha düşük gelirli kariyer seçme eğiliminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çiftçi ve Kangallı (2015) tarafından yapılan çalışmada 2012 yılı için Denizli ilinde eğitim seviyesi ve gelir arasındaki ilişki regresyon analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda Denizli ilinde eğitim düzeyi yükseldikçe hanehalklarının ortalama gelir düzeyinin arttığı belirlenmiştir.

1.6.3. Eğitimin Gelir Dağılımına Etkisi

Beşeri sermaye teorisinin bir unsuru olarak eğitimin gelir dağılımına etkisi, eğitim hizmetlerinin adil bir şekilde sunulması fırsat eşitliğinin sağlanması yoluyla gelirin dengesiz bir şekilde dağılımının önlenmesidir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gelir dağılımındaki adaletsizliğin temel nedenlerinden bir tanesi toplumdaki her bireyin eğitim hizmetlerinden eşit bir şekilde faydalanma imkanının bulunmamasıdır. Bu durum nitelikli bireylerin yetiştirilmesine engel olacak ve vasıfsız iş gücü olarak ekonomiye katkısını azaltacaktır. Fırsat eşitliğinin sağlanması durumunda kaynakların rasyonel dağılımı ve gelir bölüşümündeki adaletsizliğin önüne geçerek daha dengeli bir dağılım sağlanacaktır (Tunç, 1997: 83). Eğitim düzeyi ve eğitimde fırsat eşitliğinin gelir dağılımının en önemli belirleyicilerinden biridir. Gelir dağılımını iyileştirmek ve yoksullukla mücadele etmek için oluşturulan politikalarda eğitimin önemli bir işlevi bulunmaktadır (Akça ve Ela, 2012: 242).

Eğitim ve gelir dağılımı ilişkisi 1980’li yıllarda teknolojiye reform sayılacak gelişmelerin yaşandığı ve üretimin teknolojiye bağlı olarak geliştiği dönem ortaya çıkmıştır. Küreselleşme sürecinde uluslararası ölçekte üretim zincirlerinin kurulması, teknolojik gelişmelere verilen önemin artması, bilgi iletişim teknolojilerinin önem kazanması gibi gelişmelerin yaşanması eğitimin

beklentilerini değiştirmiştir. Bu durum eğitimin ekonomik anlamda değerine ve gelir dağılımıyla olan ilişkisine yeni boyut getirmiştir (Palaz vd., 2013:122). Bilen ve çalışır (2019) tarafından yapılan çalışmada Türkiye’de 1977-2014 dönemi için ARDL yaklaşımına dayalı eşbütünleşme testi kullanılarak ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim mezun sayısı ile gelir dağılımı arasındaki ilişkisi analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim mezun sayısının uzun dönemde gelir dağılımı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte mezun sayısındaki artışı gelir dağılımını iyileştirdiği belirlenmiştir. Yardımcıoğlu (2012) tarafından yapılan çalışmada seçilmiş OECD lkelerinde 1980-2008 dönemi için panel eşbütünleşme ve panel nedensellik testi kullanılarak eğitim harcamaları ile gelir dağılımı arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda kamu eğitim harcamalarının artması durumunda daha adil gelir dağılımına ulaşılabileceği belirlenmiştir. Keller (2010) tarafından yapılan çalışmada 1960-2010 dönemi için panel veri analizi kullanılarak gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler için ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına yapılan yatırım ile gelir dağılımı ilişkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda ilköğretim kurumlarına yapılan yatırımın özellikle az gelişmiş ülkelerin, ortaöğretim kurumlarına yapılan yatırımın ise özellikle gelişmiş ülkelerin gelir eşitsizliğini azaltığı sonucuna varılmıştır.

1.6.4. Eğitimin Verimliliğe Etkisi

Emek ve iş gücü verimliliğindeki artış bireylerin eğitim seviyeleri ile birlikte hareket etmektedir. Uzun vadeli büyümenin sağlanabilmesi için eğitim seviyesinin artırılması önemlidir (Fırat vd., 2015: 878). Bir retim faktörü olarak kabul edilen emeğin kalitesinin yükseltilmesi, verimlilikte ve üretimde artışın sağlanması, bireylerin eğitim seviyesinin yükseltilmesi ile mümkündür (Başar vd., 2016: 192). Verimlilik artışının daha yüksek milli gelir, dolayısıyla yaşam düzeyinin yükselmesi, çalışma saatlerinin azalması, üretimde artış ve çeşitlenme, tüketimde artış ve çeşitlenme gibi faydaları bulunmaktadır. Verimlilik artışı, yatırımları çoğaltmakta, sanayiye geliştirmekte, ve dengeli kazanç dağılımını sağlamaktadır (Karakütük, 2003: 166-167).

Bir ülkenin gelişmişliği o ülke insanların nitelikli ve devamlı bir eğitim süreci içinde olmalarına ve eğitimle elde ettikleri bilgilerle ekonomik büyümeye yapabilecekleri katkıya bağlıdır. Ekonomik açıdan gelişmenin en önemli unsuru, toplumun ve iş gücünün eğitim düzeyidir. Beşeri sermaye ve verimlilik artışında eğitimin önemli bir işlevi bulunmaktadır. Sepulveda (2005) tarafından yapılan çalışmada 1988-1997 dönemi için ABD’de eğitim ve verimlilik ilişkisi araştırılmıştır. Yapılan araştırma neticesinde eğitimin beşeri sermayeyi ve verimliliği arttırmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Budak (2016) tarafından yapılan çalışmada 1998-2011 dönemi için seçilmiş OECD lkelerinde panel eşbütünleşme testi kullanılarak eğitim harcamaları ve verimlilik ilişkisi analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda eğitim harcamalarının uzun dönemde iş gücü verimliliği üzerinde olumlu ve istatistiksel olarak anlamlı etkileri olduğu sonucuna varılmıştır.

1.6.5. Eğitimin İşgücü ve İstihdama Etkisi

Eğitim, ülkelerde nitelikli iş gücü sınıfının oluşmasına katkı sağlamaktadır. Eğitim seviyesi yükseldikçe kişilerin iş bulma olasılığı ve iş gücüne katılma oranı yükselmektedir. (Woodhall, 1987: 22). Eğitim seviyesindeki artışın ekonominin üretim kapasitesini artırması ve böylece yeni istihdam olanakları oluşturması önemli bir noktadır. Eğitim seviyesinin işsizlik üzerindeki etkisi ise iyi eğitim almış bireylerin işsiz kalma olasılığının görece daha az olmasıdır. (Baum vd. 2010: 20). Diğer bir ifadeyle eğitim düzeyi ile işsizlik arasında ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Eğitim seviyesi arttıkça, iş gücüne katılım oranı artmakta, işsizlik riski ise azalmaktadır (Karadeniz vd. , 2007: 100). Bunun yanı sıra eğitim seviyesi arttıkça kişilerin iş değiştirdikten sonra işsiz kalma riskleri de azalmaktadır (Karadeniz vd. , 2007: 102).

Eğitimin iş gücüne katılım oranını pozitif yönde etkilediği yönündeki çalışmalar literatürde sıklıkla görülmektedir. Yamak vd. (2012) tarafından yapılan çalışmada 2008 yılı için regresyon analizi kullanılarak Türkiye’de eğitim ve iş gücü arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda Türkiye’de bireylerin iş gücüne katılımında eğitimin teşvik edici bir role sahip olduğu tespit edilmiştir. Tansel (2002) tarafından yapılan çalışmada 1980, 1985 ve 1990 yılları için Türkiye’de kadınların eğitim düzeyi ve iş gücüne katılımı arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda kadınların iş gücüne katılımında eğitimin teşvik edici etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

1.6.6. Eğitimin Teknolojiye Etkisi

Günümüzde sürekli gelişen teknoloji ortamında yaşamına devam etmek durumunda olan bireyin bu gelişen ortama uyum göstermesi ve gerekli olan öğrenmeyi sağlaması açısından eğitim büyük önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra belirli bir teknolojinin gerektirdiği insan gücünün yetiştirilmesi açısından da eğitim ve teknoloji arasındaki ilişkiye gereksinim duyulmaktadır. Sanayinin gelişmesi, yeni koşulların devamlı ortaya çıkması ve bunların geliştirilmesi açısından eğitime büyük oranda ihtiyaç duyulmaktadır (Alkan, 1974: 340). Teknoloji, günümüzde hızla gelişen ve değişen bir kavram haline gelmektedir. Ülkeler arasında oldukça katı rekabet koşulları bulunmaktadır. Uluslararası piyasalarda teknolojinin de etkisiyle nitelikli üretim ve nitelikli iş gücü büyük önem taşımaktadır. Ülkeler, bu rekabet koşullarında daha büyük emek göstermek durumundadır. Eğitim teknolojide rekabet edilebilirlik açısından da büyük önem taşımaktadır (Çetin, 2014: 50).

Eğitim, yeni teknolojilerin oluşmasında, gelişmesinde ve kullanımında önemli olup ekonomik büyümeye ve kalkınmaya kaynaklık yapmaktadır. Eğitimin teknolojik yenilik ve ilerleme yönünden sağladığı enformasyon birikimi, üretim ve istihdam sürecini yeniden yapılandırmaktadır. Verimlilik ve ekonomik büyüme, yeni ürünlerin ve istihdam olanaklarının ortaya çıkmasına neden

oluşturmaktadır. Bu kapsamda eğitim, teknoloji, büyüme ve istihdam şeklinde bir tür döngü belirmektedir (Durkaya ve Hüsnüoğlu, 2018: 58).

Beşeri sermaye, insanların keşfetme yeteneğini geliştirmekte ve teknolojik verimliliği artırmaktadır. Aynı zamanda beşeri sermaye, teknolojik buluşların rasyonel şekilde kullanılmasına katkıda bulunmaktadır (Karagül, 2003: 81). Bir ülkenin beşeri sermaye birikiminin yüksek olması daha yüksek ekonomik büyümeyi beraberinde getirmektedir. Ayrıca beşeri sermayeyi fiziksel sermaye ile uyumlaştırmak zordur ve bu sebeple yüksek beşeri sermaye birikimine sahip olan ülkeler fiziksel sermaye birikimini artırarak daha yüksek ekonomik büyüme oranı yakalama eğilimindedirler (Barro, 2001: 14). Wolff (2001) tarafından yapılan çalışmada seçilmiş OECD ülkelerinde 1950-1990 dönemi için eğitim düzeyi ve teknoloji arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda iş gücü için belirli bir eğitim düzeyinin teknolojiye adaptasyon için gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Schneider vd. (2010) tarafından yapılan çalışmada Almanya'da 2002-2004 dönemi için eğitim ve teknoloji arasındaki ilişki firma ve sektör yönünden incelenmiştir. Çalışma sonucunda firma ve sektörlerde daha eğitilmiş çalışanların yer almasının daha yenilikçi üretim sonuçları ortaya çıkaracağı belirlenmiştir.

1.6.7. Eğitimin Toplumsal Cinsiyete Etkisi

Bir ülkede ortalama eğitim seviyesi kadar eğitimin bireyler arasında eşit dağılımı da önemlidir. Günümüzde, kadınlar ve kız çocukları eğitim olanaklarından erkeklere oranla daha az faydalanmaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler devam etmektedir. Kadınların sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alandaki konumlarını güçlendirmek, hak, fırsat ve olanaklardan eşit biçimde faydalanmalarını sağlamakla mümkün olacaktır (Atlama ve Özsoy, 2009). Eğitim öncelikle temel bir insan hakkıdır. Eğitim sistemleri herkese eşit olanak tanımada önemli rol oynamaktadır. Çünkü eğitim davranışları değiştirmede güçlü bir araçtır (Ferreira ve Gignoux, 2010: 8).

Eğitimin bir toplumdaki kişilerin tutum ve davranışlarını değiştirmede, geliştirmede, herkese eşit olanak tanımada ve cinsiyetçi ön yargıların ortadan kaldırılmasında önemli bir işlevi bulunmaktadır. Bu sebeple dünyada eğitim eşitsizliğinin en bilindik yanı toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgilidir (Gedik, 2021: 211). Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetle mücadele eğitici eğitimine katılan 28 kişi üzerinde Uzun vd. (2017) tarafından yapılan deneysel çalışmada eğitim ile toplumsal cinsiyet algısı ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığı önleme yönünden politikalara katkı sağlamak amacıyla uygulanan eğitimlerin, toplumsal cinsiyet algısına ilişkin olumlu tutumları geliştirmeye yardımcı olduğu ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumları güçlendirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet eşitsizliğini önleme açısından toplumsal cinsiyet eğitimlerinin etkili bir çözüm aracı olduğu tespit edilmiştir.

1.6.8. Eğitimin Vergi Yüküne Etkisi

Vergi mükelleflerinin vergi yüklerinin giderek düşmesi eğitim hizmetlerinde etkinlik sağlanmasıyla mümkün olacaktır. Vergi yükünün azalışı daha çok ülke düzeyinde ortaya çıkmaktadır. Örnek verilecek olursa devlet, yeterli şekilde eğitim görmediklerinden ötürü iş bulamayanlara veya işsiz kimselere belli bir miktarda işsizlik tazminatı ya da sosyal güvenlik yardımında bulunmaktadır. Buradaki işsizlik tazminatının finansmanını devlet aracılığıyla vergi mükelleflerinin ödedikleri vergiler oluşturmaktadır. Bu durumu düzeltmek mümkündür. İşsizlerin belli bir eğitim gördükten sonra iş piyasasına girmeleri daha fazla maaş ve ücret almalarını sağlayacağından vergi mükellefleri işsizlik tazminatının finansmanını sağlamak durumunda olmayacaklardır. Böylece daha uzun zaman eğitim gören kişilerin maaş ve ücretleri de artacağından, vergi mükelleflerinin vergi yükleri giderek azalacaktır. Fakat bu durum beyin göçünün önem kazanmasından sonra giderek tersine dönmekte ve olumsuz etkileri ortaya çıkmaktadır. Örneğin Türkiye’de çok iyi bir üniversite bitirmiş ve Amerika Birleşik Devleti’ne yerleşen mezunlar için ödetilen vergiler sonuçta Amerikalı vergi mükelleflerinin vergi yükünü düşürecektir (Şener, 1987: 15).

Mükelleflerin vergi bilincini etkileyen en önemli faktörlerden biri eğitimidir. Toplumda vergi bilincinin oluşturulması ve vergi ahlakının geliştirilmesi mükelleflerin vergi konusunda aldıkları eğitimle alakalıdır. Çünkü eğitim, bireyi iyi vatandaş olma, katılımcı olma, sorgulayabilme, bilgiye ulaşabilme gibi pek çok yönüyle geliştirme gücüne sahiptir (Egeli ve Diril, 2014: 36). Vergi bilincinin oluşumunda eğitimin rolünü tespit etmek amacıyla, Afyonkarahisar ilinde 2015 yılı için ilköğretim öğrencileri üzerinde Demir ve Cigerci (2016) tarafından yapılan çalışmada toplumsal vergi bilincinin pozitif yönde oluşmasında özellikle ilköğretim çağında verilecek eğitimlerin son derece önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 2016 yılı için Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğrencileri üzerinde Çiçek ve Bitlisli (2017) tarafından yapılan çalışmada vergi eğitimi ve vergi bilinci arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda vergi bilincinin ve farkındalığının oluşmasında vergi eğitiminin önemli bir faktör olduğuna ulaşılmıştır.

1.6.9. Eğitimin Yaşam Kalitesine Etkisi

Eğitim düzeyinin artması ile yaşam kalitesi de o denli artmaktadır. Eğitim seviyesinde oluşan iyileşmeler toplumsal alanda her seviyeye yayılmakta ve sosyal kalkınmayı sağlamaktadır. Eğitim, özellikle suç oranlarının azalmasını, kurallara uymayı öğretmektedir. Eğitimli insanlar sağlık konusunda da bilinçli bir şekilde yaşamaktadırlar. Eğitim seviyesinin artmasıyla okullaşma oranı artmakta, çocuk ölüm hızı düşmekte ve ortalama yaşam süresi yükselmektedir. Eğitim kültürel alanda gelişmeyi de sağlamaktadır. Kütüphanelerin çoğalması, sanat, tiyatro, müzik gibi faaliyetlerin artması, müzelerin artması eğitim seviyesinin artmasıyla paralel seyretmektedir. Görüldüğü üzere

eğitimin yaşam kalitesine birçok katkısı olmaktadır. Eğitim seviyesi arttıkça toplumda bireyler daha sağlıklı ve kolay yaşam alanlarında hayat sürmektedirler.

Yaşam kalitesi bir çeşit memnuniyettir. Korkmaz vd. (2015) tarafından yapılan çalışmada 2004-2014 dönemi için Türkiye’de Granger nedensellik ve regresyon analizleri kullanılarak eğitim ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda mutluluk ve memnuniyet arasında nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte eğitim hizmeti, yaşam memnuniyetini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Çebi Karaarslan vd. (2021) tarafından yapılan benzer çalışmada 2018 yılı için Türkiye’de eğitimin durumu ve yaşam memnuniyeti arasında ilişki regresyon analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda eğitimin durumu ve yaşam memnuniyeti arasında pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Eygü ve Kılınç (2020) tarafından yapılan çalışmada 2013 yılı için Kayseri ilinde eğitimin durumu ile yaşam memnuniyeti arasındaki ilişki regresyon analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda eğitimin durumu ile yaşam memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

1.6.10. Eğitimin Değişime Etkisi

Eğitim, toplumsal ve sosyal değişim sürecinin en aktif aracıdır. Eğitim, toplumun değişen gereksinimlerine uyum sağlamak için bireylere kendilerini geliştireceği olanaklar sağlamaktadır. Eğitim yoluyla toplumun da istenilen yönde değiştirilip geliştirilmesi mümkün olmaktadır. Herhangi bir ülkenin siyasi, sosyal ve ekonomik alanda önemli gelişmelere uğramasının asıl sebebi bilimsel bilginin yayılması, teknolojinin yaygınlaşması, beşeri sermayenin artması, yaratıcı becerisinin artması ve insanların nitelikli yetiştirilmesidir (Ereş, 2005). Eğitime katılım oranı ve eğitim niteliği arttıkça, gelecek nesillerin istenilen doğrultuda gelişimi ve değişimi sağlanabilecektir (Durgun, 2002).

Tarihsel süreç içerisinde eğitim ve toplumsal değişim sürekli bir etkileşim içerisinde olmuş ve karşılıklı olarak birbirini etkilemiştir. Değişim açısından eğitimin iki önemli işlevi bulunmaktadır. Bunların ilki; eğitim, toplumda var olan kültürel mirası gelecek kuşaklara aktarmasıdır. Bu durum toplumun sürekliliği sağlanması açısından oldukça önemlidir. İkinci olarak; eğitim, bireylere araştırma ve sorgulama heyecanı vermektedir. Toplumun gelişmesini sağlayacak bireyler yetiştirmek ancak eğitim aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Bu da eğitimin toplumsal değişmeye yönelik, devam ettirici, yaratıcı, hızlandırıcı bir yönü olduğunu göstermektedir (Erol, 2011: 121).

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE KAMU EĞİTİM HARCAMALARI

Bu bölümde Türkiye’de farklı eğitim kademelerindeki kamu eğitim harcamalarının nasıl sunulduğu ve ne şekilde finanse edildiği açıklanacak ve kamu eğitim harcamalarının bütçe ve GSYH içerisindeki yeri tanımlanacaktır.

2.1. Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının Sunumu

Türkiye’de kamu eğitim harcamaları, merkezi yönetim ve yerel yetkililer tarafından sunulmaktadır. Merkezi düzey eğitim harcamaları, eğitim hizmeti sunmak amacıyla merkezi yönetim kurum ya da kuruluşlarının yaptıkları harcamalardır. Türkiye’de merkezi yönetim Milli Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu, Diğer Bakanlık ve Kuruluşlar ve Üniversitelerden oluşmaktadır. Türkiye’de yerel yetkililer ise İl Özel İdareleri, Belediyeler, Büyükşehir Belediyeleri ve köylerden oluşmaktadır (Dal, 2014: 24-26).

Türkiye’de okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sunulmaktadır. Yükseköğretim ise Yüksek Öğretim Kurulu ve Üniversiteler tarafından sunulmaktadır (Çalcalı, 2009: 66). İl Özel İdareleri, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin eğitim hizmetleri sunmaktadır. (İl Özel İdare Kanunu, 2005: madde 6). Belediyeler ise kendi tercihleri doğrultusunda eğitim hizmeti sunmaktadır (Çalcalı, 2009: 67).

2.2. Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının Finansmanı

Eğitimin finansmanı kamu fonları, harçlar, özel eğitim harcamaları ve özel fon vb. tarafından sağlanmaktadır. Bir ülkede üretilen eğitim hizmeti gerekli parasal kaynaklara ve bunlarla elde edilen girdilerin niteliğine ve niceliğine, eğitim teknolojilerine, eğitim hizmetinin sistemine ve yapısına bağlı bulunmaktadır (Göksu ve Güngör, 2013: 61). Türkiye’de kamu eğitim harcamalarının finansmanında, kamu tarafından kullanılan finansman yöntemleri; teoride, doğrudan finansman, kısmi finansman ve dolaylı finansman olmak üzere üç ana grupta toplanabilmektedir.

a) Doğrudan Finansman Yöntemi: Bu finansman türünde devlet eğitimin finansmanını tamamıyla üzerine almaktadır. Devletin böyle bir hizmeti üstlenmesi için iki şartın gerçekleşmesi

gerekmektedir. Bunlardan birincisi, eğitim hizmetinin toplum açısından önemli olması, ikincisi ise özel çaba ve mali imkanlarla yeterli miktar ve nitelikte karşılanamamasıdır. Devlet kamusal hizmetlerin yerine getirilmesi görevini üzerine alınca vatandaşlardan vergi, harç hatta yeri geldiğinde borç alma yoluna gitmektedir (Ergen, 1999: 8). Eğitimin bireysel, sosyal ve iktisadi boyutunun olması eğitimin daha çok kamu tarafından sunulmasına ve kontrol edilmesine neden olmaktadır. Ancak Türkiye’de eğitim finansmanında daha çok kısmi finansman türü uygulanmaktadır.

b) Kısmi Finansman Yöntemi: Eğitimin finansmanının hem devlet hem de hizmetten yararlananlar tarafından karşılandığı ve eğitimin “yarı kamusal mal” olarak ele alındığı finansman modelidir. Devlet, bu malların finansmanını eğitimden fayda sağlayan öğrencilerin, ailelerin, işletmelerin ve gönüllü kuruluşların parasal katkıları ile karşılamaktadır. Küreselleşmeyle birlikte artan ihtiyaçlara karşılık kamu bütçeleri ihtiyaçlara yanıt veremez duruma gelmiştir. İhtiyaçların karşılanması maddi harcamaları gerektirmiş eğitimin finansmanı devletle birlikte aileler tarafından yürütülmüştür. Bu sebeple karma finansman modeli hem devletin hem de ailelerin harcamalara katıldıkları finansman türüdür (Karakütük, 2006: 223).

c) Dolaylı Finansman Yöntemi: Dolaylı finansman yönteminde eğitim hizmetinin sunumu tamamen özel kesim tarafından yapılmaktadır. Bu finansman modelinde eğitim özel mal olarak nitelendirildiğinden eğitimden yararlananlar, eğitimin bedelini ödemektedirler. Devlet bu yöntemde öğrencilere kredi ve hibe yoluyla satın alma gücü transfer etmektedir. Ayrıca devlet, vergi kolaylıkları, yatırım ve öğretmen maaşlarının ödenmesi şeklinde özel kesimi desteklemektedir (Maureen Woodhall, 1987).

2.2.1. Türkiye’de Eğitim Kademelerine Göre Kamu Finansman Kaynakları

Bu kısımda Türkiye’de eğitim kademelerine göre kullanılan kamu finansman kaynaklarına değinilecektir. Kullanılan kamu finansman kaynaklarının yeterli olup olamadığının daha iyi anlaşılması için eğitim kademelerine göre net okullaşma oranı, öğrenci ve öğretmen sayısı, derslik ve kurum sayılarına yer verilecektir.

a) Okul öncesi eğitim, Türkiye’de okul öncesi eğitim hizmeti anaokulları, ana sınıfları ile uygulama sınıfları tarafından sunulmaktadır. Okullara destek, kayıtlı olan öğrenci sayısına, okulun derslik sayısına ve kurumun bulunduğu bölgeye göre verilmektedir (Eurydice, 2020: 1). Bundan dolayı ilk olarak Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarında okul/kurum/sınıf, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı ve net okullaşma oranına değinilecektir.

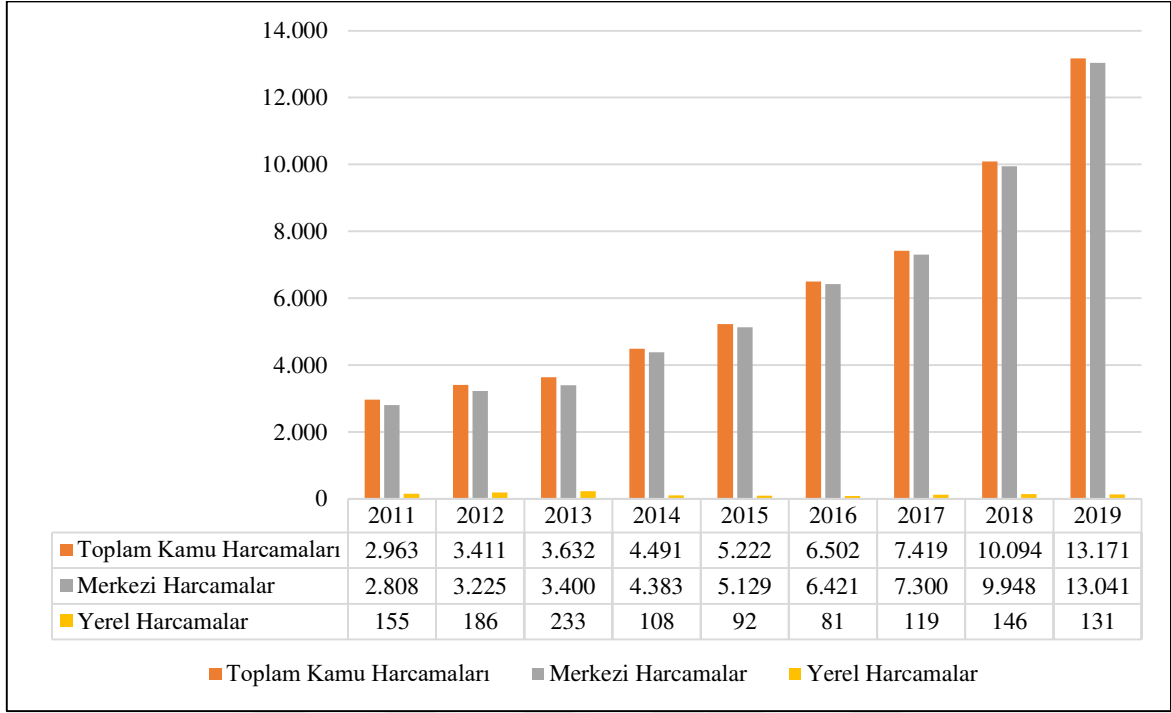
Tablo 1: Türkiye’de Okul Öncesi Kamu Eğitim Kurumlarında Net Okullaşma Oranı ve Okul/Kurum/Sınıf, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2012-2021)

Öğretim Yılı	Net Okullaşma Oranı (%)	Okul/Kurum/Sınıf Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı
2012-2013	39,72	23.556	953.209	47.712	37.900
2013-2014	42,54	22.771	923.590	48.333	37.387
2014-2015	53,78	22.600	985.013	51.319	39.070
2015-2016	55,48	23.135	1.017.436	54.145	41.566
2016-2017	58,79	23.751	1.112.443	57.230	45.259
2017-2018	66,88	24.975	1.264.733	61.427	49.167
2018-2019	68,30	25.236	1.306.139	68.365	63.787
2019-2020	71,22	25.640	1.340.507	72.219	51.815
2020-2021	56,89	24.458	1.032.463	72.427	50.557

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, 2012-2021 (5 yaş net okullaşma oranı hesaplanmıştır.)

Tablo 1’de Türkiye’de okul öncesi kamu eğitim kurumlarında net okullaşma oranı ve okul/kurum/sınıf, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı verilmektedir. Tablo 1’deki verilere göre, 2012-2013 öğretim yılında Türkiye’de okullaşma oranı %39,79 iken 2020-2021 öğretim yılında bu oran %56,89’a yükselmiştir. Okul/kurum/sınıf sayısı 2012-2013 öğretim yılında 23.556 iken bu sayı 2019-2020 öğretim yılında 25.640’a yükselmiş ancak 2020-2021 öğretim yılında 24.458’e düşmüştür. Aynı şekilde öğrenci sayısı 2012-2013 öğretim yılında 953.209 iken bu sayı 2019-2020 öğretim yılında 1.340.507’ye yükselmiş ancak 2020-2021 öğretim yılında 1.032.463’e düşmüştür. Öğretmen sayısı 2012-2013 öğretim yılında 47.712 bu sayı iken 2020-2021 öğretim yılında 72.427’ye yükselmiştir. Derslik sayısı ise 2012-2013 öğretim yılında 37.900 iken bu sayı 2018-2019 öğretim yılında 63.787’ye yükselmiş ancak 2020-2021 öğretim yılında 50.557’ye düşmüştür. Grafik 1’de Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarına yapılan kamu harcamaları ele alınmıştır.

Grafik 1: Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2011-2019, Milyon TL)

Kaynak: TÜİK, 2020

Grafik 1’de Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarına yapılan kamu harcamaları verilmektedir. Toplam kamu eğitim harcamaları yıllara göre artış eğilimindedir. Kamu tarafından merkezi ve yerel olmak üzere iki tür harcama yapılmaktadır. Toplam kamu eğitim harcamaları içerisinde en yüksek pay merkezi yönetime aittir. 2011 yılında merkezi düzey harcamalar 2 milyar 808 milyon TL iken 2019 yılında bu harcamalar 13 milyar 041 milyon TL’ye yükselmiştir. 2011 yılında yerel düzey harcamalar 155 milyon TL iken bu oran 2013 yılında 233 milyon TL’ye yükselmiş ancak 2019 yılında 131 milyon TL’ye düşmüştür. Tablo 1’e göre net okullaşma oranı, okul/kurum/sınıf, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısında 2012-2021 dönemi arasında belirgin artışlar gerçekleşmiştir. Yapılan kamu eğitim harcamalarının da yıllara göre artış eğiliminde olduğu Grafik 1’de görülmektedir.

b) İlköğretim kurumları, ilkokullar, ortaokullar ve imam-hatip ortaokullarından oluşmaktadır. 2012 yılı itibariyle Türk Eğitim Sisteminde 4+4+4 sistemiyle yaşanan değişiklikler ilköğretimi ilkokul ve ortaokul olarak ikiye ayırmıştır. 2012-2021 dönemi arasında ilkokulda değişen net okullaşma oranı hala %100 seviyesine ulaşamamıştır. 2012 yılında değişen sistemden dolayı %98,9 olan oran devam eden yıllarda kademeli olarak düşmüştür.

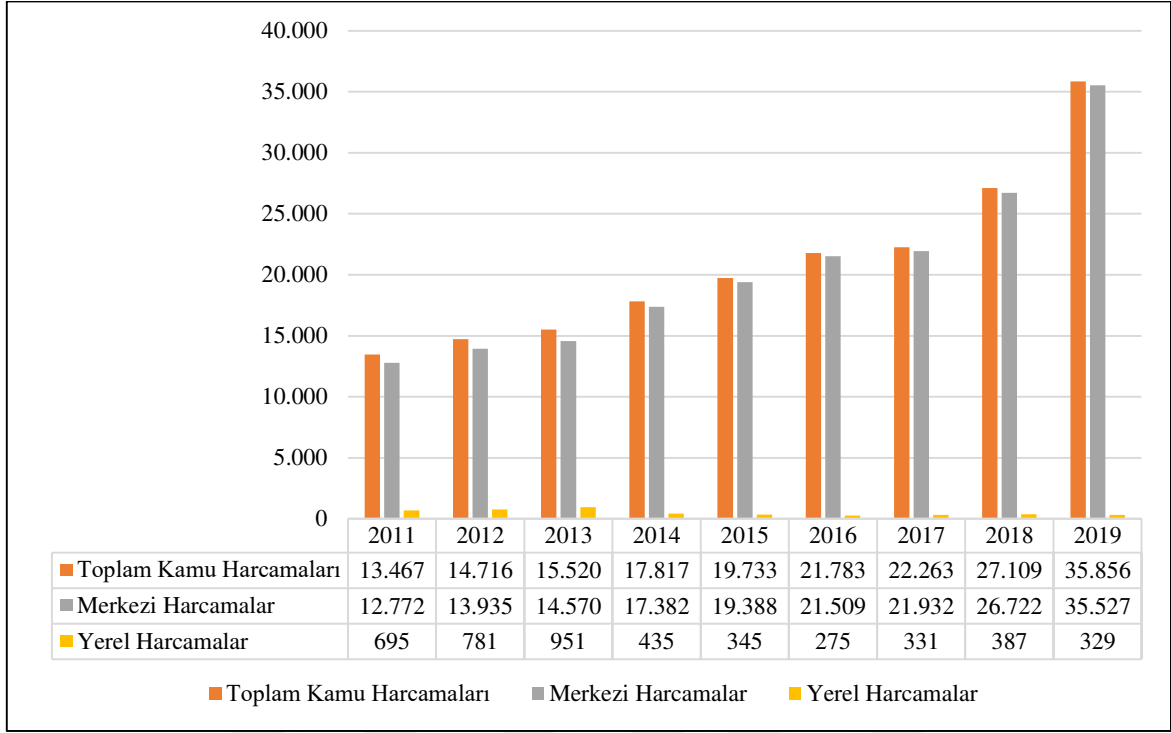
Tablo 2: Türkiye’de İlkokul Kamu Kurumlarında Net Okullaşma Oranı ve Okul/Kurum/Sınıf, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2012-2021)

Öğretim Yılı	Net Okullaşma Oranı (%)	Okul/Kurum/Sınıf Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı
2012-2013	98,86	28.177	5.426.529	261.497	222.265
2013-2014	99,57	27.461	5.390.591	267.171	227.679
2014-2015	96,30	26.339	5.230.878	273.058	219.937
2015-2016	94,87	25.133	5.128.664	277.053	223.071
2016-2017	91,16	24.249	4.756.977	275.047	225.186
2017-2018	91,54	23.349	4.870.859	268.210	226.114
2018-2019	91,92	22.931	5.005.214	268.065	227.694
2019-2020	93,62	22.808	5.005.927	275.733	231.895
2020-2021	93,23	22.527	5.059.079	273.652	233.370

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, 2012-2021

Tablo 2’de Türkiye’de ilkokul kamu kurumlarında net okullaşma oranı ve okul/kurum/sınıf, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı verilmiştir. 2012-2013 öğretim yılı net okullaşma oranı %98,86 iken bu oran 2013-2014 öğretim yılında %99,57’ye yükselmiş ancak 2020-2021 öğretim yılında %93,23’e düşmüştür. Okul/kurum/sınıf sayısı 2012-2013 öğretim yılında 28.177 iken bu sayı 2020-2021 öğretim yılında 22.527’ye düşmüştür. Öğrenci sayısı 2012-2013 öğretim yılında 5.426.529 iken bu sayı 2020-2021 öğretim yılında 5.059.079’a düşmüştür. Öğretmen sayısı 2012-2013 öğretim yılında 261.497 iken bu sayı 2015-2016 öğretim yılında 277.053’e yükselmiş ancak 2020-2021 öğretim yılında 273.652’ye düşmüştür. Derslik sayısı 2012-2013 öğretim yılında 222.265 iken bu sayı 2020-2021 öğretim yılında 233.370’e yükselmiştir. Tablo 2’ye göre okul/kurum/sınıf sayısı ve öğrenci sayısı 2012-2021 yılları arasında azalan bir görüntü çizmektedir. Aynı yıllar arasında derslik sayısında artış olduğu görülmektedir.

Grafik 2: Türkiye’de İlkokul Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2011-2019, Milyon TL)

Kaynak: TÜİK, 2011-2019

Grafik 2’de Türkiye’de ilkökul kurumlarına yapılan kamu harcamalarına yer verilmiştir. Toplam kamu eğitim harcamaları yıllara göre artış eğilimindedir. 2011 yılında toplam kamu eğitim harcamaları 13 milyar 467 milyon TL iken 2019 yılında bu harcamalar 35 milyar 856 milyon TL’ye yükselmiştir. Toplam kamu eğitim harcamaları içerisinde en yüksek payın merkezi düzeye ait olduğu Grafik 2’de görülmektedir. Merkezi düzey eğitim harcamaları yıllara göre artış eğilimindedir. Yerel düzey harcamalar 2011 yılında 695 milyon TL iken 2013 yılında bu harcamalar 951 milyon TL’ye yükselmiş ancak 2019 yılında bu harcamalar 329 milyon TL’ye düşmüştür. Grafik 2 ile Tablo 2 kıyaslandığında aynı dönem kapsamında kamu tarafından yapılan merkezi düzey harcamaların artış halinde olmasına rağmen net okullaşma oranı azalmıştır.

Tablo 3: Türkiye’de Öğretim Yılına Göre Kamu Ortaokul Kurumlarında Net Okullaşma Oranı, Okul/Kurum/Sınıf, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2012-2021)

Öğretim Yılı	Net Okullaşma Oranı (%)	Okul/Kurum/Sınıf Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı
2012-2013	93,09	16.082	5.035.415	250.833	114.691
2013-2014	94,52	16.046	4.998.232	259.345	118.146
2014-2015	94,35	15.857	4.754.540	273.049	137.351
2015-2016	94,39	15.787	4.595.342	291.392	147.626
2016-2017	95,68	16.474	5.089.203	296.594	158.792

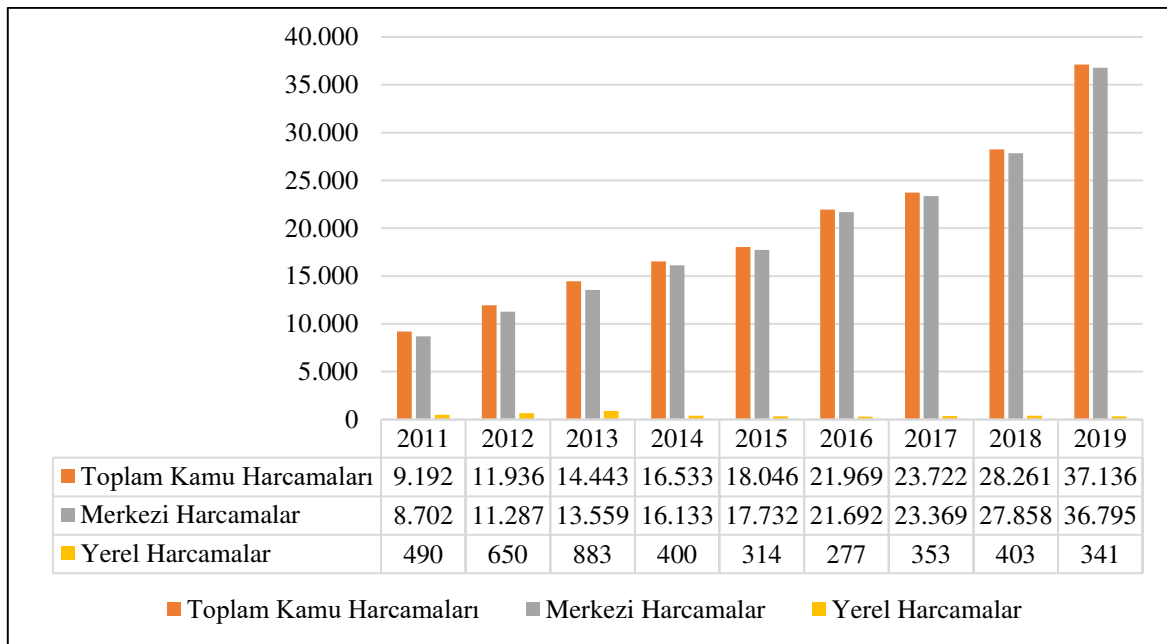
Tablo 3: (Devamı)

Öğretim Yılı	Net Okullaşma Oranı (%)	Okul/Kurum/Sınıf Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı
2017-2018	94,47	16.875	5.077.153	302.257	162.555
2018-2019	93,28	18.874	5.099.275	312.761	160.603
2019-2020	95,90	16.917	5.354.069	325.646	166.247
2020-2021	88,85	16.681	4.772.725	331.482	167.379

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, 2012-2021

Tablo 3’te Türkiye’de ortaokul kamu kurumlarında net okullaşma oranı ve okul/kurum/sınıf, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı verilmiştir. 2012-2013 öğretim yılında ortaokul için net okullaşma oranı %93,1 olarak hesaplanmıştır. Bu oran 2019-2020 öğretim yılında %95,9’a çıkmış ancak 2020-2021 öğretim yılında bu oran %88,85’e düşmüştür. Okul/kurum/sınıf sayısı 2012-2013 öğretim yılında 16.082 iken bu sayı 2018-2019 öğretim yılında 18.874’e yükselmiş ancak 2020-2021 öğretim yılında 16.681’e düşmüştür. Öğrenci sayısı 2012-2013 öğretim yılında 5.035.415 iken bu sayı 2019-2020 öğretim yılında 5.354.069’a yükselmiş ancak 2020-2021 öğretim yılında 4.772.725’e düşmüştür. Öğretmen sayısı 2012-2013 öğretim yılında 250.833 iken bu sayı 2020-2021 öğretim yılında 331.482’ye yükselmiştir. Derslik sayısı 2012-2013 öğretim yılında 114.691 iken bu sayı 2020-2021 öğretim yılında 167.379’a yükselmiştir. Tablo 3’e göre okul/kurum/sınıf sayısı, öğretmen sayısı ve derslik sayısı 2012-2021 yılları arasında artan bir görüntü çizmektedir. Ancak aynı dönem içerisinde öğrenci sayısı azalan bir görüntü çizmektedir.

Grafik 3: Türkiye’de Ortaokul Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2011-2019, Milyon TL)

Kaynak: TÜİK, 2011-2019

Grafik 3'te Türkiye'de ortaokul kurumları için yapılan kamu harcamaları verilmiştir. Diğer kurumlarda olduğu gibi ortaokul kamu kurumlarının finansmanının çoğu merkezi düzey tarafından sağlanmaktadır. 2011 yılında ortaokul kurumları için yapılan toplam kamu eğitim harcamaları 9.192 milyar TL iken 2019 yılında 37.136 milyar TL'dir. Toplam kamu eğitim harcamaları içinde 2011 yılına ait merkezi düzey harcamaları 8 milyar 702 milyon TL iken 2019 yılında 36 milyar 795 milyon TL'dir. Kamu finansmanı içerisinde yerel düzey kaynakların payının çok az olduğu grafikte görülmektedir. 2011 yılında yerel düzey harcamalar 490 milyon TL iken bu harcamalar 2013 yılında 883 milyon TL'ye yükselmiş ancak 2019 yılında 341 milyon TL'ye düşmüştür. 2011-2019 yılları arasında ortaokul için yapılan toplam kamu harcamalarında artışların yaşanmasına rağmen net okullaşma oranı %100 seviyesine gelememiştir.

c) Ortaöğretim, süresi 4 yıldır ve zorunludur. Türkiye'de ortaöğretim kurumları, genel ortaöğretim, mesleki ve teknik ortaöğretim ile din eğitimi okullarından oluşmaktadır. Ortaöğretimin finansmanı çoğunlukla kamu tarafından sağlanmaktadır (Eurydice, 2020: 1)

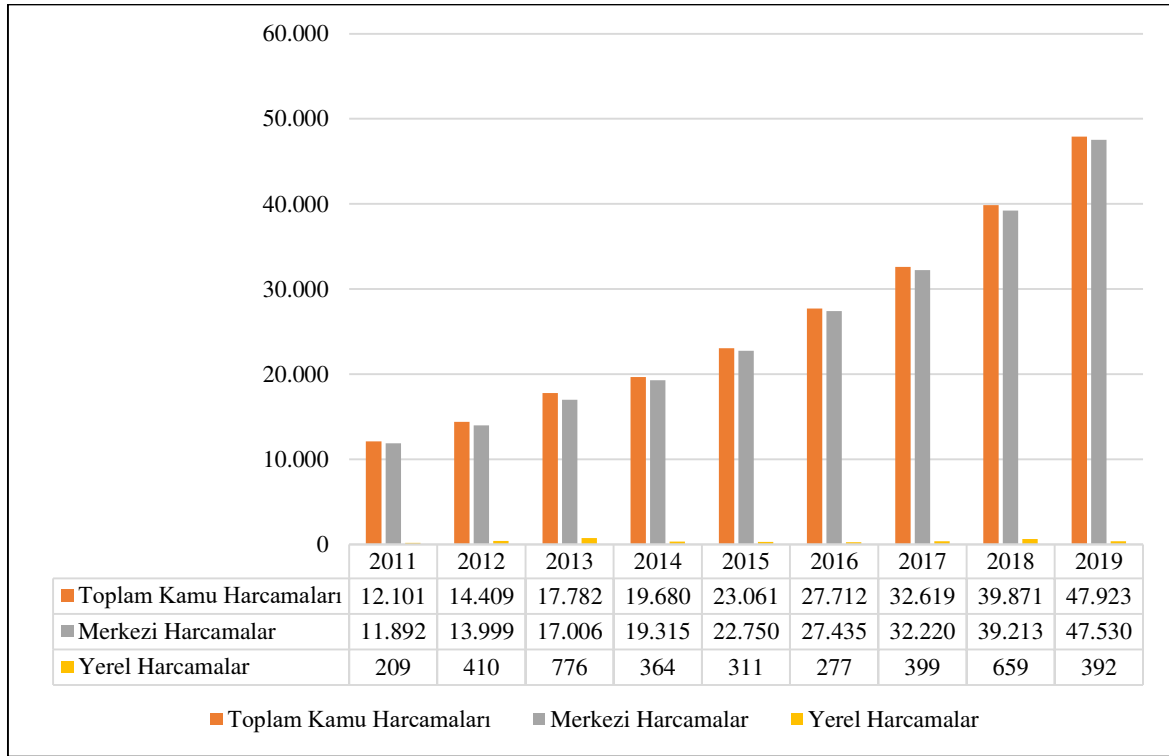
**Tablo 4: Türkiye'de Ortaöğretim Kamu Kurumunda Net Okullaşma Oranı,
Okul/Kurum/Sınıf, Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Sayısı (2012-2021)**

Öğretim Yılı	Net Okullaşma Oranı (%)	Okul/Kurum/Sınıf Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı
2012-2013	70,06	9.384	3.824.549	232.517	118.433
2013-2014	76,65	9.521	3.916.521	249.601	124.513
2014-2015	79,37	7.457	3.980.466	267.265	132.316
2015-2016	79,79	7.626	3.798.897	277.188	140.803
2016-2017	82,54	8.019	3.726.041	289.165	152.430
2017-2018	83,58	8.791	3.733.968	284.518	161.115
2018-2019	84,20	8.914	3.677.964	296.662	163.153
2019-2020	85,01	9.161	3.712.013	306.055	168.104
2020-2021	87,93	9.183	4.330.307	311.835	172.160

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, 2012-2021

Tablo 4'te Türkiye'de ortaöğretim kamu kurumlarında net okullaşma oranı, okul/kurum/sınıf, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı verilmektedir. 2012-2013 öğretim yılında ortaöğretim net okullaşma oranı %70,06 iken bu oran 2020-2021 öğretim yılında %87,93'e yükselmiştir. 2012 yılı itibarıyla 12 yıllık zorunlu eğitime geçilmesiyle ortaöğretim kurumlarında okullaşma oranı önemli bir artış ivmesi yakalamıştır. 2012-2013 yılında 9.384 olan okul/kurum/sınıf sayısı 2013-2014 öğretim yılında 9.521'e yükselmiş ancak 2020-2021 yılında 9.183'e düşmüştür. Öğrenci sayısı 2012-2013 öğretim yılında 3.824.549 iken bu sayı 2019-2020 öğretim yılında 3.712.013'e düşmüş ancak 2020-2021 öğretim yılında 4.330.307'ye yükselmiştir. Öğretmen sayısı 2012-2013 öğretim yılında 232.517 iken bu sayı 2020-2021 öğretim yılında 311.835'e yükselmiştir. Derslik sayısı 2012-2013 öğretim yılında 118.433 iken bu sayı 2020-2021 öğretim yılında 172.160'a yükselmiştir.

Grafik 4: Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2011-2019, Milyon TL)

Kaynak: TÜİK, 2011-2019

Grafik 4’te ortaöğretim kurumları için yapılan kamu harcamaları verilmektedir. 2011-2019 yılları arasında toplam kamu harcamalarında belirgin artışın olduğu Grafik 4’te görülmektedir. Toplam kamu harcamaları içerisinde en yüksek pay merkezi düzey harcamalara aittir. Yerel harcamalar çok az bir paya sahiptir. Toplam kamu harcamaları 2011 yılında 12 milyar 101 milyon TL iken 2019 yılında 47 milyar 923 milyon TL’ye yükselmiştir. Bu harcamaların 47 milyar 530 milyon TL’si merkezi düzey harcamalarına aittir. 2011 yılında merkezi düzey harcamalar 11 milyar 892 milyon TL iken 2019 yılında 47 milyar 530 milyon TL’ye yükselmiştir. 2011 yılında yerel düzey harcamalar 209 milyon TL iken bu harcamalar 2013 yılında 776 milyon TL’ye yükselmiş ancak 2019 yılında 392 milyon TL’ye düşmüştür.

d) Yükseköğretim, Türkiye’de yükseköğretim, ortaöğretim sonrası verilen eğitimi kapsamaktadır. Yükseköğretim sistemi üniversiteler, ileri teknoloji enstitüleri, meslek yüksekokulları ve üniversite dışı diğer yükseköğretim kurumlarından (polis ve askeri yüksekokullar, akademiler) oluşmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının büyük bir bölümü kamu kurumu, bir bölümü ise özel (vakıf) kurumdur. Üniversiteler tam zamanlı olup, lisans derecesine sahip dört-beş-altı yıllık fakülteler ve mesleki eğitim ağırlıklı dört yıllık yüksekokullar, ön lisans derecesine sahip tamamen mesleki eğitim içerikli iki yıl süreli meslek yüksekokulları ve lisansüstü programlar uygulayan enstitülerden oluşmaktadır. Ayrıca üniversiteler açık ve uzaktan eğitim yoluyla öğretim yapan ön

lisans ve lisans programlarına sahiptir. Türkiye’de yükseköğretimin finansmanı çoğunlukla kamu tarafından sağlanmaktadır (Çalcalı, 2009: 73).

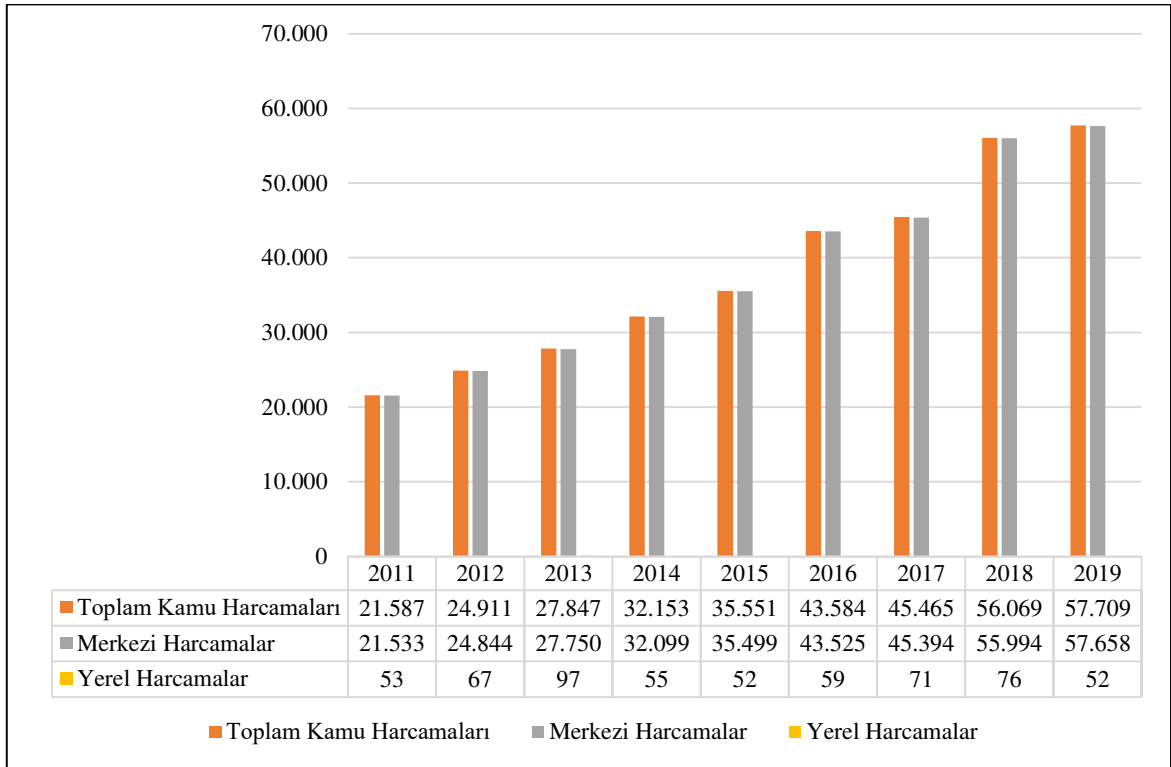
Tablo 5: Türkiye’de Yükseköğretim Kurumunda Net Okullaşma Oranı, Okul, Öğretim Elemanları, Öğrenci ve Mezun Sayısı (2012-2021)

Öğretim Yılı	Net Okullaşma Oranı (%)	Okul /Birim	Öğretim Elemanları	Öğrenci	Mezun
2012-2013	38,5	2.086	130.653	4.676.566	648.535
2013-2014	39,9	2.748	142.437	5.139.469	686.879
2014-2015	39,5	3.196	148.903	5.642.562	752.593
2015-2016	40,9	3.735	156.168	6.186.007	753.480
2016-2017	41,7	3.729	151.763	6.627.505	749.707
2017-2018	45,6	3.827	158.098	7.010.598	771.460
2018-2019	44,1	3.982	166.225	7.250.129	797.138
2019-2020	43,4	3.979	174.494	7.541.890	1.044.321
2020-2021	44,4	3.695	179.685	7.791.280	-

Kaynak: TÜİK, 2012-2021

Tablo 5’te Türkiye’de öğretim yılına göre yükseköğretim kurumlarında net okullaşma oranı, okul, öğretim elemanları, öğrenci ve mezun sayısı verilmektedir. 2012-2013 öğretim yılında yükseköğretim net okullaşma oranı %38,5 iken bu oran 2017-2018 öğretim yılında %45,6’ya yükselmiş ancak 2020-2021 öğretim yılında %44,4’e düşmüştür. Okul/birim sayısı 2012-2013 öğretim yılında 2.086 iken bu sayı 2018-2019 yılında 3.982’ye yükselmiş ancak 2020-2021 öğretim yılında bu sayı 3.695’e düşmüştür. 2011-2012 öğretim yılında öğretim elemanları sayısı 130.653 iken bu sayı 2020-2021 öğretim yılında 179.685’e yükselmiştir. Öğrenci sayısı 2011-2012 öğretim yılında 4.676.566 iken bu sayı 2020-2021 öğretim yılında 7.791.280’e yükselmiştir. Mezun sayısı 2011-2012 öğretim yılında 648.535 iken bu sayı 2019-2020 öğretim yılında 1.044.321’e yükselmiştir. Tablo 5’e göre öğretim elemanı, öğrenci sayısı ve mezun sayısı yıllara göre artan bir görüntü çizmektedir.

Grafik 5: Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarına Yapılan Eğitim Kamu Harcamaları (2011-2019, Milyon TL)

Kaynak: TÜİK, 2011-2019

Grafik 5’te Yükseköğretim kurumları için yapılan kamu harcamaları ele alınmaktadır. 2011 yılında toplam kamu eğitim harcamaları 21 milyar 587 milyon TL iken 2019 yılında bu harcamalar 57 milyar 709 milyon TL’ye yükselmiştir. Toplam kamu eğitim harcamaları içerisinde en yüksek pay merkezi düzeye aittir. Merkezi düzey eğitim harcamaları yıllara göre artış eğilimindedir. 2011 yılında merkezi düzey harcamalar 21 milyar 533 milyon TL iken 2019 yılında bu harcamalar 57 milyar 658 milyon TL’ye yükselmiştir. 2011 yılında yerel düzey harcamalar 53 milyon TL iken bu oran 2013 yılında 97 milyon TL’ye yükselmiş ancak 2019 yılında 52 milyon TL’ye düşmüştür. Toplam kamu eğitim harcamaları içerisinde yerel düzey harcamaların payının çok az olduğu görülmektedir.

2.3. Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının Gelişimi

Eğitim, birey ve toplum için önemli bir olgu olduğundan eğitim harcamalarının da ekonomik gelişme ve ekonomik kalkınma için etkisi gözardı edilmemektedir. Eğitim hizmetinin topluma etkin şekilde sunulması için devlet bütçesinden aldığı payın yüksek olması gerekmektedir. Ülkelerin gelişmişlik seviyelerine göre eğitime ayrılan kaynaklar değişiklik göstermektedir. Eğitimin bireysel ve toplumsal faydaları ülkelerin gelişmişliğinde önem arz ettiğinden, bir ülke ne kadar gelişmiş ise

eğitime ayrılan kaynaklarda o ölçüde fazla olmaktadır. Bu kapsamda Türkiye’de eğitim harcamalarının GSYH ve bütçe içerisindeki yeri verilerle değerlendirilecektir.

2.3.1. Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH ve Bütçe İçindeki Yeri

GSYH, özellikle de kişi başına GSYH, bir ülkenin ekonomik açıdan büyüklüğü, gelişmişliği, ve o ülkenin geleceği ile ilgili yapılacak öngörüler açısından çok önemli bir veridir (Çalcalı, 2009: 82). GSYH oranındaki reel değişimler eğitimdeki gelişmelere bağlı veya paraleldir. Fakat bu durumun iki istisnası söz konusu olabilir. İlk olarak tüm kamu harcamalarının GSYH’ye katkısı bulunmamaktadır. Devletin yapmış olduğu sosyal transfer harcamaları, GSYH’ye eklenmeden kişisel gelire dahil edilmektedir. Bununla birlikte toplam kamu harcamalarının GSYH’ye oranı devletin ekonomideki göreceli durumu konusunda bir fikir vermektedir (Ataç, 1979: 52-53). İkinci olarak ise bir ülkenin ürettiği GSYH’nın nasıl bölüşüldüğünün önemidir. Bu durum gelir dağılımı olarak ifade edilir. Gelir dağılımı ile eğitim seviyesi birbirini etkileyen iki kavramdır. Eğitim harcamaları kişisel geliri artırmakta, kişisel gelirin artışı da diğer sektörleri etkilemektedir (Ortaç, 2003: 242). Gelir dağılımının makul ve dengeli şekilde dağılması durumunda ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerin, GSYH’yı da geliştirdiği söylenebilir (Çalcalı, 2009: 82).

Ülkelerin gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş şeklinde sınıflandırılmasında, milli gelirin eğitim hizmetine ayrılan payının etkili olduğu kabul edilmektedir. Türkiye’de eğitim harcamalarının ulaştığı seviyeyi belirlemek için kamu eğitim harcamalarının bütçe ve GSYH içerisindeki yerini belirlemek gerekir. Çünkü eğitim hizmetlerinin olumlu dışsallık yaymasının yanı sıra milli gelirden ve bütçeden bu hizmet için ayrılan pay arttıkça sosyal refah düzeyi de yükselmektedir (Ayrangöl ve Tekdere, 2014: 9).

Tablo 6: GSYH, Merkezi Yönetim Bütçesi, MEB Bütçesi, YÖK (Yükseköğretim Kurulu)+Üniversiteler Bütçesi ve Toplam Eğitim Bütçesi (2006-2021, Bin TL)

Yıllar	GSYH	Merkezi Yönetim Bütçesi	MEB Bütçesi	YÖK + Yükseköğretim Kalite Kurulu, Üniversiteler Bütçeleri	Toplam Eğitim Bütçesi
2006	758.390.785.210	174.958.100.699	16.568.145.550	5.846.822.761	22.414.968.261
2007	843.178.421.420	204.988.545.572	21.355.634.000	6.586.692.000	27.942.326.000
2008	950.534.250.715	222.553.216.800	22.915.565.000	7.318.284.650	30.233.849.650
2009	952.558.578.826	262.217.866.000	27.446.778.095	8.772.719.225	36.219.497.320
2010	1.098.799.348.446	286.981.303.810	28.237.412.000	9.355.457.600	37.592.869.600
2011	1.297.713.210.117	312.572.607.330	34.112.163.000	11.503.927.500	45.616.090.500
2012	1.416.798.489.819	350.898.317.817	39.169.379.190	12.743.603.000	51.912.982.190
2013	1.567.289.237.901	404.045.669.000	47.496.378.650	15.227.760.500	62.724.139.150
2014	1.748.167.816.609	434.995.765.000	55.704.817.610	16.939.010.000	72.643.827.610

Tablo 6: (Devamı)

Yıllar	GSYH	Merkezi Yönetim Bütçesi	MEB Bütçesi	YÖK + Yükseköğretim Kalite Kurulu, Üniversiteler Bütçeleri	Toplam Eğitim Bütçesi
2015	2.338.647.000.000	472.943.000.000	62.000.248.000	18.493.252.000	80.493.500.000
2016	2.608.526.000.000	570.507.000.000	76.354.306.000	23.590.696.000	99.945.002.000
2017	3.035.450.000.000	645.124.000.000	85.048.584.000	25.620.450.000	110.669.034.000
2018	3.445.000.000.000	762.753.000.000	92.528.652.000	27.761.363.000	120.290.015.000
2019	4.450.000.000.000	960.976.000.000	113.813.013.000	33.023.355.000	146.836.368.000
2020	4.872.000.000.000	1.095.461.000.000	125.396.862.000	36.145.740.000	161.542.602.000
2021	5.644.000.000.000	1.346.139.000.000	146.920.234.000	45.395.788.000	192.959.571.000

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, 2006-2021

Tablo 6’da 2006-2021 yılları arasında Türkiye’de GSYH, merkezi yönetim bütçesi, MEB bütçesi, YÖK, Yükseköğretim Kalite Kurulu, üniversite bütçeleri ve toplam eğitim bütçelerine yer verilmiştir. 2006 yılında GSYH 758.390.785.210 TL iken 2021 yılında 5.644.000.000.000 TL’ye yükselmiştir. 2006 yılında toplam eğitim bütçesi 22.414.968.261 TL iken 2021 yılında bu bütçe 192.959.571.000 TL’ye yükselmiştir. Toplam eğitim bütçesinin en yüksek payı %80 civarında MEB’e ayrılmaktadır. 2006 yılında MEB bütçesi 16.568.145.550 TL iken 2021 yılında bu bütçe 146.920.234.000 TL’ye yükselmiştir. YÖK ve üniversitelere ayrılan bütçe ise MEB’e ayrılan bütçenin yanında oldukça düşük kalmaktadır. 2006 yılında YÖK, Yükseköğretim Kalite Kurulu, üniversite bütçeleri 5.846.822.761 TL iken bu bütçe 2021 yılında 45.395.788.000 TL’ye yükselmiştir.

2.3.1.1. Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının Bütçe İçindeki Yeri

Eğitim harcamalarının bütçe içindeki yerini vermek ve gelişimini takip etmek için bu harcamaların merkezi yönetim bütçesinin ve GSYH’nın içerisindeki payını belirlemek gerekmektedir. Bundan dolayı Tablo 7’de kamu eğitim kurum bütçelerinin merkezi yönetim bütçesinin içerisindeki payına yer verilmiştir.

**Tablo 7: Kamu Eğitim Kurum Bütçelerinin Merkezi Yönetim Bütçesine Oranları
(2006-2021, %)**

Yıllar	MEB Bütçesi / Merkezi Yönetim Bütçesi	YÖK ve Üniversite Bütçeleri Toplamı/ Merkezi Yönetim Bütçesi	Toplam Eğitim Bütçesi/Merkezi Yönetim Bütçesi
2006	9,47	3,34	12,81
2007	10,42	3,21	13,63
2008	10,30	3,28	13,58
2009	10,47	3,34	13,81

Tablo 7: (Devamı)

Yıllar	MEB Bütçesi / Merkezi Yönetim Bütçesi	YÖK ve Üniversite Bütçeleri Toplamı/ Merkezi Yönetim Bütçesi	Toplam Eğitim Bütçesi/Merkezi Yönetim Bütçesi
2010	9,84	3,25	13,10
2011	10,91	3,68	14,59
2012	11,16	3,63	14,79
2013	11,76	3,76	15,52
2014	12,81	3,89	16,70
2015	13,11	3,91	17,02
2016	13,38	4,13	17,52
2017	13,18	3,97	17,15
2018	12,13	3,63	15,77
2019	11,84	3,43	15,28
2020	11,45	3,29	14,75
2021	10,91	3,37	14,29

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, 2006-2021: 244

Tablo 7’de 2006-2021 yılları arasında kamu eğitim kurum bütçelerinin merkezi yönetim bütçesine oranları verilmiştir. Bu oranların genel olarak dalgalı görüntü çizdiği ve 2006 yılından 2016 yılına kadar artış gösterdiği, bu yıldan sonra düşüşe geçtiği Tablo 7’de görülmektedir. Tabloya göre MEB bütçesinin merkezi yönetim bütçesine oranı 2006 yılında %9,47 iken bu oran 2016 yılında %13,38’e yükselmiş ancak 2021 yılında bu oran %10,91’e düşmüştür. YÖK ve üniversiteler bütçeleri toplamının merkezi yönetim bütçesine oranı, 2006 yılında %3,34 iken 2016 yılında bu oran %4,13’e yükselmiş ancak 2021 yılında bu oran %3,37’ye düşmüştür. Toplam eğitim bütçesinin merkezi yönetim bütçesi içerisindeki payı 2006 yılında %12,81 iken 2016 yılında bu oran %17,52’ye yükselmiş ancak 2021 yılında %14,29’a düşmüştür.

2.3.1.2. Türkiye’de Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH İçindeki Yeri

Kamu bütçesinin büyüklüğü, bir ülkede kamunun o ülke ekonomisinin ne kadarına yön verdiğini göstermesi açısından önemlidir. Çalışmanın bu kısmında kamu eğitim bütçesinin GSYH’ye oranı verilmiştir. Bunun sebebi kamu eğitim bütçesinin GSYH içinde sahip olduğu payını büyüklüğünün görülebilmesi bakımından önemlidir (Çalcalı, 2009: 88). Bundan dolayı Tablo 8’de merkezi yönetim bütçesi, MEB bütçesi, YÖK ve üniversiteler bütçeleri toplamı ve toplam eğitim bütçesinin GSYH’ye oranı verilmektedir.

Tablo 8: Merkezi Yönetim Bütçesi ve Kamu Eğitim Kurum Bütçelerinin GSYH'ye Oranları (2006-2021, %)

Yıllar	Merkezi Yönetim Bütçe/GSYH	MEB Bütçesi/GSYH	YÖK ve Üniversite Bütçeleri Toplamı /GSYH	Toplam Eğitim Bütçesi /GSYH
2006	23,06	2,18	0,77	2,96
2007	24,31	2,53	0,78	3,31
2008	23,41	2,41	0,76	3,18
2009	27,52	2,88	0,92	3,80
2010	26,11	2,57	0,85	3,42
2011	24,08	2,63	0,88	3,52
2012	24,76	2,76	0,89	3,66
2013	25,77	3,03	0,97	4,00
2014	24,88	3,19	0,96	4,16
2015	20,22	2,65	0,79	3,44
2016	21,87	2,93	0,90	3,83
2017	21,25	2,80	0,84	3,65
2018	22,14	2,69	0,80	3,49
2019	21,59	2,56	0,74	3,30
2020	22,48	2,57	0,74	3,32
2021	23,85	2,60	0,81	3,41

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, 2006-2021: 244

Tablodan görüldüğü üzere merkezi yönetim bütçesinin GSYH'ye oranı 2006 yılında %23,06 iken bu oran 2013 yılında %25,77'ye yükselmiş ancak 2021 yılında %23,85'e düşmüştür. MEB bütçesinin GSYH'ye oranı 2006 yılında %2,18 iken bu oran 2014 yılında %3,19'a yükselmiş ancak 2021 yılında 2,60'a düşmüştür. YÖK ve üniversiteler bütçeleri toplamının GSYH'ye oranı 2006 yılında %0,77 iken bu oran 2013 yılında %0,97'ye yükselmiş ancak 2021 yılında %0,81'e düşmüştür. Toplam eğitim bütçesinin GSYH'ye oranı ise 2006 yılında %2,96 iken bu oran 2014 yılında %4,16'ya yükselmiş ancak 2021 yılında 3,41'e düşmüştür. Toplam eğitim bütçesinin GSYH'ye oranı, 2015-2021 yılları arasında %3 seviyesinde istikrar kazanmıştır. Aynı şekilde YÖK ve üniversiteler bütçeleri toplamının GSYH'ye oranı %0,74 ile %0,97 arasında istikrarlı bir görünüm çizmektedir. Hatta bu oran 2019-2020 yılında %0,74 ile iki yıl sabit kalmıştır. 2009 yılında yükseköğretimde 3 milyon öğrenci varken 2019 yılında bu sayı 7 milyona ulaşmıştır. Ancak YÖK ve üniversiteler bütçeleri toplamının GSYH'ye oranına bakıldığında 2009'da %0,92 iken 2021 yılında ise %0,81'dir.

Yatırım harcamaları yalnızca okul yapımı, bakımı ya da donatımını içermemektedir. Aynı zamanda mal ve hizmetler açısından yapılacak harcamalar da yatırım harcamaları içindedir (Kurban, 2020: 207). Eğitim yatırımları, gelir dağılımındaki adaletsizliği düzeltmekte, işsizliği azaltmakta, verimliliği yükseltmekte, tarım ve sanayi sektörlerinin yeni teknolojilere uyumunu hızlandırmakta ve bölgesel kalkınma projelerine önemli destekler sağlamaktadır (Özer, 2010: 73).

**Tablo 9: MEB Yatırım Bütçelerinin Merkezi Yönetim Bütçesine ve GSYH'ye Oranı
(2006-2021, %)**

Yıllar	MEB Yatırım Bütçesi (TL)	MEB Yatırım Bütçesi/Merkezi Bütçe (%)	MEB Yatırım Bütçesi/GSYH (%)	MEB Bütçesinden Yatırıma Ayrılan Pay (%)
2006	1.241.498.000	0,71	0,16	7,49
2007	1.490.000.000	0,73	0,18	6,98
2008	1.296.704.000	0,58	0,14	5,66
2009	1.506.188.195	0,57	0,16	6,93
2010	1.785.327.000	0,62	0,16	6,32
2011	1.995.625.000	0,64	0,15	5,85
2012	2.600.000.000	0,74	0,18	6,64
2013	3.955.000.000	0,98	0,25	8,33
2014	5.192.300.000	1,19	0,30	9,32
2015	5.494.000.000	1,16	0,23	8,86
2016	6.284.000.000	1,10	0,24	8,23
2017	7.237.121.000	1,12	0,24	8,51
2018	7.737.121.000	1,01	0,22	8,36
2020	5.836.918.000	0,53	0,11	4,65
2021	11.301.160.000	0,84	0,20	7,69

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, 2006-2021

Tablo 9’da 2006-2021 yılları arasında MEB yatırım bütçelerinin merkezi yönetim bütçesine ve GSYH’ye oranı verilmektedir. Tablo 9’a göre 2006 yılında MEB bütçesinden yatırıma ayrılan pay %7,49 olup bu oran 2020 yılında %4,65’e düşmüş ve 2021 yılında ise %7,69’a yükselmiştir. 2006 yılında MEB yatırım bütçesi 1.241.498.000 TL iken bu bütçe 2021 yılında 11.301.160.000 TL’ye yükselmiştir. Tabloya göre MEB yatırım bütçesinin merkezi yönetim bütçesine oranı dalgalı bir görüntü çizmektedir. Bu oran en düşük %0,53 ile 2020 yılında, en yüksek %1,19 ile 2014 yılında gerçekleşmiştir. 2021 yılında bu oran %0,84’e düşmüştür. MEB yatırım bütçesinin GSYH’ye oranı 2006 yılında %0,16 olup 2014 yılında %0,30’a çıkmış ve 2021 yılında bu oran %0,20’dir. 2014 yılında MEB bütçesinden yatırıma ayrılan pay %9,32 iken 2021 yılında bu oran %7,69’a düşmüştür. Bu durum eğitim için derslik, tesis, onarım ve teçhizat gibi harcamaların beklentilere uygun şekilde yapılmasında güçlüklerin yaşanmasına sebebiyet vermektedir. MEB yatırım bütçesinin merkezi bütçeye ve GSYH’ye oranına bakıldığında ise her iki oranın da 2014-2021 yılları arasında düşüş eğiliminde olduğu görülmektedir.

2.3.2. Kamu Eğitim Harcamalarının Diğer Kamu Harcamalarıyla Karşılaştırılması

Tarih boyunca insanların toplu halde yaşamaları, toplumsal ihtiyaçlar ortaya çıkarmıştır. Kamu harcamaları, toplum ihtiyaçlarını karşılaması yanında ekonomik büyümeye ve sosyal etkilere neden olan bir kavramdır. Eğitim kavramının da bireylerin yaratıcılığını harekete geçiren ve ekonomik

büyümeyi hızlandıran bir etkisi olması nedeniyle eğitim harcamalarının kamu harcamaları içerisinde önemli bir yeri bulunmaktadır (Kar ve Taban, 2003: 153). Fonksiyonel sınıflandırma; devletin, geleneksel ve sosyo-ekonomik nitelikteki tüm görev ve sorumlulukları doğrultusunda kamu harcamalarının hizmetler ve programlar dahilinde gruplandırılmasıdır (Kapıcı, 2008: 104). Fonksiyonel sınıflandırma, devlet faaliyetlerinin türünü göstermektedir. Devletin çeşitli faaliyetlere ne kadar kaynak ayırdığı, yıllar itibariyle yapılan harcamaların izlenmesi ve uluslararası karşılaştırmaya olanak sağlaması fonksiyonel sınıflandırma ile mümkün olabilmektedir (Pehlivan, 2012: 80). Türkiye’ de kamu harcamalarının fonksiyonel tasnifi; genel kamu hizmetleri, savunma hizmetleri, kamu düzeni ve güvenlik hizmetleri, ekonomik işler ve hizmetleri, çevre koruma hizmetleri, iskan ve toplum refahı hizmetleri, sağlık hizmetleri, dinlenme, kültür ve din hizmetleri, eğitim hizmetleri, sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri olarak gerçekleştirilmektedir. (Bütçe Gerekçesi, 2019: 24). Tablo 10’da eğitime verilen önemin ve kamu harcamaları içinde eğitimin rolünün anlaşılması için fonksiyonel olarak sınıflandırılmış kamu harcamalarının GSYH’ye oranı ve bütçe paylarına yer verilmiştir.

Tablo 10: Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kamu Harcamaları (2006-2021, Milyon TL)

Yıllar	Genel Kamu Hizmetleri	Savunma Hizmetleri	Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	Ekonomik İşler ve Hizmetleri	Çevre Koruma Hizmetleri	İskân ve Toplum Refahı Hizmetleri	Sağlık Hizmetleri	Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	Eğitim Hizmetleri	Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	Toplam
2006	70.398	11.588	10.514	21.127	127	3.855	9.274	2.811	22.219	26.213	178.126
2007	75.975	11.834	12.434	23.703	184	4.715	11.276	3.279	25.720	34.949	204.068
2008	82.081	12.839	13.967	29.137	215	3.797	12.972	3.865	30.493	37.666	227.031
2009	88.274	14.567	16.240	33.050	250	3.740	15.682	4.593	35.753	56.070	268.219
2010	89.450	14.952	18.859	41.312	357	6.553	16.071	5.442	41.470	59.892	294.359
2011	91.962	16.197	22.495	44.058	525	4.824	18.594	6.619	48.558	60.774	314.607
2012	105.237	18.447	26.371	50.122	351	5.484	15.581	7.451	56.743	76.100	361.887
2013	114.513	19.784	29.717	57.768	445	7.116	19.570	8.874	64.885	85.580	408.225
2014	125.847	21.256	33.790	62.228	546	5.715	21.482	10.147	75.712	92.030	448.752
2015	141.513	22.877	38.843	73.418	553	5.976	25.048	11.022	86.858	100.199	506.305
2016	150.615	26.550	46.859	77.731	525	5.844	28.500	11.913	104.147	131.387	584.071
2017	171.045	30.780	53.416	90.983	619	9.101	35.221	13.857	113.728	159.518	678.269
2018	226.445	41.495	67.286	111.854	817	10.750	40.214	16.142	134.720	181.087	830.809
2019	261.940	53.358	81.474	124.227	851	13.523	51.198	20.620	156.258	236.577	1.000.027
2020	328.553	62.784	95.515	151.267	1.066	11.173	68.852	21.024	164.971	298.532	1.203.737
2021	381.126	88.257	98.964	149.859	2.544	9.724	81.535	20.518	196.308	317.303	1.346.139

Kaynak: Bütçe Gerekçesi, 2021: 10

Tablo 10’da Türkiye’de kamunun yapmış olduğu harcamaların fonksiyonel sınıflandırmaya göre dağılımı ve yıllara göre bütçe giderleri verilmiştir. Tablo genel olarak incelendiğinde son 17 yıllık süreçte bütçe giderlerinin en yüksek payını genel kamu hizmetleri, sosyal güvenlik, sosyal yardım hizmetleri ve eğitim hizmetlerinin oluşturduğu görülmektedir. 2006 yılında eğitim hizmetleri bütçe giderleri 22.219 TL iken 2021 yılında 196.308 TL’dir. Yıllara göre eğitim hizmetleri bütçe giderleri sürekli artış eğilimindedir. Toplam bütçe giderleri ise 2006 yılında 178.126 TL iken 2021 yılında 1.346.139 TL olarak gerçekleşmiştir. Daha sağlıklı yorum yapılması için bütçe giderlerinin GSYH’ye oranına ve bütçe paylarına yer vermek gerekmektedir.

**Tablo 11: Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kamu Harcamalarının GSYH’ye Oranı
(2006-2021, %)**

Yıllar	Genel Kamu Hizmetleri	Savunma Hizmetleri	Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	Ekonomik İşler ve Hizmetleri	Çevre Koruma Hizmetleri	İskân ve Toplum Refahı	Sağlık Hizmetleri	Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	Eğitim Hizmetleri	Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	Toplam
2006	8,8	1,5	1,3	2,7	0,0	0,5	1,2	0,4	2,8	3,3	22,4
2007	8,6	1,3	1,4	2,7	0,0	0,5	1,3	0,4	2,9	3,9	23,0
2008	8,2	1,3	1,4	2,9	0,0	0,4	1,3	0,4	3,0	3,8	22,6
2009	8,8	1,4	1,6	3,3	0,0	0,4	1,6	0,5	3,6	5,6	26,7
2010	7,7	1,3	1,6	3,5	0,0	0,6	1,4	0,5	3,6	5,1	25,2
2011	6,5	1,2	1,6	3,1	0,0	0,3	1,3	0,5	3,5	4,3	22,4
2012	6,7	1,2	1,7	3,2	0,0	0,3	1,0	0,5	3,6	4,8	23,1
2013	6,3	1,1	1,6	3,2	0,0	0,4	1,1	0,5	3,6	4,7	22,6
2014	6,2	1,0	1,7	3,0	0,0	0,3	1,1	0,5	3,7	4,5	21,9
2015	6,1	1,0	1,7	3,1	0,0	0,3	1,1	0,5	3,7	4,3	21,6
2016	5,8	1,0	1,8	3,0	0,0	0,2	1,1	0,5	4,0	5,0	22,4
2017	5,5	1,0	1,7	2,9	0,0	0,3	1,1	0,4	3,7	5,1	21,8
2018	6,1	1,1	1,8	3,0	0,0	0,3	1,1	0,4	3,6	4,9	22,3
2019	6,1	1,2	1,9	2,9	0,0	0,3	1,2	0,5	3,6	5,5	23,2
2020	6,5	1,2	1,9	3,0	0,0	0,2	1,4	0,4	3,3	5,9	23,9
2021	6,8	1,6	1,8	2,7	0,0	0,2	1,4	0,4	3,5	5,6	23,8

Kaynak: Bütçe Gerekçesi, 2021: 10

Tablo 11’de 2006-2021 yılları arasında fonksiyonel sınıflandırmaya göre kamu harcamalarının GSYH’ye oranı verilmektedir. Eğitim hizmetine ayrılan bütçe giderlerinin GSYH’ye oranı 2006 yılında %2,8 iken 2016 yılında %4 ile en yüksek orana ulaşmış ve 2020 yılında ise %3,3’e düşmüştür. Ancak bu oran 2021 yılında %3,5’e yükselmiştir. Eğitim hizmetine ayrılan bütçe giderlerinin

GSYH'ye oranının 2006-2016 yılları arasında artış eğiliminde iken 2016-2020 yılları arasında azalış eğiliminde olduğu ve 2021 yılında ise kısmi toparlanma olduğu Tabloda görülmektedir. Tablo 11'e göre; bazı yıllar harcama kalemlerinde düşüşler olsa bile genel kamu hizmeti ve savunma hizmeti hariç diğer kalemlerin hepsinde genel olarak artışlar söz konusudur. Borç yönetim hizmetleri, genel kamu hizmetlerinin bir kalemi olduğundan borç faiz ödemelerinin azalmasının genel kamu hizmetlerinin GSYH'ye oranının azalmasına neden olduğu söylenebilir.

Tablo 12: Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre Kamu Harcamalarının Toplam Kamu Harcamalarına Oranı (2006-2021, %)

Yıllar	Genel Kamu Hizmetleri	Savunma Hizmetleri	Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	Ekonomik İşler ve Hizmetleri	Çevre Koruma Hizmetleri	İskân ve Toplum Refahı Hizmetleri	Sağlık Hizmetleri	Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	Eğitim Hizmetleri	Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri
2006	39,6	6,5	5,9	11,9	0,1	2,2	5,2	1,6	12,5	14,7
2007	37,2	5,8	6,1	11,6	0,1	2,3	5,5	1,6	12,6	17,1
2008	36,2	5,7	6,2	12,8	0,1	1,7	5,7	1,7	13,4	16,6
2009	32,9	5,4	6,1	12,3	0,1	1,4	5,8	1,7	13,3	20,9
2010	30,4	5,1	6,4	14,0	0,1	2,2	5,5	1,8	14,1	20,3
2011	29,2	5,1	7,2	14,0	0,2	1,5	5,9	2,1	15,4	19,3
2012	29,1	5,1	7,3	13,9	0,1	1,5	4,3	2,1	15,7	21,0
2013	28,0	4,8	7,3	14,2	0,1	1,7	4,8	2,2	15,9	21,0
2014	28,0	4,7	7,5	13,9	0,1	1,3	4,8	2,3	16,9	20,5
2015	28,0	4,5	7,7	14,5	0,1	1,2	4,9	2,2	17,2	19,8
2016	25,8	4,5	8,0	13,3	0,1	1,0	4,9	2,0	17,8	22,5
2017	25,2	4,5	7,9	13,4	0,1	1,3	5,2	2,0	16,8	23,5
2018	27,3	5,0	8,1	13,5	0,1	1,3	4,8	1,9	16,2	21,8
2019	26,2	5,3	8,1	12,4	0,1	1,4	5,1	2,1	15,6	23,7
2020	27,3	5,2	7,9	12,6	0,1	0,9	5,7	1,7	13,7	24,8
2021	28,3	6,6	7,4	11,1	0,2	0,7	6,1	1,5	14,6	23,6

Kaynak: Bütçe Gerekçesi, 2021: 10

Tablo 12'de fonksiyonel sınıflandırmaya göre kamu harcamalarının, toplam kamu harcamalarına oranı verilmektedir. En yüksek pay genel kamu hizmetlerine aittir. Sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerinden sonra en yüksek pay eğitim hizmetlerine ayrılmıştır. Tablo 12'ye göre 2006 yılında eğitim hizmeti için ayrılan kamu harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı %12,5 iken 2016 yılında bu oran %17,8'e yükselmiştir. 2017 yılı itibariyle düşmeye başlayan oran 2021 yılında %14,6'dır. Eğitim hizmeti için ayrılan kamu harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranının 2006-2016 yılları arasında artış eğiliminde iken 2016-2020 yılları arasında azalış eğiliminde olduğu, 2021 yılında ise kısmi toparlanma olduğu Tabloda görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE'DE KAMU EĞİTİM HARCAMALARININ OECD ÜLKELERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Bu bölümde öncelikle OECD ülkelerinde eğitim hizmetinin kamusal sunumu ve finansman yöntemlerinin ne olduğu tanıtılacaktır. Ardından ortak göstergeler açısından Türkiye'deki kamu eğitim harcamalarının OECD ülkeleri ile karşılaştırması yapılacaktır.

3.1. OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının Sunumu

OECD ülkelerinde kamu eğitim harcamaları, merkezi yönetim, yerel yetkililer, bölgesel yetkililer ve eyalet yetkilileri tarafından sunulmaktadır. Seçilmiş OECD ülkelerinin finansman sunumları detaylı şekilde açıklanacak olunursa; Yeni Zelanda'da eğitimin sunumu merkezi yönetim tarafından gerçekleştirilmektedir. Avusturya, Şili, Danimarka, Estonya, İzlanda, İsrail, Litvanya, Türkiye ve İsveç'te kamu eğitim harcamalarının sunumu merkezi yönetim ve yerel yetkililer tarafından yapılmaktadır. Portekiz, İspanya, Almanya, Güney Kore, Slovak Cumhuriyeti ve Çekya'da kamu eğitim harcamalarının sunumu merkezi yönetim, bölgesel yetkililer ve yerel yetkililer tarafından yapılmaktadır. Belçika'da ise kamu eğitim harcamalarının sunumu merkezi yönetim, bölgesel yetkililer, yerel yetkililer ve eyalet yetkilileri tarafından yapılmaktadır (The Funding of School Education, 2017).

Avusturya'da kamu eğitim harcamaları merkezi yönetim tarafından yapılmakta ve daha sonra bir transfer finansman mekanizması olan Mali Uyum Yasası tarafından yerel yetkililere tahsis edilmektedir. Yerel yetkililer, bu kaynakları okul öncesi eğitim de dahil olmak üzere kendi yeterliliğine göre sunmaktadır. Yerel yetkililer, okulların ve altyapıların kurulması ve sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır. Estonya'da kamu eğitim harcamalarının sunumu merkezi yönetim ve yerel yetkililere bağlıdır. Avrupa Birliği Yapısal Fonların eğitime katkısı yüksektir. Yerel yetkililer ve merkezi yönetim bazı durumlarda özel eğitime destek vermektedir (Eurydice, 2020).

İsveç'te kamu eğitim harcamalarının sunumu merkezi yönetim, bölgesel yetkililer ve yerel yetkililer arasında paylaşılmaktadır. Belediyeler faaliyetlerini finanse etmek için vergilerle gelir elde etmekte ve genel devlet hibesi almaktadırlar. Her belediye kaynaklarını ayrı ayrı eğitim kurumlarına tahsis etmektedir. İsveç'te yükseköğretim kurumunun kamu eğitim harcamaları merkezi yönetim tarafından sunulmaktadır. İsrail'de merkezi yönetim ve yerel yetkililer kamu eğitim harcamalarının

sunumundan sorumludur. Tüm eğitim seviyeleri için Eğitim Bakanlığı finansman sağlamak ve ilgili fonları yerel yetkililere aktarmaktadır. Yerel yetkililer, cari harcamaların bir kısmı için finansman sağlamaktadır. Okulların günlük bakımından yerel yetkililer sorumludur (The Funding of School Education, 2017: 102).

Tablo 13: OECD Ülkelerinde Eğitimin Finansman Sunum Türlerine Göre Dağılımı (2018, %)

Ülkeler	Merkezi Harcamalar	Yerel Harcamalar	Bölgesel Harcamalar
ABD	14	52	34
Almanya	12	16	72
Avustralya	39	-	61
Avusturya	67	6	27
Belçika	21	4	75
Birleşik Krallık	69	31	-
Çekya	33	19	47
Danimarka	57	43	-
Estonya	60	40	-
Finlandiya	44	56	-
Fransa	76	10	14
Güney Kore	41	24	36
Hollanda	95	5	-
İrlanda	100	-	-
İspanya	14	5	82
İsveç	34	66	1
İsrail	76	24	-
İsviçre	11	25	63
İtalya	85	6	8
İzlanda	41	59	-
Japonya	24	40	36
Kanada	2	52	45
Kolombiya	92	4	4
Kosta Rika	100	-	-
Letonya	52	48	-
Litvanya	57	43	-
Lüksemburg	93	7	-
Macaristan	93	7	-
Meksika	57	-	42
Norveç	40	60	-
Polonya	50	49	1
Portekiz	86	9	5
Slovak Cumhuriyeti	59	41	-
Slovenya	91	9	-
Şili	79	21	-
Türkiye	99	1	-
Yeni Zelanda	100	-	-
Yunanistan	95	5	-

Kaynak: OECD.Statistics, 2021

Tablo 13'te OECD ülkelerinde 2018 yılına ait kamu eğitiminin finansman kaynakları verilmiştir. ABD'de eğitimin sunumuna yerel düzey hakimdir. Yerel yetkililerin payı %52, bölgesel yetkililerin payı %34, merkezi yönetimin payı %14'tür. Avusturya'da eğitimin sunumuna merkezi düzey hakimdir. Merkezi yönetimin payı %67, yerel yetkililerin payı %6, bölgesel yetkililerin payı ise %27'dir. Belçika'da yerel yetkililerin payı %4, bölgesel yetkililerin payı %75, merkezi yönetimin payı %21'dir. Şili'de kamu eğitim harcamalarının sunumuna %79 oranla merkezi yönetim, %21 oranla yerel yetkililer hakimdir. Güney Kore'de merkezi yönetimin payı %41, yerel yetkililerin payı %24, bölgesel yetkililerin payı %36'dır. Türkiye'de kamu eğitim harcamalarının sunumuna %1 oranla yerel yetkililer, %99 oranla merkezi yönetim hakimdir. Litvanya'da yerel yetkililerin payı %43, merkezi yönetimin payı %57'dir. İzlanda'da yerel yetkililerin payı %59, merkezi yönetimin payı ise %41'dir. Slovak Cumhuriyeti'nde yerel yetkililerin payı %41, merkezi yönetimin payı %59'dur. İspanya yerel yetkililerin payı %5, bölgesel yetkililerin payı %82, merkezi yönetimin payı ise %14'tür. Almanya'da eğitimin sunumuna %72 oranla bölgesel yetkililer, %12 oranla merkezi yönetim, %16 oranla yerel yetkililer hakimdir. Kosta Rika ve Yeni Zelanda'da kamu eğitim harcamalarının sunumunda merkezi yönetimin payı %100'dür. Slovenya, Portekiz, İsrail ve Estonya'da eğitimin sunumu yüksek oranda merkezi yönetime aittir.

3.2. OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının Finansmanı

OECD ülkelerinde eğitim harcamalarının finansmanında, kamu tarafından kullanılan finansman yöntemleri; teoride idari takdir yetkisi, artan maliyet yöntemi, ihale ve pazarlık yöntemi, formül finansman yöntemi olmak üzere dört ana grupta toplanabilmektedir. İdari takdir yetkisi, kaynak miktarının belirlemesinde, merkezi yönetimin bireysel değerlendirilmesine dayanan bir yöntemdir. Bu yöntem göstergelerin kullanımını içerse bile evrensel olarak kabul görmüş ve bir formüle dayalı değildir. İdari takdir yöntemi, birçok ülkede kaynak tahsisinde önemli rol oynamaktadır. Bu yöntem cari harcamaların dağılımı için oldukça uygundur. Artan maliyet yöntemi, belirli değişkenleri (örneğin; öğrenci sayıları, okul tesisleri, girdi fiyatları) hesaba katarak bir yıl sonraki yıl için tahsis edilecek kaynak miktarını belirleyen yöntemdir. Geçmiş harcamaları dikkate alarak küçük değişiklikler yapılan bir yöntemdir. İhale ve pazarlık yöntemi, merkezi yetkililerin ek finansmanı için açık artırmaları içeren bir yöntemdir. Formül finansman yöntemi, okul bütçelerini belirlemek için bir dizi değişken içeren matematiksel formüle dayanan bir yöntemdir. Formüller; öğrenci sayısı ve sınıf düzeyi, ihtiyaç temelli, müfredat veya eğitim programı temelli, okul özelliklerine dayalı olmak üzere dört ana değişken grubunu içermektedir. Formül finansmanının kullanılması, tahsis sistemine yüksek derecede şeffaflık sağlamaktadır. Bu yöntem öğrenci sayısıyla bağlantılı olduğundan, kamu harcamalarının iyi tahmin edilmesini sağlamaktadır (Eurydice, 2020).

OECD ülkeleri kamu eğitim harcamalarını tahsis etmek için belirtilen 4 farklı yöntemi kullanmaktadır. Ülkeler, tek bir yöntemi kullanma eğiliminde değildir. Ülkelerin çoğu iki veya daha fazla yöntemi birlikte kullanmaktadır. Estonya, eğitim kurumlarına kaynak tahsis etmek için artan maliyet yöntemi ile formül finansmanı yöntemini kullanmaktadır. Genel olarak OECD ülkeleri

formül finansman yöntemini uygulamaktadır. İhale ve pazarlık yöntemi yaygın olarak kullanılmamaktadır. Meksika, Finlandiya, İsrail, Hollanda ve Norveç yalnızca finansman formülü yöntemini kullanmaktadır. OECD ülkelerinde genel olarak formül finansmanı ile idari takdir yönteminin birlikte kullanımı yaygındır. Hollanda’da eğitimin finansman kaynağı, ağırlıklı olarak öğrenci sayısı dikkate alınarak finansman formülü kullanılarak merkezi yönetim tarafından belirlenmektedir. Hollanda’da uygulanan finansman formülü hesaplamasında öğrenci sayısına ilave olarak öğrenciye özgü hususlar (dil, sosyo-ekonomik durum, eğitime erişim), eğitim kademesi ve müfredat farklılıkları dikkate alınmaktadır (Eurydice, 2020).

OECD ülkelerinde okullara dağıtılan kaynakların okul bünyesinde kullanımında etkili olan kamu düzeyleri farklılık arz etmektedir. Bu doğrultuda aşağıda yer alan Tablo 14’te OECD ülkelerinde ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu harcamalarına yer verilmiştir.

Tablo 14: OECD Ülkelerinde İlköğretim Kurumlarına Yapılan Toplam Kamu Harcamaları (2018, ABD Doları)

Ülkeler	Merkezi Harcamalar	Yerel Harcamalar	Bölgesel Harcamalar	Toplam Kamu Harcamaları
ABD	26.245	299.932	154.445	480.622
Almanya	71	7.364	23.378	30.813
Avustralya	7.401	-	21.954	29.355
Avusturya	3.064	970	3.177	7.211
Belçika	2.155	716	6.554	9.425
Birleşik Krallık	20.389	31.100	-	51.489
Çekya	408	1.195	2.167	3.770
Danimarka	-	5.282	-	5.282
Estonya	396	546	-	942
Finlandiya	1.040	3.582	-	4.622
Fransa	24.446	12.066	183	36.695
Güney Kore	26.569	28.250	30.841	85.660
Hollanda	10.254	1.744	2	12.000
İrlanda	4.784	-	-	4.784
İspanya	2.224	2.046	17.126	21.396
İsrail	7.023	3.209	-	10.232
İsviçre	9	4.798	4.293	9.100
İtalya	22.009	1.928	1.410	25.347
İzlanda	6	461	-	467
Japonya	10.555	54.588	25.720	90.863
Kanada	1.411	31.029	26.962	59.402
Kolombiya	9.658	659	-	10.317
Kosta Rika	2.040	-	-	2.040
Letonya	409	754	-	1.163
Litvanya	500	619	-	1.119

Tablo 14: (Devamı)

Ülkeler	Merkezi Harcamalar	Yerel Harcamalar	Bölgesel Harcamalar	Toplam Kamu Harcamaları
Lüksemburg	603	167	-	770
Macaristan	1.785	221	-	2.006
Meksika	30.119	70	32.109	62.298
Norveç	554	6.604	-	7.185
OECD Ortalaması	7.309	16.275	20.642	44.226
Polonya	10.464	-	234	10.698
Portekiz	4.043	-	365	4.408
Slovak Cumhuriyeti	1.196	1.188	-	2.384
Slovenya	957	198	-	1.155
Şili	6.828	2.717	-	9.545
Türkiye	16.359	237	-	16.596
Yeni Zelanda	3.166	-	-	3.166
Yunanistan	3.977	272	-	4.249

Kaynak: OECD. Statistics, 2021 (ABD doları cinsinden satın alma gücü paritesi kullanılarak dönüştürülmüş, eğitim kurumları içindeki doğrudan harcamalardır.)

Tablo 14'te OECD ülkelerinde ilköğretim kurumlarına yapılan kamu harcamaları merkezi, yerel ve bölgesel olarak ayrıma tabi tutularak ele alınmıştır. OECD ülkelerinde ilköğretim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamalarının ortalaması 7.309 dolar, yerel düzey harcamalarının ortalaması 16.275 dolar, bölgesel düzey harcamalarının ortalaması 20.642 dolar ve toplam kamu harcamalarının ortalaması 44.226 dolardır. 2018 yılında ilköğretim kurumlarına yapılan toplam kamu harcamalarının en yüksek olduğu ülke ABD'dir. Bu ülkeyi Japonya, Güney Kore, Meksika, Kanada ve Birleşik Krallık takip etmektedir. İlköğretim kurumlarına yapılan toplam kamu harcamalarının en az olduğu ülkeler ise Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, İzlanda ve Estonya'dır. Türkiye'de ise ilköğretim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamaları 16.359 dolar, yerel düzey harcamaları 237 dolar ve toplam kamu harcamaları 16.596 dolardır.

Kamu eğitim harcamalarının sunumu, ülkelere göre farklılık göstermektedir. Yeni Zelanda, Şili, İsrail, Portekiz, Slovenya, Türkiye, Fransa, İtalya, Kolombiya, Lüksemburg, Macaristan, Polonya, Slovak Cumhuriyeti, Yunanistan, Hollanda, İrlanda, Litvanya'da ilköğretimin sunumu yüksek oranda merkezi yönetime aittir. Bu ülkeler arasında 2018 yılında ilköğretim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamaları en yüksek Fransa, İtalya, Türkiye, Hollanda ve Polonya'da gerçekleşmiştir. İlköğretim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamaları en az Lüksemburg, Macaristan, Slovak Cumhuriyeti ve Slovenya'da gerçekleşmiştir. ABD, Danimarka, Finlandiya, Letonya, Litvanya, Birleşik Krallık, İzlanda, Japonya, Kanada, İsviçre ve Norveç'te ilköğretimin sunumu yüksek oranda yerel yönetime aittir. ABD, Japonya, Birleşik Krallık ve Kanada'da ilköğretim kurumlarına yapılan yerel yönetim harcamaları OECD ortalamasının üzerindedir.

Letonya, Litvanya, İsviçre, Danimarka, İzlanda, Norveç ve Finlandiya’da ilköğretim kurumlarına yapılan yerel yönetim harcamaları OECD ortalamasının altında bir değere sahiptir. Avustralya, Güney Kore, Avusturya, Meksika, Almanya, Belçika, Çekya ve İspanya’da ilköğretimin sunumu yüksek oranda bölgesel yönetime aittir. Almanya, Güney Kore, Meksika ve Avustralya’da ilköğretim kurumlarına yapılan bölgesel yönetim harcamaları OECD ortalamasının üzerindedir. Ancak Belçika, Çekya, İspanya ve Birleşik Krallık’ta ilköğretim kurumlarına yapılan bölgesel yönetim harcamaları OECD ortalamasının altında bir değere sahiptir.

Tablo 15: OECD Ülkelerinde Ortaöğretim Kurumlarına Yapılan Toplam Kamu Harcamaları (2018, ABD Doları)

Ülkeler	Merkezi Harcamalar	Yerel Harcamalar	Bölgesel Harcamalar	Toplam Kamu Harcamaları
ABD	28.930	330.795	170.955	530.680
Almanya	6.840	20.816	67.947	95.603
Avustralya	7.131	-	20.605	27.736
Avusturya	7.973	785	4.325	13.083
Belçika	3.645	445	11.628	15.718
Birleşik Krallık	40.502	14.944	-	55.446
Çekya	1.091	1.890	5.464	8.445
Danimarka	3.487	2.670	-	6.157
Estonya	455	420	-	875
Finlandiya	2.262	5.614	-	7.876
Fransa	55.847	536	16.404	72.787
Güney Kore	32.578	16.138	36.660	85.376
Hollanda	20.701	924	2	21.627
İrlanda	4.412	-	-	4.412
İspanya	4.017	942	24.492	29.451
İsrail	6.516	2.046	-	8.562
İsviçre	598	2.644	7.704	10.946
İtalya	46.128	4.274	3.970	54.372
İzlanda	213	227	-	440
Japonya	10.887	32.667	48.163	91.717
Kanada	754	19.149	16.040	35.943
Kolombiya	11.303	719	479	12.501
Kosta Rika	2.041	-	-	2.041
Letonya	561	572	-	1.133
Litvanya	1.038	1.150	-	2.188
Lüksemburg	1.191	-	-	1.191
Macaristan	4.850	465	-	5.315
Meksika	27.122	71	19.367	46.560
Norveç	1.066	7.133	-	8.199
OECD Ortalaması	11.104	15.321	25.272	51.697
Polonya	10.015	15.615	298	25.928
Portekiz	6.278	695	391	7.364

Tablo 15: (Devamı)

Ülkeler	Merkezi Harcamalar	Yerel Harcamalar	Bölgesel Harcamalar	Toplam Kamu Harcamaları
Slovak Cumhuriyeti	2.387	2.169	-	4.556
Slovenya	1.251	112	-	1.363
Şili	6.914	2.709	-	9.623
Türkiye	41.061	650	-	41.711
Yeni Zelanda	4.375	-	-	4.375
Yunanistan	4.426	293	-	4.719

Kaynak: OECD.Statistics, 2021 (ABD doları cinsinden satın alma gücü paritesi kullanılarak dönüştürülmüş, eğitim kurumları içindeki doğrudan harcamalardır.)

Tablo 15'te OECD ülkelerinde ortaöğretim kurumlarına yapılan kurum başına kamu harcamaları ile toplam kamu harcamaları ele alınmıştır. OECD ülkelerinde ortaöğretim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamalarının ortalaması 11.104 dolar, yerel düzey harcamalarının ortalaması 15.321 dolar, bölgesel düzey harcamalarının ortalaması 25.272 dolar ve toplam kamu harcamalarının ortalaması 51.697 dolardır. 2018 yılında ortaöğretim kurumlarına yapılan toplam kamu harcamalarının en yüksek olduğu ülke ABD'dir. Bu ülkeyi Japonya, Güney Kore, Fransa ve Almanya takip etmektedir. Ortaöğretim kurumlarına yapılan toplam kamu harcamalarının en az olduğu ülkeler ise Estonya, İzlanda, Lüksemburg ve Letonya'dır. Türkiye'de ise ortaöğretim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamaları 41.061 dolar, yerel düzey harcamaları 650 dolar ve toplam kamu harcamaları 41.711 dolardır.

Şili, Avusturya, Estonya, İsrail, Portekiz, Slovenya, Meksika, Türkiye, Fransa, İtalya, Kolombiya, Kosta Rika, Lüksemburg, Macaristan, Slovak Cumhuriyeti, Yeni Zelanda, Yunanistan, Birleşik Krallık, Danimarka, Hollanda ve İrlanda'da ortaöğretimin sunumu yüksek oranda merkezi yönetime aittir. Bu ülkeler arasında 2018 yılında ortaöğretim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamalarının en yüksek olduğu ülkeler Fransa, İtalya, Güney Kore ve Türkiye'dir. Ortaöğretim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamalarının en az olduğu ülkeler ise Letonya, Estonya, Slovenya, Lüksemburg ve Litvanya'dır. ABD, Polonya, Letonya, Litvanya, Finlandiya, İzlanda, Japonya, Kanada ve Norveç'te eğitimin sunumu yüksek oranda yerel yönetime aittir. ABD, Polonya, Japonya ve Kanada'da ortaöğretim kurumlarına yapılan yerel yönetim harcamaları OECD ortalamasının üzerindedir. İzlanda, Letonya, Litvanya, Norveç ve Finlandiya'da ortaöğretim kurumlarına yapılan yerel yönetim harcamaları OECD ortalamasının altında bir değere sahiptir. Avustralya, Güney Kore, Almanya, Belçika, Çekya, İspanya ve İsviçre'de eğitimin sunumu yüksek oranda bölgesel yönetime aittir. Güney Kore ve Almanya'da ortaöğretim kurumlarına yapılan bölgesel yönetim harcamaları OECD ortalamasının üzerindedir. Ancak Avustralya, Belçika, Çekya, İspanya ve İsviçre'de ortaöğretim kurumlarına yapılan bölgesel yönetim harcamaları OECD ortalamasının altında bir değere sahiptir.

Tablo 16: OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Kurumlarına Yapılan Toplam Kamu Harcamaları (2018, ABD Doları)

Ülkeler	Merkezi Harcamalar	Yerel Harcamalar	Bölgesel Harcamalar	Toplam Kamu Harcamaları
ABD	115.088	30.457	103.600	249.145
Almanya	15.635	1.324	45.254	62.213
Avustralya	13.530	-	1.491	15.021
Avusturya	8.207	42	295	8.544
Belçika	1.423	136	7.532	9.091
Birleşik Krallık	43.935	1	-	43.936
Çekya	3.924	53	68	4.045
Danimarka	7.294	18	-	7.312
Estonya	563	2	-	565
Finlandiya	4.119	99	-	4.218
Fransa	33.070	1.782	3.643	38.495
Güney Kore	18.388	320	373	19.081
Hollanda	17.026	-	-	17.026
İrlanda	3.769	-	-	3.769
İspanya	3.209	147	14.250	17.606
İsrail	2.946	92	-	3.038
İsveç	9.536	45	174	9.755
İsviçre	2.691	5	6.558	9.254
İtalya	17.431	57	3.033	20.521
İzlanda	263	-	-	263
Japonya	30.356	169	3.042	33.567
Kanada	-	49	-	49
Kolombiya	7.419	-	239	7.658
Kosta Rika	1.628	-	-	1.628
Letonya	437	-	-	437
Litvanya	797	10	-	807
Lüksemburg	284	-	-	284
Macaristan	2.516	4	-	2.520
Meksika	19.257	45	4.933	24.235
Norveç	7.611	120	-	7.731
OECD Ortalaması	12.325	1.299	11.441	25.065
Polonya	12.849	18	13	12.880
Portekiz	2.794	2	2	2.798
Slovak Cumhuriyeti	1.294	14	-	1.308
Slovenya	812	5	-	817
Şili	6.350	-	-	6.350
Türkiye	34.279	46	-	34.325
Yeni Zelanda	3.158	-	-	3.158
Yunanistan	2.129	-	-	2.129

Kaynak: OECD. Statistics, 2021 (ABD doları cinsinden satın alma gücü paritesi kullanılarak dönüştürülmüş, eğitim kurumları içindeki doğrudan harcamalardır.)

Tablo 16’da OECD ülkelerinde yükseköğretim kurumlarına yapılan kurum başına kamu harcamaları ile toplam kamu harcamaları ele alınmıştır. OECD ülkelerinde yükseköğretim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamalarının ortalaması 12.325 dolar, yerel düzey harcamalarının ortalaması 1.299 dolar, bölgesel düzey harcamalarının ortalaması 11.441 dolar ve toplam kamu harcamalarının ortalaması 25.065 dolardır. 2018 yılında yükseköğretim kurumlarına yapılan toplam kamu harcamalarının en yüksek olduğu ülke ABD’dir. Bu ülkeyi Japonya, Türkiye, Fransa, Birleşik Krallık ve Almanya takip etmektedir. Yükseköğretim kurumlarına yapılan toplam kamu harcamalarının en az olduğu ülkeler ise Estonya, İzlanda, Lüksemburg, Kanada, Litvanya, Slovenya ve Letonya’dır. Türkiye’de yükseköğretim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamaları 34.279 dolar, yerel düzey harcamaları 46 dolar ve toplam kamu harcamaları 34.325 dolardır.

Güney Kore, Slovak Cumhuriyeti, Avusturya, Yeni Zelanda, Şili, Estonya, İsrail, Portekiz, Slovenya, Türkiye, Fransa, İtalya, Kolombiya, Kosta Rika, Lüksemburg, Macaristan, Polonya, Yunanistan, Birleşik Krallık, Danimarka, Hollanda, İrlanda, Letonya, Litvanya ve Meksika’da yükseköğretimin sunumu yüksek oranda merkezi yönetime aittir. Bu ülkeler arasında 2018 yılında yükseköğretim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamalarının en yüksek olduğu ülkeler Fransa, İtalya, Meksika, Birleşik Krallık, Güney Kore ve Türkiye’dir. Yükseköğretim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamalarının en az olduğu ülkeler ise Letonya, Estonya, Hollanda, Slovenya, Lüksemburg ve Litvanya’dır. Almanya, Belçika, İspanya ve İsviçre’de eğitimin sunumu yüksek oranda bölgesel yönetime aittir. Almanya ve İspanya’da yükseköğretim kurumlarına yapılan bölgesel yönetim harcamaları OECD ortalamasının üzerindedir. Ancak Belçika ve İsviçre’de yükseköğretim kurumlarına yapılan bölgesel yönetim harcamaları OECD ortalamasının altında bir değere sahiptir.

Tablo 17: OECD Ülkelerinde İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretim Kurumlarına Yapılan Toplam Kamu Harcamaları (2018, ABD Doları)

Ülkeler	Merkezi Harcamalar	Yerel Harcamalar	Bölgesel Harcamalar	Toplam Kamu Harcamaları
Avustralya	28.471	-	45.040	73.511
ABD	172.135	661.545	429.565	1.263.245
Almanya	23.745	30.908	141.902	196.555
Avusturya	19.270	1.797	7.847	28.914
Belçika	7.223	1.297	25.714	34.234
Birleşik Krallık	104.827	46.045	-	150.872
Çekya	5.430	3.139	7.705	16.274
Danimarka	10.609	7.970	-	18.579
Estonya	1.453	973	-	2.426
Finlandiya	7.421	9.295	-	16.716
Fransa	113.593	14.394	20.585	148.572

Tablo 17: (Devamı)

Ülkeler	Merkezi Harcamalar	Yerel Harcamalar	Bölgesel Harcamalar	Toplam Kamu Harcamaları
Güney Kore	77.535	44.708	67.875	190.118
Hollanda	47.982	2.667	4	50.653
İrlanda	13.324	-	-	13.324
İspanya	9.451	3.136	55.868	68.455
İsrail	16.517	5.347	-	21.864
İsveç	10.920	21.370	211	32.501
İsviçre	3.298	7.447	18.555	29.300
İtalya	85.568	6.258	8.414	100.240
İzlanda	485	688	-	1.173
Japonya	51.797	87.423	76.924	216.144
Kanada	2.164	50.228	43.602	95.994
Kolombiya	28.379	1.377	1.146	30.902
Kosta Rika	5.709	-	-	5.709
Letonya	1.446	1.328	-	2.774
Litvanya	2.450	1.813	-	4.263
Lüksemburg	2.080	167	-	2.247
Macaristan	9.870	721	-	10.591
Meksika	76.499	185	56.409	133.093
Norveç	9.313	13.935	-	23.248
OECD Ortalaması	31.632	38.006	59.257	128.895
Polonya	33.560	32.856	621	67.037
Portekiz	13.115	1.316	758	15.189
Slovak Cumhuriyeti	4.921	3.415	-	8.336
Slovenya	3.021	315	-	3.336
Şili	20.092	5.426	-	25.518
Türkiye	91.699	933	-	92.632
Yeni Zelanda	11.018	-	-	11.018
Yunanistan	10.533	564	-	11.097

Kaynak: OECD. Statistics, 2021 (ABD doları cinsinden satın alma gücü paritesi kullanılarak dönüştürülmüş, eğitim kurumları içindeki doğrudan harcamalardır.)

Tablo 17’de OECD ülkelerinde ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına yapılan kurum başına kamu harcamaları ile toplam kamu harcamaları ele alınmıştır. OECD ülkelerinde ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamalarının ortalaması 31.632 dolar, yerel düzey harcamalarının ortalaması 38.006 dolar, bölgesel düzey harcamalarının ortalaması 59.257 dolar ve toplam kamu harcamalarının ortalaması 128.895 dolardır. 2018 yılında ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına yapılan toplam kamu harcamalarının en yüksek olduğu ülke ABD’dir. Bu ülkeyi Japonya, Güney Kore, Meksika, Fransa ve Birleşik Krallık takip etmektedir. İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına yapılan toplam kamu harcamalarının en az olduğu ülkeler ise Kosta Rika, Slovenya, Letonya, Litvanya,

Lüksemburg, İzlanda ve Estonya'dır. Türkiye ise 92.632 dolar ile OECD ortalamasının altında bir değere sahiptir.

Tablo 17'ye göre Avusturya, Birleşik Krallık, Danimarka, Estonya, Fransa, Güney Kore, Hollanda, İrlanda, İsrail, İtalya, Kolombiya, Kosta Rika, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Meksika, Polonya, Portekiz, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, Şili, Türkiye, Yeni Zelanda ve Yunanistan'da eğitimin sunumu yüksek oranda merkezi yönetime aittir. Bu ülkeler arasında ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamalarının en yüksek olduğu ülkeler Meksika, Birleşik Krallık, İtalya, Türkiye, Hollanda ve Polonya'dır. Eğitim kurumlarına yapılan merkezi yönetim harcamalarının en az olduğu ülkeler ise Lüksemburg, Letonya, Litvanya, Slovak Cumhuriyeti ve Slovenya'dır. ABD, Finlandiya, İzlanda, İsveç, Japonya, Kanada ve Norveç'te eğitimin sunumu yüksek oranda yerel yönetime aittir. ABD, Japonya, ve Kanada'da eğitim kurumlarına yapılan yerel yönetim harcamaları OECD ortalamasının üzerindedir. İzlanda, İsveç, Norveç ve Finlandiya'da eğitim kurumlarına yapılan yerel yönetim harcamaları OECD ortalamasının altında bir değere sahiptir. Avustralya, Almanya, Belçika, İsviçre, Çekya ve İspanya'da eğitimin sunumu yüksek oranda bölgesel yönetime aittir. Almanya ve Avustralya'da eğitim kurumlarına yapılan bölgesel yönetim harcamaları OECD ortalamasının üzerindedir. Ancak Belçika, Çekya, ve İsviçre'de eğitim kurumlarına yapılan bölgesel düzey harcamaları OECD ortalamasının altında bir değere sahiptir.

3.3. Türkiye'de Kamu Eğitim Harcamalarının OECD Ülkeleri ile Karşılaştırılması

Tüm hükümetler, eğitim hizmeti sağlamak, eğitim hizmetlerini finanse etmek ve yönlendirmek zorundadır. Ancak ülkelerin eğitime ayırdıkları toplam kamu harcamaları payında farklılık görülmektedir. Bu kısımda OECD ülkelerinde kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı ile GSYH'ye oranına yer verilmiştir.

Tablo 18: OECD Ülkelerinde İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamalarının Toplam Kamu Harcamalarına Oranı (2012-2018, %)

Ülkeler	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ABD	4,2	4,3	4,3	4,4	4,3	4,4	4,3
Almanya	4,8	4,7	4,7	4,6	4,5	4,5	4,5
Avustralya	5	4,9	4,7	4,4	4,2	4,3	4,4
Avusturya	4,4	4,5	4,2	4,3	4,3	4,3	4,1
Belçika	5,2	5	5	5,1	5,1	5,1	5
Birleşik Krallık	5,1	5,3	5,3	4,9	4,8	4,7	4,3
Çekya	4,4	4,2	4,1	4,1	4,1	4,4	4,7
Danimarka	4,8	4,9	5,5	-	-	4,1	3,8
Estonya	4,5	3,7	3,7	3,4	3,3	3,3	3,7
Finlandiya	5	4,7	4,6	4,7	4,6	4,4	4,3

Tablo 18: (Devamı)

Ülkeler	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Fransa	4,4	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2
Güney Kore	5,4	5,4	6,2	6,2	5,5	5,6	5,6
Hollanda	4,7	4,9	4,8	4,9	5,1	4,9	5,1
İrlanda	4,8	4,5	4,4	4,4	4,8	4,2	4,2
İspanya	3,5	3,5	3,5	3,6	3,7	3,8	3,7
İsrail	3,7	3,6	4,1	4,5	4,7	4,7	4,8
İsveç	4,4	4,1	4,1	4,1	4,2	4,3	4,4
İsviçre	6,2	6,1	5,7	5,3	5,3	5,2	5,1
İtalya	3,6	3,5	3,4	3,5	3,5	3,8	4,2
İzlanda	4,9	4,9	4,9	5,1	4,6	4,9	4,8
Japonya	3,5	3,4	3,5	3,4	3,4	3,4	3,4
Kanada	3,6	3,6	3,6	3,2	3,1	2,9	2,9
Kolombiya	-	-	5,3	5,4	3,8	3,8	3,8
Kosta Rika	-	-	7	11,3	-	4,7	5,3
Letonya	-	4,4	4,4	4,5	4,3	3,9	3,6
Litvanya	-	5	4,9	4,4	4,5	4,3	4,2
Lüksemburg	4,2	3,8	4	3,8	3,9	3,8	4
Macaristan	3,6	3	4,1	3,5	4	3,7	3,7
Meksika	6,4	6,4	6,4	6,4	6,2	5,8	4,9
Norveç	5,1	4,9	4,5	4,5	4,5	4,4	4,5
Polonya	4	3,8	3,7	3,6	3,5	3,3	3,3
Portekiz	4,8	4,6	4,2	4,3	4,7	4,9	4,7
Slovak Cumhuriyeti	4,4	4,3	4,2	3,9	4	4,1	4,1
Slovenya	4	3,1	3,5	3,5	3,7	3,7	3,9
Şili	5,8	5,6	5,7	6,1	6,1	6,1	6,1
Türkiye	4,8	4,7	4,7	4,7	5,3	5,3	5,2
Yeni Zelanda	7,9	7,9	7,8	7,8	5,5	5,6	5,4
Yunanistan	-	-	-	2,7	2,9	2,8	2,9
OECD Ortalaması	4,7	4,5	4,6	4,5	4,4	4,4	4,3

Kaynak: OECD Education at a Glance, 2015-2021

Tablo 18’de 2012-2018 yılları arasında OECD ülkelerinde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı verilmiştir. Tablo 18’de görüldüğü üzere 2012 yılında söz konusu kurumlara yapılan kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı açısından OECD ortalaması %4,7 olup 2018 yılında bu ortalama %4,3’e düşmüştür. Tablodaki verilere göre OECD ülkelerinde 2012-2018 dönemi boyunca ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı genel itibariyle azalış seyri göstermektedir. Aynı dönem itibariyle OECD ülkelerinde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında eğitime en yüksek pay ayıran ülkeler Şili, Güney Kore, Yeni Zelanda, Kosta Rika, Türkiye, İsviçre, Hollanda ve Belçika’dır. Bu ülkelerde 2012-2018 dönemi boyunca ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının toplam

kamu harcamalarına oranı OECD ortalamasının üzerindedir. Bu ülkelere kıyasla daha düşük oranlara sahip olmakla birlikte Meksika, İzlanda, İsrail, Çekya, Portekiz ve Norveç gibi ülkelerde OECD ortalamasının üzerinde yer almaktadır. Türkiye 2012-2018 dönemi boyunca OECD ortalamasının üzerinde seyretmiştir. 2018 yılı itibariyle ise Türkiye %5,2 oranı ile %4,3 olan OECD ortalamasının üzerinde yer alarak ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında eğitime en yüksek pay ayıran beşinci ülke konumundadır. Aynı dönem itibariyle söz konusu kurumlara en az pay ayıran ülkeler ise Kanada ve Yunanistan'dır. Bu ülkeleri sırasıyla Polonya, Japonya, Letonya, Macaristan, Estonya, İspanya ve Kolombiya takip etmektedir. Bu ülkelerde 2012-2018 dönemi itibariyle sözü edilen oran istikrarlı bir seyir izlemekte ve dikkate değer bir artış gözlemlenmemektedir. Toplam kamu harcamaları içinde ilköğretim ve ortaöğretim kurumları için bu ülkelere göre daha yüksek pay ayırmakla birlikte yine de OECD ortalamasının altında kalan diğer ülkeler ise Fransa, İtalya, Slovak Cumhuriyeti, İrlanda, Avusturya ve Lüksemburg'tur. Genel olarak değerlendirildiğinde OECD ülkelerinde 2012 yılından 2018 yılına kadar ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı dikkate değer bir artış göstermemiştir.

Tablo 19: OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamalarının Toplam Kamu Harcamalarına Oranı (2012-2018, %)

Ülkeler	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ABD	3,5	4	3	3,5	3,1	3,7	3,2
Almanya	3	2,9	3	2,8	2,8	2,8	2,9
Avustralya	3,4	3,8	3,8	4,2	3,6	3,3	3
Avusturya	3,5	3,5	3,4	3,5	3,6	3,5	3,5
Belçika	2,7	2,6	2,6	2,7	2,7	2,8	2,9
Birleşik Krallık	3	3,1	3,5	3,2	3,3	3,4	3,4
Çekya	2,4	2,1	1,9	1,9	1,8	1,8	2,3
Danimarka	-	4,1	4,2	-	-	4,8	4,3
Estonya	2,7	3,6	3,7	3,5	3,6	2,9	3
Finlandiya	3,8	3,5	3,4	3,3	3,3	3,1	2,9
Fransa	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
Güney Kore	2,6	3,1	3,3	2,9	2,9	2,8	2,8
Hollanda	3,3	3,5	3,7	3,6	4	3,7	4
İrlanda	3,1	2,9	2,7	3,1	2,6	3,7	3,6
İspanya	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2	2,3	2,2
İsrail	2,3	2,2	2,2	2,4	2,3	2,3	2,1
İsveç	3,9	3,7	3,8	3,8	3,7	3,6	3,6
İsviçre	4,2	4,1	4	3,9	3,9	4	4
İtalya	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,6
İzlanda	3,2	3,4	3,3	3,4	3,4	3,2	2,8
Japonya	1,8	1,8	1,8	1,7	1,6	1,6	1,6
Kanada	4,1	3,5	4,6	3,4	3,8	3,8	3,8
Kolombiya	-	-	-		2,3	2,3	2,3
Kosta Rika	-	-	-		-	3,7	3,4

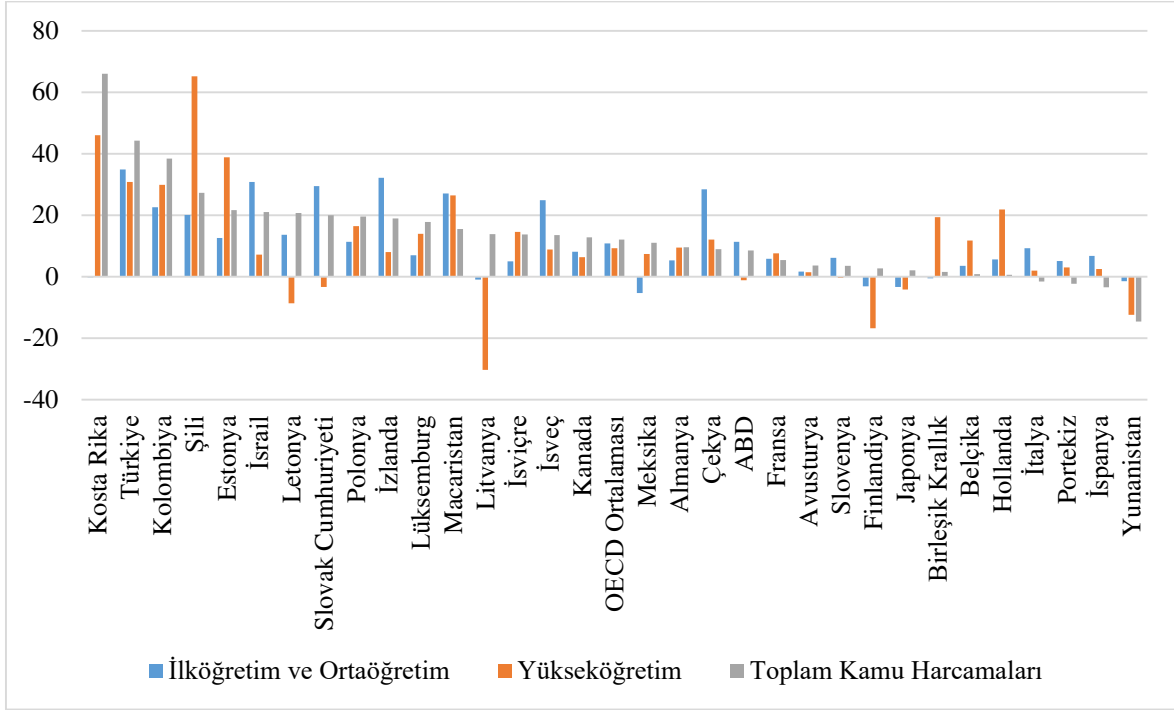
Tablo 19: (Devamı)

Ülkeler	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Letonya	-	2,6	3	3,2	2	1,8	1,9
Litvanya	-	-	-	-	2,4	2,3	2,3
Lüksemburg	1	-	1,2	1,2	1,1	1,1	1
Macaristan	1,7	1,8	1,6	1,3	1,6	1,7	1,8
Meksika	4	4	4,3	4,2	4	3,5	3,4
Norveç	4,6	4,3	4,8	4	4,2	4,2	4,3
Polonya	2,7	2,9	2,8	2,9	2,6	2,6	2,6
Portekiz	1,8	1,8	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8
Slovak Cumhuriyeti	2,4	2,4	2,3	3,1	2	1,9	1,8
Slovenya	2,5	1,9	2,1	2	2,1	2,1	2,3
Şili	4,8	4,9	5	5,4	5,4	5,4	5,4
Türkiye	4,5	4,6	4,6	4,3	4,6	4,6	4,3
Yeni Zelanda	5,2	5,2	5,4	5,5	3,7	3,7	3,9
Yunanistan	-	-	-	1,4	-	1,3	1,4
OECD Ortalaması	3	3,1	3,1	3	2,9	2,9	2,9

Kaynak: OECD Education at a Glance, 2015-2021

Tablo 19’da 2012-2018 yılları arasında OECD ülkelerinde yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı verilmiştir. Tablo 19’da görüldüğü üzere 2012-2018 döneminde söz konusu kurumlara yapılan kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı açısından OECD ortalaması istikrarlı bir seyir izlemekle birlikte bu oran 2012 yılı itibariyle %3, 2018 yılı itibariyle ise %2,9 olarak gerçekleşmiştir. Tablodaki verilere göre OECD ülkelerinin büyük çoğunluğunda 2012-2018 dönemi boyunca yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı genel itibariyle azalan bir seyir izlemektedir. Aynı dönem itibariyle OECD ülkelerinde yükseköğretim kurumları için eğitime en fazla pay ayıran ve OECD ortalamasının üzerinde seyreden ülkeler Şili, Türkiye, Norveç, Danimarka, İsviçre ve Hollanda’dır. Bu ülkeleri Yeni Zelanda ve Kanada takip etmektedir. Türkiye’de 2012 yılına kıyasla 2018 yılında yükseköğretim kurumlarında eğitime ayrılan pay azalmıştır. Ancak yine de Türkiye (%4,3) Şili’den (%5,4) sonra Norveç (%4,3) ve Danimarka (%4,3) ile birlikte yükseköğretim kurumlarında eğitime en yüksek pay ayıran ikinci ülke konumundadır. Aynı dönem itibariyle söz konusu kurumlara en az pay ayıran ülke Lüksemburg’tur. Bu ülkeyi sırasıyla Yunanistan, Japonya ve İtalya takip etmektedir. Bu ülkelerde 2012-2018 dönemi boyunca sözü edilen oran istikrarlı bir seyir izlemekte ve dikkate değer bir artış gözlemlenmemektedir. Toplam kamu harcamaları içinde yükseköğretim kurumları için bu ülkeden daha yüksek pay ayırmakla birlikte yine de OECD ortalamasının oldukça altında kalan diğer ülkeler ise Macaristan, Portekiz ve Slovak Cumhuriyeti’dir. Genel olarak değerlendirildiğinde OECD ülkelerinde 2012 yılından 2018 yılına kadar yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı Şili, Hollanda ve İrlanda hariç dikkate değer bir artış göstermemiştir.

Grafik 6: OECD Ülkelerinde Eğitim Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamalarının ve Toplam Kamu Harcamalarının Artış Oranı (2012-2018, %)

Kaynak: OECD Education at a Glance, 2021: 271

Grafik 6’da 2012-2018 yılları arasında OECD ülkelerinde ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının artış oranı ile toplam kamu harcamalarının artış oranı verilmiştir. OECD ülkeleri genelinde ortalama olarak, eğitim seviyelerine bakıldığında benzer bir model gözlenmektedir. Bununla birlikte ülkeler arasında kamu harcamalarının gelişiminde önemli farklılıklar gözlemlenmektedir. 2012-2018 yılları arasında, eğitime yönelik yapılan kamu eğitim harcamalarındaki artış, OECD ülkelerinin yaklaşık dörtte birinde toplam kamu harcamalarındaki artıştan daha büyüktür. Toplam kamu harcamaları artış oranı, eğitim seviyelerine ve ülkelere göre değişiklik göstermektedir.

OECD ülkeleri genelinde 2012-2018 yılları arasında ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının artış oranı %11, yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının artış oranı %9, toplam kamu harcamalarının artış oranı ise %12’dir. Aynı dönem itibarıyla OECD ülkelerinde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında kamu eğitim harcamaları artış oranı en yüksek olan ülke Türkiye’dir. Bu ülkeyi İzlanda, İsrail, Slovak Cumhuriyeti, Çekya, Macaristan, İsveç ve Kolombiya takip etmektedir. Bu artış oranının en az olduğu ülkeler ise Meksika, Finlandiya, Japonya, Birleşik Krallık, Litvanya ve Yunanistan’dır. Yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının artış oranının en yüksek olduğu ülke Şili’dir. Bu ülkeyi Kosta Rika, Estonya, Türkiye, Kolombiya ve Hollanda takip etmektedir. Bu artış oranının en az olduğu ülkeler ise Litvanya, Finlandiya, Japonya, Yunanistan, Letonya, ABD ve

Slovak Cumhuriyeti'dir. Toplam kamu harcamalarının artış oranının en yüksek olduğu ülke Kosta Rika'dır. Bu ülkeyi Türkiye, Kolombiya, Şili, Estonya, İsrail ve Letonya takip etmektedir. Bu artış oranının en az olduğu ülkeler ise Yunanistan, İspanya, Portekiz ve İtalya'dır.

Şili, Estonya, İsviçre ve Birleşik Krallık'ta 2012-2018 yılları arasında yükseköğretime yapılan kamu eğitim harcamaları toplam kamu harcamalarından daha fazla artmış, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamaları ise daha düşük bir oranda artmıştır. Buna karşılık, İzlanda, İsrail, Rusya, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, İsveç ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarındaki artış toplam kamu harcamalarından daha yüksek olurken, yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu harcamaları daha düşük bir oranda artmıştır. Türkiye, Kolombiya, Letonya ve Meksika gibi ülkelerde toplam kamu harcamaları, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarından daha yüksek bir oranda artmıştır. Türkiye 2012-2018 yılları arasında ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının artış oranı ile toplam kamu harcamalarının artış oranı en yüksek olan ülkeler arasındadır. Türkiye'nin kendisiyle benzer gelişmişlik düzeyine sahip olan Şili, Kosta Rika ve Kolombiya gibi ülkelerle benzer bir durum sergilediği görülmektedir.

Tablo 20: OECD Ülkelerinde İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarına Yapılan Kamu Harcamalarının GSYH'ye Oranı (2012-2018, %)

Ülkeler	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ABD	3,3	3,2	3,3	3,2	3,2	3,3	3,2
Almanya	2,9	2,9	2,9	2,8	2,8	2,8	2,8
Avustralya	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,5
Avusturya	3,1	3,2	3,1	3,1	3,1	3	2,9
Belçika	4,3	4,3	4,3	4,3	4,2	4,1	4,1
Birleşik Krallık	4	4,1	4,2	3,9	3,8	3,7	3,5
Çekya	2,6	2,5	2,5	2,5	2,4	2,5	2,8
Danimarka	5	4,9	5,1	-	-	4	3,6
Estonya	3,3	3,1	3	2,8	2,7	2,8	3
Finlandiya	4,1	4	4	4,1	4	3,7	3,7
Fransa	3,6	3,6	3,6	3,5	3,5	3,5	3,5
Güney Kore	3,2	3,1	3,6	3,6	3,2	3,1	3,2
Hollanda	3,5	3,6	3,5	3,4	3,4	3,2	3,3
İrlanda	4,5	4,1	3,8	2,8	2,9	2,4	2,3
İspanya	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
İsrail	4	3,8	3,9	4,1	4,1	4,3	4,4
İsveç	3,9	3,9	3,9	3,9	4	4,1	4,2
İsviçre	3,5	3,5	3,4	3,3	3,3	3,3	3,1
İtalya	2,8	2,9	2,8	2,8	2,7	2,8	3
İzlanda	4,5	4,5	4,6	4,4	4,2	4,4	4,5
Japonya	2,7	2,7	2,7	2,5	2,5	2,4	2,4

Tablo 20: (Devamı)

Ülkeler	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kanada	3,2	3,3	3,2	3,2	3,2	3,3	3,2
Kolombiya	3,6	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2
Kosta Rika	4,8	4,7	4,8	4,7	4,6	4	4,7
Letonya	3	3,1	3,3	3,4	3,2	2,9	2,7
Litvanya	2,9	2,7	2,5	2,4	2,4	2,3	2,2
Lüksemburg	3,2	2,9	3	2,8	2,6	2,6	2,8
Macaristan	2,6	2,4	2,8	2,8	2,9	2,7	2,6
Meksika	3,4	3,5	3,5	3,4	3,2	3	2,8
Norveç	4,9	4,8	4,7	4,8	4,8	4,9	4,9
Polonya	3,2	3,1	3,1	3	2,9	2,8	2,9
Portekiz	3,6	3,9	3,7	3,5	3,5	3,7	3,4
Slovak Cumhuriyeti	2,5	2,6	2,6	2,7	2,6	2,6	2,7
Slovenya	3,5	3,4	3,3	3,1	3	3	3,1
Şili	2,8	2,5	2,7	3,1	3	3	3,1
Türkiye	2,6	3	2,6	2,6	2,7	2,5	2,5
Yeni Zelanda	4,4	4,1	4	3,9	4,1	4	3,8
Yunanistan	-	-	-	2,7	2,6	2,5	2,6
OECD Ortalaması	3,5	3,4	3,4	3,3	3,2	3,2	3,2

Kaynak: OECD Education at a Glance, 2015-2021

Tablo 20’de 2012-2018 yılları arasında OECD ülkelerinde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı verilmiştir. Tablo 20’de görüldüğü üzere 2012 yılında söz konusu kurumlara yapılan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı bazında OECD ortalaması %3,5 olup 2018 yılında bu ortalama %3,2’ye düşmüştür. Tablodaki verilere göre OECD ülkelerinde 2012-2018 dönemi boyunca ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı genel itibariyle azalış seyri göstermektedir. 2012-2018 dönemi boyunca OECD ülkelerinde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının en yüksek olduğu ülke Norveç’tir. Bu ülkeyi Kosta Rika, İzlanda, Belçika, İsrail, Yeni Zelanda ve İsveç takip etmektedir. Bu ülkelerde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı OECD ortalamasının üzerindedir. Aynı dönem itibariyle söz konusu kurumlara yapılan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının en düşük olduğu ülkeler Litvanya ve İrlanda’dır. Bu ülkeleri Japonya, Türkiye, Yunanistan, Slovak Cumhuriyeti ve Letonya takip etmektedir. Dolayısıyla Türkiye 2012 yılında %2,6, 2018 yılında ise %2,5 oranı ile OECD ortalamaları olan %3,5 ve %3,2’nin altında yer alarak GSYH içinde eğitime en az pay ayıran dördüncü ülke konumundadır. Tablo 20 genel olarak değerlendirildiğinde OECD ülkelerinde 2012 yılından 2018 yılına kadar ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı dikkate değer bir artış göstermemiştir. Hatta genel eğilim azalış yönündedir.

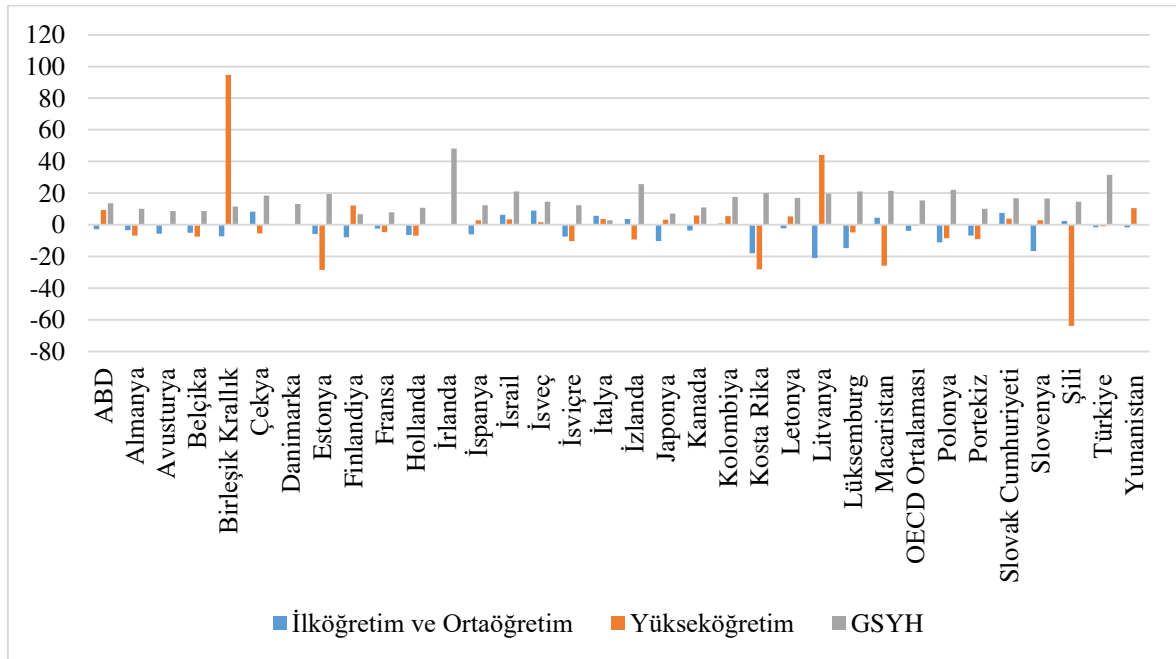
Tablo 21: OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Kurumlarına Yapılan Kamu Harcamalarının GSYH'ye Oranı (2012-2018, %)

Ülkeler	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ABD	1,5	1,6	1,4	1,3	1,2	1,4	1,2
Almanya	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2	1,3	1,3
Avustralya	1,1	1,3	1,4	1,5	1,4	1,3	1,1
Avusturya	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7
Belçika	1,4	1,4	1,5	1,4	1,5	1,4	1,5
Birleşik Krallık	1,4	1,4	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4
Çekya	1	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,9
Danimarka	-	2,3	2,3	-	-	2,5	2,2
Estonya	1	1,4	1,4	1,4	1,4	1,1	1,2
Finlandiya	2,1	2	2	1,9	1,8	1,7	1,5
Fransa	1,2	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2
Güney Kore	0,9	1	1,1	0,9	0,9	0,8	0,9
Hollanda	1,6	1,6	1,7	1,6	1,7	1,6	1,7
İrlanda	1,3	1,1	1	0,9	0,7	1	0,9
İspanya	1	1	1	1	0,9	0,9	0,9
İsrail	0,9	0,9	0,9	1	0,9	0,9	0,8
İsveç	1,9	2	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8
İsviçre	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,3
İtalya	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	0,8
İzlanda	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5	1,4	1,2
Japonya	0,8	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6
Kanada	1,7	1,3	1,7	1,2	1,6	1,6	1,6
Kolombiya	0,9	1	1	1	1	1	1
Kosta Rika	1	1,5	1,5	1,6	1,5	1,6	1,5
Letonya	1	1	1,1	1,2	0,8	0,7	0,7
Litvanya	1	1,3	1,3	1,2	0,8	0,8	0,8
Lüksemburg	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4
Macaristan	0,8	0,9	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8
Meksika	1	1	1,1	1,1	1	0,9	0,9
Norveç	2,5	2,4	2,7	2,3	2,5	2,5	2,5
Polonya	1,1	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1
Portekiz	0,8	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8
Slovak Cumhuriyeti	0,9	1	1	1,4	0,8	0,8	0,8
Slovenya	1,2	1,1	1,1	1	0,9	0,9	1
Şili	1,2	1,2	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4
Türkiye	1,4	1,6	1,6	1,5	1,7	1,6	1,5
Yeni Zelanda	1,7	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5
Yunanistan	-	-	-	0,7	-	0,6	0,7
OECD Ortalaması	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2

Kaynak: OECD Education at a Glance, 2012-2021

Tablo 21’de 2012-2018 yılları arasında OECD ülkelerinde yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı verilmiştir. Tablo 21’de görüldüğü üzere 2012 yılında söz konusu kurumlara yapılan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının OECD ortalaması %1,3 olup istikrarlı bir seyir izlemekte ve 2018 yılında bu ortalama %1,2 olarak gerçekleşmektedir. Tablodaki verilere göre OECD ülkelerinde 2012-2018 dönemi boyunca yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı birçok ülkede azalış göstermiştir. 2012-2018 dönemi boyunca OECD ülkelerinde GSYH içinde yükseköğretim kurumları için eğitime en fazla pay ayıran ülke Norveç’tir. Bu ülkeyi Danimarka, İsveç, Hollanda, Avusturya ve Türkiye takip etmektedir. Dolayısıyla Türkiye GSYH içinde yükseköğretim kurumları için eğitime en yüksek pay ayıran altıncı ülke konumundadır. Bu ülkelerde 2012-2018 dönemi boyunca yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı OECD ortalamasının üzerindedir. Aynı dönem itibarıyla söz konusu kurumlara en az pay ayıran ülke Lüksemburg’tur. Bu ülkeyi sırasıyla Japonya, İtalya, Litvanya, Macaristan, Portekiz ve Slovak Cumhuriyeti takip etmektedir. Bu ülkelerde 2012-2018 dönemi itibarıyla sözü edilen oran istikrarlı bir seyir izlemekte ve dikkate değer bir artış gözlemlenmemektedir. GSYH içinde yükseköğretim kurumları için bu ülkelerden daha yüksek pay ayırmakla birlikte yine de OECD ortalamasının oldukça altında kalan diğer ülkeler ise Meksika, İrlanda ve İspanya’dır. Tablo 21 genel olarak değerlendirildiğinde OECD ülkelerinde 2012 yılından 2018 yılına kadar ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı dikkate değer bir artış göstermemiştir. Hatta genel eğilim azalış yönündedir.

Grafik 7: OECD Ülkelerinde GSYH Yüzdesi Olarak Eğitim Kurumlarına Yapılan Kamu Eğitim Harcamalarının ve GSYH’nin Artış Oranı (2012-2018, %)

Kaynak: OECD Education at a Glance, 2021: 253 (2015 = 100, sabit fiyatlar)

Grafik 7’de 2012-2018 yılları arasında OECD ülkelerinde GSYH yüzdesi olarak ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının artış oranı ile GSYH’nin artış oranı verilmiştir. OECD ülkeleri genelinde 2012-2018 yılları arasında GSYH artış oranı %15’tir. GSYH yüzdesi olarak ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamaları %3,8 azalmış ve yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamaları %0,6 azalmıştır. Aynı dönem itibariyle OECD ülkelerinde GSYH artış oranının en yüksek olduğu ülke İrlanda’dır. Bu ülkeyi Türkiye, Polonya, Kosta Rika, İzlanda, İsrail, Lüksemburg ve Macaristan’dır. Dolayısıyla Türkiye GSYH artış oranının en yüksek olduğu ikinci ülke konumundadır. OECD ülkelerinde GSYH artış oranının en az olduğu ülkeler ise İtalya, Belçika, Finlandiya ve Yunanistan’dır. GSYH yüzdesi olarak ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının artış oranının en yüksek olduğu ülke İsveç’tir. Bu ülkeyi Çekya, İsrail, İtalya ve Slovak Cumhuriyeti takip etmektedir. Bu artış oranının en az olduğu ülkeler Slovenya, Litvanya, Lüksemburg ve Kosta Rika’dır. GSYH yüzdesi olarak yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının artış oranının en az olduğu ülkeler Şili, Macaristan, İzlanda, Kosta Rika ve Estonya’dır. Bu artış oranının en fazla olduğu ülkeler ise Birleşik Krallık ve Litvanya’dır.

OECD ülkelerinde 2012-2018 yılları arasında ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı %3,8 azalmıştır. Ancak bu ortalama, bazı ülkelerdeki önemli değişiklikleri maskelemektedir. Örneğin, 2012-2018 dönemi boyunca İsveç’te GSYH’nin yüzdesi olarak ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında kamu eğitim harcamaları yaklaşık olarak %8 oranında artmıştır. Aynı dönem itibariyle Litvanya, Lüksemburg Meksika, Portekiz ve Slovenya’da ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranında düşüş yaşanmıştır (% 11’in üzerinde, esas olarak kamu harcamalarındaki düşüşle açıklanmıştır). Tablo 21 genel olarak değerlendirildiğinde OECD ülkelerinin büyük çoğunluğunda, 2012-2018 yılları arasında GSYH’da bir artış görülürken, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarında bir azalma görülmüştür. Kosta Rika, Çek Cumhuriyeti, İrlanda, Estonya, Lüksemburg, Türkiye ve İsviçre olumsuzluk yaşayan ülkeler arasında yer almaktadır.

Tablo 22: OECD Ülkelerinde İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Yıllık Öğrenci Başına Yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2012-2018, ABD Doları)

Ülkeler	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ABD	11.889	12.010	12.278	12.726	13.211	13.746	14.278
Almanya	8.350	8.777	9.229	9.327	9.913	10.368	-
Avustralya	9.374	10.064	10.086	9.791	10.325	10.519	12.235
Avusturya	12.608	13.571	13.625	14.131	15.162	15.313	15.594
Belçika	12.346	12.588	12.604	12.941	13.617	14.265	14.879
Birleşik Krallık	9.845	10.614	12.032	12.302	10.884	11.233	11.470
Çekya	6.529	6.656	6.910	7.160	7.138	8.110	9.372
Danimarka	7.663	11.379	12.447	-	11.045	Kas.55	12.016
Estonya	6.526	6.895	6.375	6.642	6.940	7.317	8.356

Tablo 22: (Devamı)

Ülkeler	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Finlandiya	9.433	9.652	9.798	10.125	10.386	10.275	10.658
Fransa	9.723	10.202	10.363	10.405	10.846	11.326	11.730
Güney Kore	-	-	-	11.430	12.017	12.900	13.952
Hollanda	9.483	10.170	9.898	10.223	10.574	10.995	11.628
İrlanda	10.067	9.412	9.149	8.524	8.905	9.197	9.942
İspanya	8.777	8.474	8.488	8.842	9.463	9.955	10.238
İsrail	6.182	6.692	6.723	-	7.393	7.988	8.462
İsveç	11.153	11.696	11.519	11.733	12.428	12.862	13.289
İsviçre	13.968	-	-	15.151	11.854	12.058	-
İtalya	8.979	9.113	8.871	9.205	9.139	10.255	11.547
İzlanda	9.548	10.027	10.883	15.728	-	13.604	14.954
Kanada	10.384	10.679	10.578	10.797	11.449	11.589	12.190
Kolombiya	2.017	2.377	2.449	2.532	2.651	2.891	2.968
Kosta Rika	-	4.151	-	-	-	-	-
Letonya	5.053	5.921	6.545	6.753	6.708	6.715	6.984
Litvanya	4.775	5.182	5.363	5.274	5.846	6.029	6.505
Lüksemburg	20.916	19.430	21.855	21.827	21.127	22.363	24.603
Macaristan	4.426	4.496	5.593	5.915	6.812	6.465	6.931
Meksika	2.739	2.832	2.938	3.041	3.072	2.864	2.793
Norveç	13.527	14.429	14.109	13.896	13.848	14.934	15.533
Polonya	6.050	6.281	6.793	6.721	6.964	7.518	8.192
Portekiz	7.893	9.317	9.344	8.646	9.415	10.294	10.330
Slovak Cumhuriyeti	5.327	5.924	6.406	6.819	6.400	6.483	7.025
Slovenya	8.847	8.946	8.866	8.444	8.757	9.219	9.624
Şili	4.988	4.467	4.567	4.577	5.471	6.127	6.283
Türkiye	3.016	3.324	3.513	3.774	4.257	3.673	3.795
Yeni Zelanda	8.144	8.511	8.795	8.912	9.422	9.877	10.006
Yunanistan	5.868	6.169	6.308	6.173	6.328	6.384	6.744
OECD Ortalaması	8.469	8.584	8.979	9.426	9.422	9.924	10.444

Kaynak: OECD. Statistics, 2021

Tablo 22’de 2012-2018 yılları arasında OECD ülkelerinde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında yıllık öğrenci başına yapılan kamu eğitim harcamalarının dolar cinsinden değeri verilmiştir. Tablo 22’de görüldüğü üzere 2012 yılında yıllık öğrenci başına düşen kamu eğitim harcamalarının OECD ortalaması 8.469 dolar olup 2018 yılında bu ortalama 10.444 dolara çıkmıştır. Tablodaki verilere göre OECD ülkelerinde 2012-2018 dönemi boyunca ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenci başına yıllık kamu eğitim harcamaları genel itibariyle artış seyri göstermektedir. Lüksemburg, hem 2012 (20.916 dolar) hem de 2018 yılı (24.603dolar) itibariyle söz konusu kurumlarda öğrenci başına en yüksek kamu eğitim harcaması yapan ülke konumundadır. Bu ülkeyi Norveç, Avusturya, İzlanda, Belçika, ABD, Güney Kore ve İsveç takip etmektedir. Aynı dönem itibariyle ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenci başına en düşük kamu eğitim

harcaması yapan ülke ise Meksika'dır. Bu ülkeyi sırasıyla Kolombiya ve Türkiye takip etmektedir. Bu ülkelerde 2012-2018 dönemi itibariyle sözü edilen harcamalar istikrarlı bir seyir izlemekte ve dikkate değer bir artış gözlemlenmemektedir. Yıllık olarak öğrenci başına bu üç ülkeden daha yüksek eğitim harcaması yapmakla birlikte yine de OECD ortalamasının oldukça altında kalan diğer ülkeler ise Şili, Litvanya, Yunanistan, Letonya ve Macaristan'dır. Tablo 22 genel olarak değerlendirildiğinde 2012-2018 dönemi boyunca ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenci başına yıllık olarak OECD ortalamasının üzerinde kamu eğitim harcaması yapan ülkelerin daha ziyade gelişmiş ülkelerden oluştuğu görülmektedir. Türkiye ise 2018 yılı itibariyle 3.795 dolar ile 10.444 olan OECD ortalamasının oldukça altında kalmakta ve benzer gelişmişlik seviyesine sahip ülkelerle nispeten benzer bir eğilim göstermektedir.

Tablo 23: OECD Ülkelerinde Yükseköğretim Kurumlarında Yıllık Öğrenci Başına Yapılan Kamu Eğitim Harcamaları (2012-2018, ABD Doları)

Ülkeler	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ABD	11.889	12.010	12.278	12.726	13.211	13.746	14.278
Almanya	8.350	8.777	9.229	9.327	9.913	10.368	-
Avustralya	9.374	10.064	10.086	9.791	10.325	10.519	12.235
Avusturya	12.608	13.571	13.625	14.131	15.162	15.313	15.594
Belçika	12.346	12.588	12.604	12.941	13.617	14.265	14.879
Birleşik Krallık	9.845	10.614	12.032	12.302	10.884	11.233	11.470
Çekya	6.529	6.656	6.910	7.160	7.138	8.110	9.372
Danimarka	7.663	11.379	12.447	-	11.045	Kas.55	12.016
Estonya	6.526	6.895	6.375	6.642	6.940	7.317	8.356
Finlandiya	9.433	9.652	9.798	10.125	10.386	10.275	10.658
Fransa	9.723	10.202	10.363	10.405	10.846	11.326	11.730
Güney Kore	-	-	-	11.430	12.017	12.900	13.952
Hollanda	9.483	10.170	9.898	10.223	10.574	10.995	11.628
İrlanda	10.067	9.412	9.149	8.524	8.905	9.197	9.942
İspanya	8.777	8.474	8.488	8.842	9.463	9.955	10.238
İsrail	6.182	6.692	6.723	-	7.393	7.988	8.462
İsveç	11.153	11.696	11.519	11.733	12.428	12.862	13.289
İsviçre	13.968	-	-	15.151	11.854	12.058	-
İtalya	8.979	9.113	8.871	9.205	9.139	10.255	11.547
İzlanda	9.548	10.027	10.883	15.728	-	13.604	14.954
Kanada	10.384	10.679	10.578	10.797	11.449	11.589	12.190
Kolombiya	2.017	2.377	2.449	2.532	2.651	2.891	2.968
Kosta Rika	-	4.151	-	-	-	-	-
Letonya	5.053	5.921	6.545	6.753	6.708	6.715	6.984
Litvanya	4.775	5.182	5.363	5.274	5.846	6.029	6.505
Lüksemburg	20.916	19.430	21.855	21.827	21.127	22.363	24.603
Macaristan	4.426	4.496	5.593	5.915	6.812	6.465	6.931
Meksika	2.739	2.832	2.938	3.041	3.072	2.864	2.793
Norveç	13.527	14.429	14.109	13.896	13.848	14.934	15.533

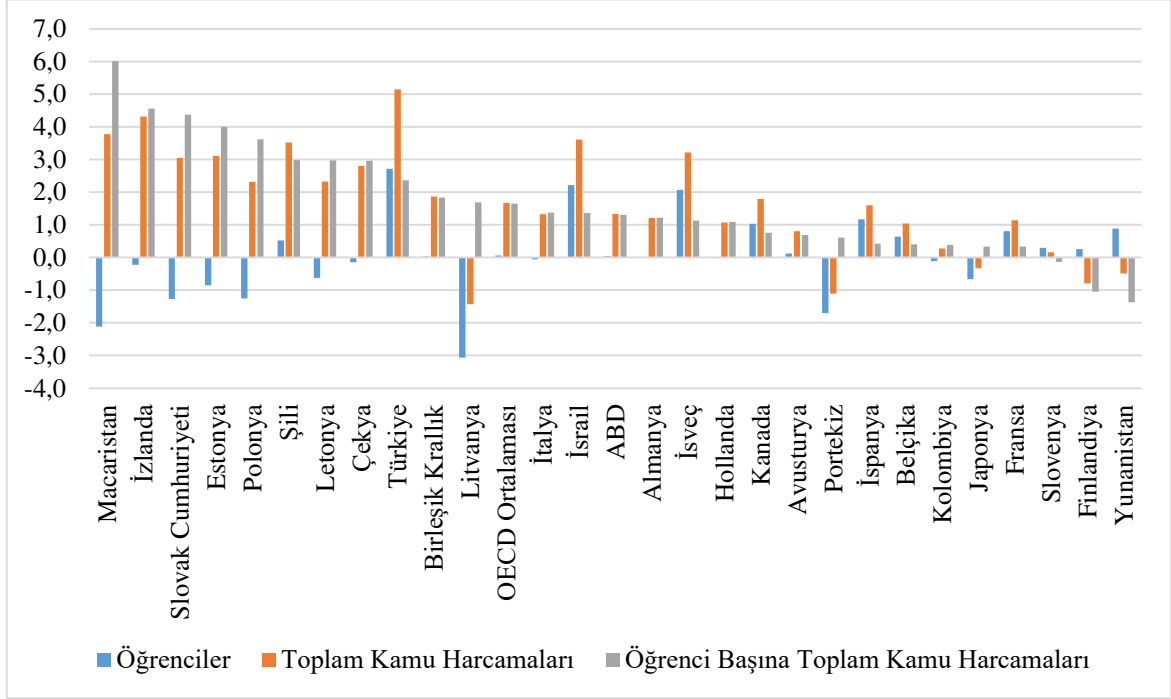
Tablo 23: (Devamı)

Ülkeler	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Polonya	6.050	6.281	6.793	6.721	6.964	7.518	8.192
Portekiz	7.893	9.317	9.344	8.646	9.415	10.294	10.330
Slovak Cumhuriyeti	5.327	5.924	6.406	6.819	6.400	6.483	7.025
Slovenya	8.847	8.946	8.866	8.444	8.757	9.219	9.624
Şili	4.988	4.467	4.567	4.577	5.471	6.127	6.283
Türkiye	3.016	3.324	3.513	3.774	4.257	3.673	3.795
Yeni Zelanda	8.144	8.511	8.795	8.912	9.422	9.877	10.006
Yunanistan	5.868	6.169	6.308	6.173	6.328	6.384	6.744
OECD Ortalaması	8.469	8.584	8.979	9.426	9.422	9.924	10.444

Kaynak: OECD. Statistics, 2021

Tablo 23'te 2012-2018 yılları arasında OECD ülkelerinde yükseköğretim kurumlarında yıllık öğrenci başına yapılan kamu eğitim harcamalarının dolar cinsinden değeri verilmiştir. Tablo 23'te görüldüğü üzere 2012 yılında yıllık öğrenci başına düşen kamu eğitim harcamaları açısından OECD ortalaması 13.793 dolar olup 2018 yılında bu ortalama 17.439 dolara çıkmıştır. Tablodaki verilere göre OECD ülkelerinde 2012-2018 dönemi boyunca yükseköğretim kurumlarında öğrenci başına yıllık kamu eğitim harcamaları genel itibariyle artış seyri göstermektedir. Lüksemburg, hem 2012 (34.937 dolar) hem de 2018 yılı (47.694 dolar) itibariyle söz konusu kurumlarda öğrenci başına en yüksek kamu eğitim harcaması yapan ülkedir. Bu ülkeyi ABD, Norveç, Finlandiya, İsveç, Avustralya ve Kanada takip etmektedir. Aynı dönem itibariyle yükseköğretim kurumlarında öğrenci başına en düşük kamu eğitim harcaması yapan ülke ise İsrail'dir. Bu ülkeyi sırasıyla Yunanistan, Kolombiya, Meksika ve Türkiye takip etmektedir. Dolayısıyla Türkiye yükseköğretim kurumlarında öğrenci başına en düşük kamu eğitim harcaması yapan beşinci ülke konumundadır. Bu beş ülkede 2012-2018 dönemi itibariyle söz konusu eğitim harcamalarında bazı yıllar artış görülmekle birlikte genel eğilim azalış yönündedir. Diğer bir ifadeyle bu ülkelerde 2012 yılına kıyasla 2018 yılında yükseköğretim kurumlarında öğrenci başına düşen kamu eğitim harcamaları azalış seyri göstermiş ve OECD ortalamasının oldukça altında kalmıştır. Yıllık olarak öğrenci başına bu beş ülkeden daha yüksek kamu eğitim harcaması yapmakla birlikte yine de OECD ortalamasının oldukça altında kalan diğer ülkeler ise Letonya, Litvanya, Portekiz, İtalya, Slovak Cumhuriyeti, Macaristan ve Şili'dir. Tablo 23 genel olarak değerlendirildiğinde 2012-2018 dönemi boyunca yükseköğretim kurumlarında öğrenci başına yıllık olarak OECD ortalamasının üzerinde kamu eğitim harcaması yapan ülkelerin büyük çoğunluğunun gelişmiş ülkelerden oluştuğu görülmektedir. Türkiye ise 2018 yılı itibariyle 9.359 dolar ile 17.439 dolar olan OECD ortalamasının oldukça altında kalmıştır. Ancak İsrail (3.286 dolar), Yunanistan (3.503 dolar), Kolombiya (4.544 dolar) ve Meksika'ya (7.586) kıyasla Türkiye (9.359 dolar) öğrenci başına yıllık nispeten daha fazla kamu eğitim harcaması yapmaktadır.

Grafik 8: OECD Ülkelerinde Öğrenci Başına Yapılan Kamu Eğitim Harcamalarının, Öğrencilerin ve Toplam Kamu Harcamalarının Artış Oranı (2012-2018, %)

Kaynak: OECD Education at a Glance, 2021: 238

Grafik 8’de 2012-2018 yılları arasında OECD ülkelerinde öğrenci başına yapılan kamu eğitim harcamalarının, öğrencilerin ve toplam kamu harcamalarının artış oranı verilmektedir. OECD ülkelerinde 2012-2018 yılları arasında, öğrenci başına yapılan kamu eğitim harcamaları ortalama %1,6 oranında ve toplam kamu harcamaları ortalama %1,7 oranında büyürken, öğrenci sayısı sabit kalmıştır. 2012-2018 yılları arasında OECD ülkelerinde toplam kamu harcamalarının artış oranının en yüksek olduğu ülke Türkiye’dir. Bu ülkeyi İzlanda, Macaristan ve Şili takip etmektedir. Aynı dönem itibariyle öğrenci sayısının artış oranının en yüksek olduğu ülke Türkiye’dir. Bu ülkeyi İsrail ve İsveç takip etmektedir. Öğrenci başına yapılan kamu eğitim harcamalarının artış oranının en yüksek olduğu ülke ise Macaristan’dır. Bu ülkeyi İzlanda, Slovak Cumhuriyeti ve Estonya takip etmektedir. 2012-2018 yılları arasında toplam kamu harcamalarının ve öğrenci sayısının artış oranının en yüksek olduğu ülke Türkiye’dir. Grafik 8 genel olarak değerlendirildiğinde 2012-2018 yılları arasında Finlandiya, Yunanistan ve Slovenya dışında, mevcut veriye sahip tüm ülkelerde öğrenci başına yapılan kamu eğitim harcamaları artış göstermiştir. Bu üç ülkede öğrenci başına yapılan kamu eğitim harcamasında gözlenen azalma (%0,1 ile %1,4 arasında) ya eğitim kurumlarına yapılan harcamalardaki azalma ya da öğrenci sayısındaki az artış nedeniyledir. Aynı dönem itibariyle Çekya, Şili, Estonya, İzlanda, Macaristan, Letonya, Türkiye, Polonya ve Slovak Cumhuriyeti gibi bazı ülkelerde, öğrenci başına yapılan kamu eğitim harcamalarındaki artış (yaklaşık %2,4 veya üzeri), öğrenci sayısındaki düşüş veya toplam kamu harcamalarındaki artış ile açıklanabilir. Türkiye’de 2012-2018 dönemi ortalama değerlerine göre öğrenci sayısının artış oranı, toplam kamu

harcamalarının artış oranı ve öğrenci başına yapılan kamu eğitim harcamalarının artış oranı sırasıyla %2,7, %5,1 ve %2,4 ile OECD ortalamaları olan %0,1, %1,7 ve %1,6'nın üzerinde seyretmektedir. Türkiye'nin kendisiyle benzer gelişmişlik düzeyine sahip olan Şili ve Letonya gibi ülkelerle benzer bir durum sergilediği görülmektedir.

3.4. Türkiye ve OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının Bazı Ekonomik ve Sosyal Göstergeler Bakımından Değerlendirilmesi

Kamu eğitim harcamaları ülkelerin ekonomik ve sosyal koşullarını şekillendiren faktörlerden biridir. Nitekim eğitim, sosyal sermaye ve beşeri sermayenin nicelik ve niteliğini geliştirme konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Bu kapsamda 1. Bölümde kamu eğitim harcamalarının gelir düzeyi, gelir dağılımı, istihdam, teknoloji vb. üzerindeki etkileri teorik açıdan ele alınmıştır. Bu kısımda ise kamu eğitim harcamaları gelir düzeyi, gelir dağılımı, işgücü, istihdam oranı, yaşam kalitesi ve toplumsal cinsiyet gibi bazı ekonomik ve sosyal göstergeler bakımından değerlendirilmektedir. Eğitim kurumlarına yapılan kamu harcamalarının GSYH'ye oranı bir ulus servetinin eğitim kurumlarına yatırılan oranını ölçmektedir. Aynı zamanda ülkelerin eğitim kurumlarına verdikleri önceliği göstermektedir (OECD Education at a Glance, 2020: 284-286). Bu nedenle kamu eğitim harcamalarının bazı ekonomik ve sosyal göstergeler bakımından değerlendirilmesinde kamu eğitim harcaması göstergesi olarak kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı alınmıştır.

3.4.1. Kamu Eğitim Harcamalarının Gelir Düzeyi Bakımından Değerlendirilmesi

Eğitim, kişisel geliri artıran ve ekonomik büyümeyi sağlayan önemli faktörlerden biridir. Eğitimin sağladığı verimlilik artışı ekonomik büyümenin sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda verimlilikte meydana gelen artış daha fazla bir ücret seviyesi ile daha nitelikli hayat standardı yaratmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olanların düşük olanlara göre daha iyi istihdam olanakları ve daha yüksek gelir elde etmesi beklenmektedir. Bu kapsamda Tablo 24'te OECD ülkelerinde 1998-2018 dönemi ortalama değerleri üzerinden kişi başına GSYH ile kamu eğitim harcama göstergesine yer verilmiştir.

Tablo 24: OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranı ve Kişi Başına GSYH (1998-2018 Ortalama Değeri, %)

Ülkeler	Kişi Başına GSYH (ABD Doları)	Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye oranı (%)
ABD	46.233	5,10
Almanya	38.186	4,47
Avustralya	39.536	4,78
Avusturya	40.397	5,44

Tablo 24: (Devamı)

Ülkeler	Kişi Başına GSYH (ABD Doları)	Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye oranı (%)
Belçika	37.618	5,93
Birleşik Krallık	34.847	5,32
Çekya	26.183	4,03
Danimarka	39.898	7,97
Estonya	20.770	4,77
Finlandiya	36.189	6,15
Fransa	34.162	5,44
Güney Kore	28.752	4,41
Hollanda	42.391	5,20
İrlanda	46.798	4,76
İspanya	29.501	4,25
İsrail	29.226	5,30
İsveç	38.648	6,67
İsviçre	49.624	5,25
İtalya	33.345	4,33
İzlanda	40.675	6,83
Japonya	34.161	3,50
Kanada	38.463	5,07
Kolombiya	10.272	4,28
Kosta Rika	12.987	6,03
Letonya	17.393	4,16
Litvanya	19.518	3,48
Lüksemburg	82.367	3,37
Macaristan	20.071	4,59
Meksika	14.689	4,72
Norveç	52.047	7,40
Polonya	17.835	5,06
Portekiz	24.691	5,20
Slovak Cumhuriyeti	20.037	3,93
Slovenya	25.903	4,67
Şili	16.614	4,22
Türkiye	15.939	3,87
Yeni Zelanda	29.940	6,30
Yunanistan	25.465	3,65
OECD Ortalaması	32.349	5,14

Kaynak: OECD Education at a Glance, 2000-2020 ve OECD Statistics, 1998-2018 (GSYİH için PPP'ler kullanılarak dönüştürülen eşdeğer ABD Doları cinsinden)

Tablo 24'te OECD ülkelerinde 1998-2018 dönemi ortalama değerleri üzerinden gelir düzeyi değeri olarak kişi başına GSYH, kamu harcama göstergesi olarak ise kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı yer almaktadır. Kişi başına GSYH, ülkelerarası karşılaştırmada refah göstergesi olarak kullanılmaktadır. Ayrıca kişi başına GSYH, ülkelerin ve vatandaşların yaşam şartını, yaşam

memnuniyetini ve refahını etkileyen faktörleri belirlemektedir (OECD Education at a Glance, 2020: 284-286).

Tablo 24'e göre kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranının OECD ortalamasına kıyasla ve görece yüksek olduğu Avusturya, Birleşik Krallık, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İsveç, İsviçre, İzlanda ve Norveç'te kişi başına GSYH değeri OECD ortalamasına kıyasla ve nispeten daha yüksektir. Kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranının OECD ortalamasına kıyasla ve görece düşük olduğu Çekya, Estonya, Güney Kore, İspanya, Kolombiya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Meksika, Polonya, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, Şili, Türkiye ve Yunanistan'da kişi başına GSYH değeri OECD ortalamasına kıyasla ve nispeten daha düşüktür. Türkiye'de 1998-2018 dönemi ortalama değerlerine göre kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı %3,87 ile 5,14 olan OECD ortalamasının altında yer almaktadır. Aynı zamanda Türkiye'de 1998-2018 dönemi ortalama değerlerine göre kişi başına GSYH değeri 15.936 dolar ile OECD ortalaması olan 32.349 doların altında seyretmektedir. Diğer taraftan kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranının kişi başına GSYH değeriyle karşılaştırılmasında Türkiye'nin kendisiyle benzer gelişmişlik düzeyine sahip olan Şili, Letonya, Litvanya, Meksika ve Kolombiya gibi ülkelerle benzer bir durum sergilediği görülmektedir. Tablo 24 genel olarak değerlendirildiğinde kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranının görece yüksek olduğu OECD ülkelerinin büyük kısmında kişi başına GSYH değeri nispeten daha yüksek, kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranının görece daha düşük olduğu OECD ülkelerinin önemli bir kısmında ise kişi başına GSYH değeri nispeten daha düşüktür.

3.4.2. Kamu Eğitim Harcamalarının Gelir Dağılımı Bakımından Değerlendirilmesi

Gelir dağılımı, bir ülkede belirli bir dönemde üretilen milli gelirin; bireyler, hane halkları, toplumsal gruplar, bölgeler ve üretim faktörü sahipleri arasında bölüşülmesini ifade etmektedir (Çalışkan, 2010). Gelir dağılımı, ekonomik bir olgu olmakla birlikte, toplumun sosyo-kültürel yapısı üzerinde etkili olan değişkenlerden biridir. Bu nedenle gelirin nasıl dağıldığı önemli bir konudur (Kondor vd., 2014). Eğitimin sağladığı yüksek büyüme oranları daha eşit ve adil bir gelir dağılımını beraberinde getirmektedir. Ayrıca eğitim, ekonomik büyümeye fırsat tanınması, gelir eşitsizliğini azaltması ve yaşam kalitesini artırması açısından önemlidir. Eğitimin gelir dağılımına etkisi gelişmekte olan ülkeler kadar gelişmiş ülkeler bakımından da önemlidir. Bu kapsamda Tablo 25'te OECD ülkelerinde 2010-2018 dönemi ortalama değerleri üzerinden gelir eşitsizliğine ilişkin göstergelere ve kamu eğitim harcamaya göstergesine yer verilmiştir.

Tablo 25: OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranı ve Gelir Eşitsizliğine İlişkin Göstergeler (2010-2018 Ortalama Değeri, %)

Ülkeler	Gini	İnsani Eşitsizlik Endeksi	Gelir Eşitsizlik Endeksi	Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye oranı
ABD	0,41	15,3	28,8	4,8
Almanya	0,31	7,9	15,4	4,2
Avustralya	0,34	8,2	17,2	4,8
Avusturya	0,31	8	15,7	5,1
Belçika	0,28	8,3	12,6	5,9
Birleşik Krallık	0,35	8,3	17,9	5,5
Çekya	0,26	5,5	10,8	3,6
Danimarka	0,28	6,6	12,7	7,4
Estonya	0,32	9,2	17,5	4,5
Finlandiya	0,27	6,4	11,3	6,0
Fransa	0,33	9,3	14,8	5,0
Güney Kore	0,32	16,6	18,8	4,3
Hollanda	0,28	7,3	12,8	5,2
İrlanda	0,32	8,9	16,2	4,7
İspanya	0,35	11,3	21,5	4,0
İsrail	0,40	12,8	24,1	5,2
İsveç	0,28	6,7	12,7	5,8
İsviçre	0,32	7,4	14,5	4,8
İtalya	0,35	11,9	19,6	3,9
İzlanda	0,26	6,2	12,2	6,3
Japonya	0,33	13,2	11,1	3,4
Kanada	0,33	8,3	17	4,9
Kolombiya	0,52	26,6	40,4	4,3
Kosta Rika	-	19,1	34,1	6,0
Letonya	0,35	10,8	20,3	4,2
Litvanya	0,36	11,1	19,8	3,5
Lüksemburg	0,33	8,9	14,7	3,3
Macaristan	0,30	7,9	13,9	3,8
Meksika	0,47	21,9	34,4	4,3
Norveç	0,27	6,7	11,8	7,5
Polonya	0,32	9,7	17,2	4,7
Portekiz	0,35	11,2	20,4	4,7
Slovak Cumhuriyeti	0,26	6,6	11,4	3,8
Slovenya	0,25	6,4	10,6	4,5
Şili	0,45	18,6	34,4	4,2
Türkiye	0,41	15,5	23,5	4,2
Yeni Zelanda	-	-	16,4	5,9
OECD Ortalaması	0,33	10,5	18,5	4,8

Kaynak: UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı), 2012-2020 ve OECD Education at a Glance, 2012-2020

Tablo 25’te OECD ülkelerinde 2010-2018 dönemi ortalama değerleri üzerinden gelir eşitsizliğine ilişkin değerler olarak Gini değeri, insani eşitsizlik endeks değeri ile gelir eşitsizlik endeks değeri, kamu harcama göstergesi olarak ise kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı yer almaktadır. Bir ülkedeki gelir dağılımındaki eşitsizliğin düzeyi, Gini katsayısı ile ifade edilmektedir. Gelir dağılımı ülkeden ülkeye farklılaşsa da, tam eşit bir gelir dağılımı çizelgesi bulmak imkansızdır (Eğilmez ve Kumcu, 2005). Ancak tam eşitlik eğrisinden görece az uzaklaşma, daha eşit bir gelir dağılımına işaret etmektedir. Bu bağlamda 0 ile 1 arasında değişen oranlarla ifade edilen Gini katsayısına göre, sıfıra yakın değerler gelir dağılımındaki eşitliği gösterirken, bire yakın değerler ise ülkedeki gelir dağılımındaki eşitsizliğe işaret etmektedir. İnsani eşitsizlik katsayısı ekonomi, eğitim ve sağlık alanındaki başarıların ülkedeki insanlara nasıl dağıtıldığını hesaplamaktadır. Düşük değere sahip olan ülkeler, insani gelişme alanında en düşük eşitsizliğe maruz kalanlardır. Yüksek değere sahip olan ülkeler ise insani gelişme alanında en yüksek eşitsizliğe maruz kalanlardır.

Tablo 25’e göre kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının OECD ortalamasına kıyasla ve görece yüksek olduğu Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İsveç, İsviçre, İzlanda, Kanada ve Norveç’te Gini değeri, insani eşitsizlik endeks değeri ile gelir eşitsizlik endeks değeri OECD ortalamasına kıyasla ve nispeten daha düşüktür. Kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının OECD ortalamasına kıyasla ve görece düşük olduğu İspanya, İtalya, Kolombiya, Letonya, Litvanya, Meksika, Portekiz, Şili ve Türkiye’de Gini değeri, insani eşitsizlik endeks değeri ile gelir eşitsizlik endeks değeri OECD ortalamasına kıyasla ve nispeten daha yüksektir. Türkiye’de 2010-2018 dönemi ortalama değerlerine göre kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı %4,2 ile 4,8 olan OECD ortalamasının altında yer almaktadır. Aynı zamanda Türkiye’de 2010-2018 dönemi ortalama değerlerine göre Gini, insani eşitsizlik ve gelir eşitsizlik endeks değerleri sırasıyla %0,41, %15,5 ve %23,5 ile OECD ortalamaları olan %0,33, %10,5 ve %18,5’in üzerinde seyretmektedir. Diğer taraftan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının Gini, insani eşitsizlik, gelirdeki eşitsizlik endeks değerleriyle karşılaştırılmasında Türkiye’nin kendisiyle benzer gelişmişlik düzeyine sahip olan Meksika, Şili, Letonya, Litvanya ve Kolombiya gibi ülkelerle benzer bir durum sergilediği görülmektedir. Tablo 25 genel olarak değerlendirildiğinde kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının görece yüksek olduğu OECD ülkelerinin büyük kısmında Gini, insani eşitsizlik ve gelir eşitsizlik endeks değerleri nispeten daha düşük, kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının görece daha yüksek olduğu OECD ülkelerinin önemli bir kısmında ise Gini, insani eşitsizlik, gelir eşitsizlik endeks değerleri nispeten daha yüksektir.

3.4.3. Kamu Eğitim Harcamalarının İstihdam Bakımından Değerlendirilmesi

Günümüzde ülkeler arasında giderek artan rekabet koşulları karşısında ülkeler başarıya ulaşmak, ekonomik performanslarını sürdürebilmek ve nitelikli iş gücü elde etmek için çeşitli politika ve programlara yönelmiştir. Dolayısıyla istihdam, iş gücü ve eğitim düzeyi arasında bir ilişki ortaya çıkmıştır. Ülkelerin karşılaştığı işsizlik sorununun çözümü büyük ölçüde eğitim sistemine

dayandırılmaktadır (Kazar vd., 2019: 444). Bu kapsamda Tablo 26’da OECD ülkelerinde 1998-2018 dönemi ortalama değerleri üzerinden istihdam ve işsizlik değerleri ile kamu eğitim harcama göstergesine yer verilmiştir.

Tablo 26: OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH’ye Oranı ve İstihdama İlişkin Göstergeler (1998-2018 Ortalama Değeri, %)

Ülkeler	İlköğretim İstihdam Oranı	Ortaöğretim İstihdam Oranı	Yükseköğretim İstihdam Oranı	Toplam İşsizlik Oranı	Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye oranı
ABD	56	73	83	5,8	5,1
Almanya	55	76	86	7,2	4,5
Avustralya	63	80	84	5,7	4,8
Avusturya	55	78	85	4,8	5,4
Belçika	50	76	85	7,8	5,9
Birleşik Krallık	61	81	86	5,8	5,3
Çekya	45	77	85	6,4	4,0
Danimarka	63	82	87	5,5	8,0
Estonya	55	76	84	9,3	4,8
Finlandiya	58	79	85	8,5	6,1
Fransa	58	74	83	9,1	5,4
Güney Kore	67	70	77	3,9	4,4
Hollanda	62	81	87	4,9	5,2
İrlanda	55	72	83	7,9	4,8
İspanya	56	70	80	15,6	4,3
İsrail	49	69	83	8,8	5,3
İsveç	68	83	88	7,0	6,7
İsviçre	68	82	89	4,1	5,2
İtalya	52	73	79	9,6	4,3
İzlanda	81	89	92	4,2	6,8
Japonya	68	73	82	4,2	3,5
Kanada	57	76	82	7,1	5,1
Kolombiya	72	75	83	11,4	4,3
Kosta Rika	67	71	82	7,5	6,0
Letonya	57	73	83	11,6	4,2
Litvanya	49	74	90	10,9	3,5
Lüksemburg	61	74	85	4,5	3,4
Macaristan	41	72	82	7,4	4,6
Meksika	64	71	81	3,9	4,7
Norveç	65	82	90	3,6	7,4
Polonya	42	67	85	11,6	5,1
Portekiz	71	80	86	8,7	5,2
Slovak Cumhuriyeti	32	73	83	13,7	3,9
Slovenya	52	74	87	7,0	4,7
Şili	63	71	82	8,3	4,2
Türkiye	53	62	76	10,0	3,9

Tablo 26: (Devamı)

Ülkeler	İlköğretim İstihdam Oranı	Ortaöğretim İstihdam Oranı	Yükseköğretim İstihdam Oranı	Toplam İşsizlik Oranı	Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye oranı
Yeni Zelanda	68	84	85	5,4	6,3
Yunanistan	57	65	78	15,2	3,7
OECD Ortalaması	58	76	84	7,0	5,1

Kaynak: OECD Education at a Glance, 2000-2020 ve The Human Freedom Index, 2012-2020

Tablo 26’da OECD ülkelerinde 1998-2018 dönemi ortalama değerleri üzerinden istihdam değerleri olarak ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim istihdam oranı, işsizlik değeri olarak toplam işsizlik oranı, kamu harcama göstergesi olarak ise kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı yer almaktadır. İstihdam oranı, iş gücünün hangi oranda ekonomik faaliyetlere katılabildiğini göstermesi bakımından önemlidir. Bir ekonominin tam istihdamda olması kaynakların tam olarak kullanıldığı anlamına gelmektedir. İş gücü piyasasında da tam istihdam durumu, iş gücü içerisinde yer alanların tamamının istihdam edilebildiği durumu ifade etmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2018: 50). Yüksek istihdam oranına ve düşük işsizlik oranına sahip olan ülkeler, iş gücünü verimli şekilde kullanmaktadır. Ancak düşük istihdam oranına ve yüksek işsizlik oranına sahip olan ülkeler, talep yetersizliğinden dolayı iş gücünü verimli bir şekilde kullanamamaktadır.

Tablo 26’ya göre kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının OECD ortalamasına kıyasla ve görece yüksek olduğu Birleşik Krallık, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İsveç, İsviçre, İzlanda, Norveç, Portekiz ve Yeni Zelanda’da ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim istihdam oranı OECD ortalamasına kıyasla ve nispeten daha yüksektir. Bu ülkelerde aynı zamanda Finlandiya ve Portekiz hariç olmak üzere toplam işsizlik oranı nispeten daha düşüktür. Kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının OECD ortalamasına kıyasla ve görece düşük olduğu Estonya, İrlanda, İspanya, İtalya, Letonya, Macaristan, Slovak Cumhuriyeti, Türkiye ve Yunanistan’da ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim istihdam oranı OECD ortalamasına kıyasla ve nispeten daha düşüktür. Bu ülkelerde aynı zamanda toplam işsizlik oranı nispeten daha yüksektir. Türkiye’de 1998-2018 dönemi ortalama değerlerine göre kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı %3,9 ile 5,1 olan OECD ortalamasının altında yer almaktadır. Aynı zamanda Türkiye’de 1998-2018 dönemi ortalama değerlerine göre ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim istihdam oranı sırasıyla %53, %62 ve %76 ile OECD ortalamaları olan %58, %76, %84’ün altında seyretmektedir. Türkiye’de 1998-2018 dönemi ortalama değerlerine göre toplam işsizlik oranı %10 ile OECD ortalaması olan %7’nin üzerinde seyretmektedir. Tablo 26 genel olarak değerlendirildiğinde kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının görece yüksek olduğu OECD ülkelerinin büyük kısmında ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim istihdam oranları nispeten daha yüksek, toplam işsizlik oranı ise nispeten daha düşüktür. Kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının görece daha düşük olduğu OECD

ülkelerinin önemli bir kısmında ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim istihdam oranları nispeten daha düşük, toplam işsizlik oranı ise nispeten daha yüksektir.

3.4.4. Kamu Eğitim Harcamalarının Teknoloji Bakımından Değerlendirilmesi

Teknoloji, iktisadi açıdan üretim sürecini hızlandıran bir üretim faktörüdür. OECD ülkelerinde özellikle katma değeri yüksek olan malların üretiminde teknolojik imkanlardan yararlanılmaktadır. Bu nedenle, iş gücünün bilgi ve becerilerinin artırılması amacıyla teknolojinin yaygınlaştırılmasına yönelik politikalar geliştirilmektedir. Bu kapsamda Tablo 27’de OECD ülkelerinde 2010-2018 dönemi ortalama değerleri üzerinden yenilik yaratma kapasitesine ilişkin değerler ile kamu eğitim harcama göstergesine yer verilmiştir.

Tablo 27: OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH’ye Oranı ve Yenilik Yaratma Kapasitesine İlişkin Göstergeler (2010-2018 Ortalama Değeri, %)

Ülkeler	Küresel İnovasyon Endeksi	Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Erişim Endeksi	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kullanımı Endeksi	Yüksek Teknoloji Ürünleri Endeksi	Yaratıcı Ürünler Endeksi	Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH’ye oranı
ABD	59,2	76,2	63,2	56,1	47,4	4,8
Almanya	56,6	88,0	63,4	51,4	53,3	4,2
Avustralya	52,4	77,7	66,5	33,6	47,5	4,8
Avusturya	52,3	80,1	60,0	41,0	49,0	5,1
Belçika	51,1	78,6	58,6	40,9	45,7	5,9
Birleşik Krallık	60,2	82,8	71,4	52,0	54,4	5,5
Çekya	49,2	67,6	48,3	45,8	43,6	3,6
Danimarka	58,1	84,3	74,1	45,8	53,4	7,4
Estonya	51,3	76,4	60,1	39,8	53,4	4,5
Finlandiya	59,4	76,0	69,2	54,2	48,9	6,0
Fransa	52,4	81,4	63,7	42,0	47,4	5,0
Güney Kore	55,1	83,9	76,4	53,8	43,8	4,3
Hollanda	60,1	86,0	69,9	55,2	57,3	5,2
İrlanda	57,2	78,7	58,6	55,4	45,6	4,7
İspanya	47,5	73,8	55,7	36,7	42,5	4,0
İsrail	54,6	77,2	53,7	54,0	44,9	5,2
İsveç	62,7	86,3	75,9	61,4	54,9	5,8
İsviçre	66,3	88,4	71,5	66,8	61,1	4,8
İtalya	45,0	72,5	51,1	36,6	40,2	3,9
İzlanda	55,1	89,6	71,0	42,2	59,2	6,3
Japonya	52,7	80,1	70,6	48,1	37,4	3,4
Kanada	55,5	77,5	58,2	44,9	46,3	4,9
Kolombiya	34,6	47,8	26,4	24,4	27,2	4,3

Tablo 27: (Devamı)

Ülkeler	Küresel İnovasyon Endeksi	Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Erişim Endeksi	Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kullanımı Endeksi	Yüksek Teknoloji Ürünleri Endeksi	Yaratıcı Ürünler Endeksi	Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye oranı
Kosta Rika	37,7	54,4	34,5	29,0	37,8	6,0
Letonya	43,5	66,3	46,7	30,0	44,9	4,2
Litvanya	40,9	66,9	45,8	25,9	38,7	3,5
Lüksemburg	55,7	91,2	76,3	44,8	58,4	3,3
Macaristan	45,4	68,8	43,6	42,1	41,2	3,8
Meksika	34,4	42,9	24,9	22,5	33,2	4,3
Norveç	53,7	80,3	71,2	40,9	51,6	7,5
Polonya	40,0	66,2	43,2	27,9	36,3	4,7
Portekiz	45,1	71,9	46,6	30,3	45,2	4,7
Slovak Cumhuriyeti	41,5	66,2	46,2	32,3	37,3	3,8
Slovenya	46,6	74,7	49,8	35,1	44,9	4,5
Şili	39,7	58,4	33,8	25,5	36,4	4,2
Türkiye	36,6	54,3	28,5	26,3	40,8	4,2
Yeni Zelanda	54,0	77,6	65,0	41,2	49,2	5,9
Yunanistan	37,5	70,6	44,9	24,1	33,8	3,3
OECD Ortalaması	50,0	74,3	56,3	40,9	45,6	4,8

Kaynak: Global Innovation Index, 2010-2018 ve OECD Education at a Glance, 2012-2020

Tablo 27’de OECD ülkelerinde 2010-2018 dönemi ortalama değerleri üzerinden yenilik yaratma kapasitesine ilişkin göstergeler olarak küresel inovasyon endeks değeri, bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımı, yüksek teknoloji ürünleri ve yaratıcı ürünler, kamu harcama göstergesi olarak ise kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı yer almaktadır. Küresel inovasyon endeksi, ülkelerin teknolojik açıdan gelişmişlik düzeylerini belirlemede kullanılan ölçütlerdendir. Bilgi ve teknoloji çıktıları ile yaratıcı çıktılar küresel inovasyon endeksinin alt çıktılarını oluşturmaktadır. Küresel inovasyon endeks değeri yüksek olan ülkelerde teknoloji bilinçli şekilde kullanılmakta, yeni teknolojiler üretilmekte ve teknolojik gelişmeler sosyal ve ekonomik faydaya dönüştürülmektedir (Hancıoğlu, 2017: 363).

Tablo 27’ye göre kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının OECD ortalamasına kıyasla ve görece yüksek olduğu Avusturya, Belçika, Birleşik Krallık, Danimarka, Fransa, Hollanda, İsveç, İzlanda, Kanada, Norveç, Yeni Zelanda’da yenilik yaratma kapasitesine ilişkin göstergeler OECD ortalamasına kıyasla ve nispeten daha yüksektir. Kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının OECD ortalamasına kıyasla ve görece düşük olduğu İspanya, İtalya, Kolombiya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Meksika, Slovak Cumhuriyeti, Şili, Türkiye ve Yunanistan’da yenilik yaratma

kapasitesine ilişkin göstergeler OECD ortalamasına kıyasla ve nispeten daha düşüktür. Türkiye’de 2010-2018 dönemi ortalama değerlerine göre kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı %4,2 ile %4,8 olan OECD ortalamasının altında yer almaktadır. Aynı zamanda Türkiye’de 2010-2018 dönemi ortalama değerlerine göre küresel inovasyon endeks değeri, bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı, yüksek teknoloji ürünleri ve yaratıcı ürünler sırasıyla %36,6, %54,3, %28,5, %26,3 ve %40,8 ile OECD ortalamaları olan %50, %74,3, %56,3, %40,9 ve %45,6’nın altında seyretmektedir. Diğer taraftan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının yenilik yaratma kapasitesine ilişkin göstergelerle karşılaştırılmasında Türkiye’nin kendisiyle benzer gelişmişlik düzeyine sahip olan Meksika, Şili, Letonya, Litvanya ve Kolombiya gibi ülkelerle benzer bir durum sergilediği görülmektedir. Tablo 27 genel olarak değerlendirildiğinde kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının görece yüksek olduğu OECD ülkelerinin büyük kısmında yenilik yaratma kapasitesine ilişkin göstergeleri nispeten daha yüksek, kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının görece daha düşük olduğu OECD ülkelerinin önemli bir kısmında ise yenilik yaratma kapasitesine ilişkin göstergeleri nispeten daha düşüktür.

3.4.5. Kamu Eğitim Harcamalarının Değişim Bakımından Karşılaştırılması

Eğitim, toplumsal ve sosyal gelişim sürecinin en etkin aracıdır. Eğitim, toplumun değişen ve gelişen ihtiyaçlarına uyum sağlamak için insanlara kendilerini geliştireceği fırsatlar sağlamaktadır. Bireylerin ve toplumların, eğitim yoluyla istenilen doğrultuda değiştirilip geliştirilmesi mümkün olmaktadır. Bir ülkenin siyasi, sosyal ve ekonomik alanda önemli değişimlere uğramasının asıl sebebi teknolojinin yaygınlaşması, bilimsel bilginin yayılması, beşeri sermayenin algılama ve yaratıcı becerisinin yükselmesi ve bireylerin donanımlı yetiştirilmesidir. Eğitim, kişisel, ekonomik ve beşeri özgürlüğün artmasında etkin bir rol oynamaktadır (Ereş, 2005). Bu kapsamda Tablo 28’de OECD ülkelerinde 2010-2018 dönemi ortalama değerleri üzerinden özgürlük endeks değerleri ile kamu eğitim harcama göstergesine yer verilmiştir.

Tablo 28: OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH’ye Oranı ve Özgürlük Endeks Değerlerine İlişkin Göstergeler (2010-2018 Ortalama Değeri, %)

Ülkeler	Kişisel Özgürlük Endeks Değeri	Ekonomik Özgürlük Endeks Değeri	Beşerî Özgürlük Endeks Değeri	Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye oranı
ABD	8,75	8,19	8,47	4,76
Almanya	9,13	7,89	8,51	4,23
Avustralya	9,18	8,12	8,65	4,77
Avusturya	9,18	7,79	8,49	5,08
Belçika	9,01	7,60	8,31	5,90
Birleşik Krallık	8,98	8,09	8,54	5,48
Çekya	8,98	7,77	8,38	3,60
Danimarka	9,41	7,99	8,70	7,42

Tablo 28: (Devamı)

Ülkeler	Kişisel Özgürlük Endeks Değeri	Ekonomik Özgürlük Endeks Değeri	Beşerî Özgürlük Endeks Değeri	Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye oranı
Estonya	9,04	7,97	8,50	4,52
Finlandiya	9,34	7,82	8,58	6,00
Fransa	8,71	7,49	8,10	4,99
Güney Kore	8,78	7,62	8,20	4,33
Hollanda	9,17	7,77	8,47	5,20
İrlanda	9,08	8,13	8,62	4,69
İspanya	8,79	7,70	8,25	4,00
İsrail	7,65	7,47	7,57	5,18
İsveç	9,35	7,76	8,55	5,84
İsviçre	9,16	8,39	8,78	4,80
İtalya	8,72	7,62	8,17	3,90
İzlanda	9,13	7,25	8,19	6,28
Japonya	9,09	7,81	8,45	3,41
Kanada	9,10	8,21	8,65	4,92
Kolombiya	6,95	6,72	6,84	4,28
Kosta Rika	8,33	7,64	7,98	6,03
Letonya	8,75	7,94	8,35	4,16
Litvanya	8,66	7,92	8,29	3,48
Lüksemburg	9,22	7,67	8,45	3,28
Macaristan	8,31	7,52	7,91	3,78
Meksika	6,81	6,97	6,89	4,30
Norveç	9,44	7,65	8,55	7,46
Polonya	8,78	7,30	8,04	4,69
Portekiz	8,98	7,57	8,28	4,66
Slovak Cumhuriyeti	8,57	7,64	8,11	3,81
Slovenya	8,82	7,23	8,03	4,50
Şili	8,33	7,93	8,13	4,22
Türkiye	6,69	6,90	6,80	4,19
Yeni Zelanda	9,28	8,43	8,86	5,94
Yunanistan	8,13	6,92	7,53	3,27
OECD Ortalaması	8,73	7,69	8,21	4,83

Kaynak: The Human Freedom Index, 2012-2020 ve OECD Education at a Glance, 2012-2020

Beşerî özgürlük endeksi, kişisel ve ekonomik özgürlüğü kapsamakta ve dünyadaki insan özgürlüğünün durumunu yansıtmaktadır. Böylece, özgürlük ile diğer sosyal ve ekonomik olgular arasındaki ilişkilerin nesnel olarak incelenmesine ve ayrıca farklı özgürlük boyutlarının birbiriyle etkileşime girme yollarının anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. (OECD Education at a Glance, 2018). Kişisel, beşerî ve ekonomik özgürlük endeksi, hukukun üstünlüğünden kişisel refah seviyesine kadar birçok göstergiyi değerlendirerek bir insanın ortalama özgürlük puanını hesaplamaktadır. Endeksin ölçülmesinde 0-10 arası puanlamalar söz konusudur. En düşük puan olarak 0, özgürlüklerin en küçük

değerlerini tanımlarken, 10 puan ise en yüksek özgürlük seviyesini tanımlamaktadır. Tablo 28’de OECD ülkelerinde 2010-2018 dönemi ortalama değerleri üzerinden özgürlük endeks değerleri olarak kişisel özgürlük, ekonomik özgürlük ve beşeri özgürlük endeks değerleri, kamu harcama göstergesi olarak ise kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı yer almaktadır.

Tablo 28’e göre kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının OECD ortalamasına kıyasla ve görece yüksek olduğu Norveç, Danimarka, Finlandiya, Yeni Zelanda, Belçika, İsveç, Birleşik Krallık, Avusturya, Hollanda, İrlanda ve Kanada’da beşeri özgürlük endeks değeri ile kişisel özgürlük endeks değeri OECD ortalamasına kıyasla ve nispeten daha yüksektir. Bu ülkelerde aynı zamanda Norveç ve Belçika hariç olmak üzere ekonomik özgürlük endeks değeri de nispeten daha yüksektir. Kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının OECD ortalamasına kıyasla ve görece düşük olduğu Yunanistan, Türkiye, Slovak Cumhuriyeti, Meksika, Macaristan, Kolombiya ve İtalya’da ekonomik, beşeri ve kişisel özgürlük endeks değeri OECD ortalamasına kıyasla ve nispeten daha düşüktür. Türkiye’de 2010-2018 dönemi ortalama değerlerine göre kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı %4,19 ile 4,83 olan OECD ortalamasının altında yer almaktadır. Aynı zamanda Türkiye’de 2010-2018 dönemi ortalama değerlerine göre kişisel, ekonomik ve beşeri özgürlük endeks değerleri sırasıyla %6,69, %6,90 ve %6,80 ile OECD ortalamaları olan %8,75, %7,69 ve %8,20’in altında seyretmektedir. Diğer taraftan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının özgürlük endeks değerleriyle karşılaştırılmasında Türkiye’nin kendisiyle benzer gelişmişlik düzeyine sahip olan Meksika ve Kolombiya gibi ülkelerle benzer bir durum sergilediği görülmektedir. Tablo 28 genel olarak değerlendirildiğinde kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının görece yüksek olduğu OECD ülkelerinin büyük kısmında özgürlük endeks değerleri nispeten daha yüksek, kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının görece daha düşük olduğu OECD ülkelerinin önemli bir kısmında ise özgürlük endeks değerleri nispeten daha düşüktür.

3.4.6. Kamu Eğitim Harcamalarının Yaşam Kalitesi Bakımından Değerlendirilmesi

İnsanların hayata yaklaşım biçimleri ve dış dünyaya uyum sağlayabilmeleri aldıkları eğitime bağlıdır. Eğitim faaliyeti, eğitim alan bireyle birlikte aile ortamını, dış çevresini ve hatta ülkesini de etkileyebilmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan kişiler, beşeri sermayeyi etkin ve planlı bir şekilde değerlendirerek sermaye birikim sürecini hızlandırmaktadır. Bu da insanların yaşam kalitesini yükselterek ülkelerin refah içinde yaşamlarını devam ettirmelerine neden olmaktadır (Kayadibi, 1997). Bu doğrultuda Tablo 29’da OECD ülkelerinde 2010-2018 dönemi ortalama değerleri üzerinden yaşam kalitesine ilişkin göstergeler ile kamu eğitim harcama göstergesine yer verilmiştir.

Tablo 29: OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranı ve Yaşam Kalitesine İlişkin Göstergeler (2010-2018 Ortalama Değeri, %)

Ülkeler	Sağlıklı Yaşam Beklentisi Endeksi	Mülkiyet Hakları Endeksi	Sosyal Yardım Endeksi	Bireylerin Seçim Özgürlüğü Endeksi	Yolsuzluk Beklentisi Endeksi	Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye oranı
ABD	70,7	82	0,91	0,83	0,71	4,76
Almanya	71,4	88	0,93	0,88	0,54	4,23
Avustralya	72,7	88	0,94	0,93	0,40	4,77
Avusturya	72,1	89	0,92	0,90	0,60	5,08
Belçika	71,3	80	0,93	0,85	0,60	5,90
Birleşik Krallık	71,7	90	0,94	0,86	0,47	5,48
Çekya	68,9	70	0,91	0,79	0,91	3,60
Danimarka	71,3	90	0,96	0,94	0,19	7,42
Estonya	67,6	84	0,91	0,77	0,68	4,52
Finlandiya	71,3	90	0,95	0,93	0,28	6,00
Fransa	73,0	81	0,91	0,84	0,63	4,99
Güney Kore	72,5	72	-	0,62	0,83	4,33
Hollanda	71,9	89	0,93	0,91	0,42	5,20
İrlanda	71,9	89	0,96	0,89	0,47	4,69
İspanya	73,5	70	0,94	0,76	0,83	4,00
İsrail	72,7	73	0,90	0,71	0,83	5,18
İsveç	72,2	91	0,93	0,93	0,26	5,84
İsviçre	73,3	89	0,94	0,93	0,31	4,80
İtalya	73,1	56	0,90	0,61	0,91	3,90
İzlanda	72,8	89	0,98	0,92	0,71	6,28
Japonya	74,5	82	0,90	0,81	0,68	3,41
Kanada	72,9	90	0,93	0,93	0,41	4,92
Kolombiya	66,6	53	0,90	0,80	0,87	4,28
Kosta Rika	70,5	-	0,90	0,91	0,78	6,03
Letonya	65,6	55	0,87	0,61	0,86	4,16
Litvanya	65,6	63	0,90	0,60	0,92	3,48
Lüksemburg	72,3	89	0,92	0,90	0,37	3,28
Macaristan	66,2	60	0,88	0,57	0,92	3,78
Meksika	67,3	52	0,81	0,78	0,71	4,30
Norveç	72,5	89	0,95	0,96	0,36	7,46
Polonya	67,9	60	0,92	0,83	0,88	4,69
Portekiz	71,6	70	0,87	0,83	0,93	4,66
Slovak Cumhuriyeti	67,8	55	0,90	0,66	0,91	3,81
Slovenya	70,1	64	0,92	0,91	0,87	4,50
Şili	69,4	83	0,85	0,74	0,78	4,22
Türkiye	65,5	50	0,82	0,57	0,74	4,19
Yeni Zelanda	72,5	95	0,95	0,93	0,26	5,94
Yunanistan	71,8	47	0,80	0,47	0,91	3,27
OECD Ortalaması	70,6	76	0,91	0,81	0,65	4,83

Kaynak: UNDP, 2010-2018, The Human Freedom Index, 2020, OECD Education at a Glance, 2012-2020, World Happiness Report, 2012-2020

Tablo 29’da OECD ülkelerinde 2010-2018 dönemi ortalama değerleri üzerinden yaşam kalitesine ilişkin göstergeler olarak sağlıklı yaşam beklentisi endeksi, mülkiyet hakları endeksi, sosyal yardım endeksi, bireylerin seçim özgürlüğü endeksi ve yolsuzluk beklentisi endeksi, kamu harcama göstergesi olarak ise kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı yer almaktadır. Mülkiyet hakları, insanların yaşamlarını daha nitelikli hale getirmek için gereksinim duyduğu mal ve hizmetleri elde etmesini sağlamaktadır. Tablo 29’da mülkiyet hakları endeks değeri incelendiğinde çoğu ülkenin OECD ortalaması üzerinde olduğu görülmektedir. Sosyal yardım, ihtiyaç sahiplerine destek olarak toplumun yaşam kalitesini artırmaktadır. Toplumun yaşam kalitesi özellikle bireylerin özgür iradeleriyle seçim yapabilme hakkına ve sağlıklı yaşam koşullarına sahip olduklarında yükselmektedir. Ancak yolsuzluk beklentisinde meydana gelen artış, toplumun yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir (Kazar vd., 2019: 451-452).

Tablo 29’a göre kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının OECD ortalamasına kıyasla ve görece yüksek olduğu Avusturya, Belçika, Birleşik Krallık, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İsveç, İzlanda, Kanada, Norveç ve Yeni Zelanda’da sağlıklı yaşam beklenti endeks değeri, mülkiyet hakları endeks değeri, sosyal yardım endeks değeri ve bireylerin seçim özgürlüğü endeks değeri OECD ortalamasına kıyasla ve nispeten daha yüksektir. Bu ülkelerde aynı zamanda İzlanda hariç olmak üzere yolsuzluk beklentisi endeks değeri ise nispeten daha düşüktür. Kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının OECD ortalamasına kıyasla ve görece düşük olduğu Çekya, Kolombiya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Meksika, Slovak Cumhuriyeti, Türkiye ve Yunanistan’da sağlıklı yaşam beklenti endeks değeri, mülkiyet hakları endeks değeri, sosyal yardım endeks değeri ve bireylerin seçim özgürlüğü endeks değeri OECD ortalamasına kıyasla ve nispeten daha düşüktür. Bu ülkelerde aynı zamanda yolsuzluk beklentisi endeks değeri ise nispeten daha yüksektir. Türkiye’de 2010-2018 dönemi ortalama değerlerine göre kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı %4,19 ile 4,83 olan OECD ortalamasının altında yer almaktadır. Aynı zamanda Türkiye’de 2010-2018 dönemi ortalama değerlerine göre sağlıklı yaşam beklentisi, mülkiyet hakları, sosyal yardım ve bireylerin seçim özgürlüğü endeks değerleri sırasıyla %65,5, %50, %0,82 ve %0,57 ile OECD ortalamaları olan %70,6, %76 %0,91 ve %0,81’in altında seyretmektedir. Türkiye’de 2010-2018 dönemi ortalama değerlerine göre yolsuzluk beklentisi endeks değeri %74 ile OECD ortalaması olan %65’in üzerinde seyretmektedir. Diğer taraftan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının yaşam kalitesine ilişkin göstergelerle karşılaştırılmasında Türkiye’nin kendisiyle benzer gelişmişlik düzeyine sahip olan Letonya, Litvanya, Meksika ve Kolombiya gibi ülkelerle benzer bir durum sergilediği görülmektedir. Tablo 29 genel olarak değerlendirildiğinde kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının görece yüksek olduğu OECD ülkelerinin büyük kısmında sağlıklı yaşam beklentisi, mülkiyet hakları, sosyal yardım ve bireylerin seçim özgürlüğü endeks değerleri nispeten daha yüksek, yolsuzluk beklentisi endeks değeri nispeten daha düşüktür. Kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının görece daha düşük olduğu OECD ülkelerinin önemli bir kısmında ise sağlıklı yaşam beklentisi, mülkiyet hakları, sosyal yardım ve bireylerin seçim özgürlüğü endeks değerleri nispeten daha düşük, yolsuzluk beklentisi endeks değeri nispeten daha yüksektir.

3.4.7. Kamu Eğitim Harcamalarının Toplumsal Cinsiyet Bakımından Değerlendirilmesi

Eğitim, hem ekonomik faaliyetlerin niteliğini hem de iş gücüne katılım oranlarını etkileyen bir faktördür. İş gücüne katılma oranı, aktif nüfusun kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfusa oranı olarak tanımlanmaktadır. İş gücü piyasasında iş gücüne katılım dinamiklerinin belirlenmesi insan kaynağının etkin kullanılıp kullanılmadığı konusunda önemli ipuçları vermektedir. Sanayileşmiş ve tam istihdam seviyesinde çalışan bir ekonomi için iş gücüne katılım oranları gelişmekte olan bir ülkeye göre yüksektir (Yamak vd., 2012:41). Eğitim seviyesi arttıkça iş gücüne katılım oranlarının da arttığı görülmektedir. Kız çocuklarının ve kadınların eğitime katılımı hem ülkenin refah düzeyi hem de ekonomik potansiyeli bakımından önem taşımaktadır. Kız çocuklarının ve kadınların eğitimi aynı zamanda bölgeler arası dengesizlikleri azaltmakta ve verimliliği artırmaktadır. Böylece, iş gücü katılımları ve gelir düzeyleri yükselmekte, ekonomik ve sosyal kalkınma sağlanmakta, hızlı nüfus artışı önlenmektedir (Atlama ve Özsoy, 2009: 68). Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin azaltılması ve giderilmesi açısından eğitim, stratejik bir öneme sahiptir. Bu kapsamda Tablo 30'da OECD ülkelerinde 2010-2018 dönemi ortalama değerleri üzerinden toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin göstergeler ile kamu eğitim harcama göstergesine yer verilmiştir.

Tablo 30: OECD Ülkelerinde Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranı ve Cinsiyet Eşitsizliğine İlişkin Göstergeler (2010-2018 Ortalama Değerleri, %)

Ülkeler	Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi	İş Gücüne Katılım Oranı (15 yaş ve üzeri)		Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye oranı
		Kadın	Erkek	
ABD	0,27	57,97	70,49	4,76
Almanya	0,08	55,93	68,19	4,23
Avustralya	0,11	60,23	71,36	4,77
Avusturya	0,15	56,03	69,92	5,08
Belçika	0,05	49,11	61,04	5,90
Birleşik Krallık	0,13	57,73	70,10	5,48
Çekya	0,13	52,09	69,32	3,60
Danimarka	0,05	60,79	69,98	7,42
Estonya	0,10	57,71	70,57	4,52
Finlandiya	0,05	57,66	64,91	6,00
Fransa	0,08	52,42	62,58	4,99
Güney Kore	0,12	51,30	72,67	4,33
Hollanda	0,04	62,38	73,98	5,20
İrlanda	0,11	54,76	70,14	4,69
İspanya	0,33	53,12	69,85	4,00
İsrail	0,11	57,63	67,78	5,18
İsveç	0,04	62,34	69,96	5,84
İsviçre	0,03	63,58	76,00	4,80
İtalya	0,08	40,73	60,92	3,90
İzlanda	0,06	72,54	80,80	6,28

Tablo 30: (Devamı)

Ülkeler	Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi	İş Gücüne Katılım Oranı (15 yaş ve üzeri)		Kamu Eğitim Harcamalarının GSYH'ye oranı
		Kadın	Erkek	
Japonya	0,11	51,01	72,52	3,41
Kanada	0,11	62,84	72,16	4,92
Kolombiya	0,42	53,70	80,14	4,28
Kosta Rika	0,29	46,49	78,79	6,03
Letonya	0,18	56,69	69,84	4,16
Litvanya	0,12	55,97	66,33	3,48
Lüksemburg	0,08	52,03	65,44	3,28
Macaristan	0,24	46,80	62,44	3,78
Meksika	0,34	44,60	80,16	4,30
Norveç	0,05	63,10	70,34	7,46
Polonya	0,13	49,40	65,40	4,69
Portekiz	0,08	56,32	67,46	4,66
Slovak Cumhuriyeti	0,19	52,73	69,92	3,81
Slovenya	0,07	54,19	64,67	4,50
Şili	0,31	48,71	74,77	4,22
Türkiye	0,33	29,67	71,69	4,19
Yeni Zelanda	0,34	63,84	75,60	5,94
Yunanistan	0,12	45,58	63,86	3,27
OECD Ortalaması	0,16	54,51	69,82	4,83

Kaynak: UNDP, 2010-2018 ve OECD Education at a Glance, 2012-2020

Tablo 30’da OECD ülkelerinde 2010-2018 dönemi ortalama değerleri üzerinden toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin göstergeler olarak cinsiyet eşitsizliği endeksi, kadın ve erkek vatandaşların iş gücüne katılım oranı, kamu harcama göstergesi olarak ise kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksi, kadınların ve erkeklerin arasındaki eşitsizliği, üreme sağlığı, güçlendirme ve iş gücü piyasası açısından yansıtan bileşik bir ölçüdür. Endeksin ölçülmesinde 0-10 arası puanlamalar söz konusudur. En düşük puan olarak 0, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en küçük değeri olarak tanımlanırken, 10 puan ise en yüksek cinsiyet eşitsizliğinin seviyesini tanımlamaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksi, ulusal insani gelişme başarılarının toplumsal cinsiyet eşitsizliği açısından ne derece zarar gördüğünü ortaya çıkarmak, politika analizi ve savunuculuk çabaları için deneysel zeminler sağlamak üzere tasarlanmıştır (Ataklı Yavuz, 2016: 81).

Tablo 30’a göre kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının OECD ortalamasına kıyasla ve görece yüksek olduğu Avusturya, Birleşik Krallık, Danimarka, Hollanda, İsveç, İzlanda, Kanada ve Norveç’te cinsiyet eşitsizliği endeksi OECD ortalamasına kıyasla ve nispeten daha düşüktür. Bu ülkelerde aynı zamanda kadın ve erkek vatandaşların iş gücüne katılım oranı nispeten daha yüksektir. Kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının OECD ortalamasına kıyasla ve görece düşük olduğu

ABD, İspanya, Kolombiya, Letonya, Meksika, Slovak Cumhuriyeti, Şili ve Türkiye’de cinsiyet eşitsizliği endeks değeri ile erkek vatandaşların iş gücüne katılım oranı OECD ortalamasına kıyasla ve nispeten daha yüksektir. Bu ülkelerde aynı zamanda ABD ve Letonya hariç olmak üzere kadın vatandaşların iş gücüne katılım oranı nispeten daha düşüktür. Türkiye’de 2010-2018 dönemi ortalama değerlerine göre kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranı %4,19 ile 4,83 olan OECD ortalamasının altında yer almaktadır. Aynı zamanda Türkiye’de 2010-2018 dönemi ortalama değerlerine göre cinsiyet eşitsizliği endeks değeri ile kadın vatandaşların iş gücüne katılım oranı sırasıyla %0,33 ve %29,67 ile OECD ortalamaları olan %0,16 ve %54,51’in altında seyretmektedir. Türkiye’de 2010-2018 dönemi ortalama değerlerine göre erkek vatandaşların iş gücüne katılım oranı %71,69 ile OECD ortalaması olan %69,82’nin üzerinde seyretmektedir. Diğer taraftan kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının toplumsal cinsiyet eşitsizliği değerleriyle karşılaştırılmasında Türkiye’nin kendisiyle benzer gelişmişlik düzeyine sahip olan Şili, Meksika ve Kolombiya gibi ülkelerle benzer bir durum sergilediği görülmektedir. Tablo 30 genel olarak değerlendirildiğinde kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının görece yüksek olduğu OECD ülkelerinin büyük kısmında cinsiyet eşitsizliği endeks değeri nispeten daha düşük, kadın ve erkek vatandaşların iş gücüne katılım oranı nispeten daha yüksektir. Kamu eğitim harcamalarının GSYH’ye oranının görece daha düşük olduğu OECD ülkelerinin önemli bir kısmında ise cinsiyet eşitsizliği endeks değeri ile erkek vatandaşların iş gücüne katılım oranı nispeten daha yüksek, kadın vatandaşların iş gücüne katılım oranı nispeten daha düşüktür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitim, bireyin gelişmesinin ve toplumun kalkınmasının temelini oluşturmaktadır. Gelişmiş ülkelerin ilerlemesi ve zenginleşmesinin temelinde eğitime dayalı teknolojik buluşlar ve bilimsel keşifler yatmaktadır. Ülke ekonomisinin gelişimi, yeni teknolojilerden geçmekte; yeni teknolojileri ise eğitilmiş bireyler oluşturmaktadır. Ülke ekonomilerinin gelişimi ve ülkelerarası rekabette eğitim hizmeti kilit noktadır. Eğitimin gelir dağılımı, iş gücü ve istihdam, verimlilik, bireylerin kazançları ve sosyal katkı gibi değişkenler üzerinde olumlu etkileri bulunmaktadır. Dolayısıyla eğitim hizmetinin; hem bireysel, hem toplumsal, hem de iktisadi etkileri bulunmaktadır. Bu durum ise eğitim hizmetinin, kamu sektörü tarafından üretiminin ve denetiminin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada, Türkiye’de kamu eğitim harcamalarının incelenmesi ve bu harcamaların diğer OECD ülkelerinin kamu eğitim harcamaları ile karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Türkiye’nin ve diğer OECD ülkelerinin genel bütçe ve GSYH içinde kamu eğitim harcamalarının payı ve öğrenci başına yapılan kamu eğitim harcamalarının ne kadar olduğu ile kamu eğitim harcamaları bazı ekonomik ve sosyal göstergeler açısından incelenmiştir. Bunların sonucunda elde edilen veriler incelenerek sonuçlara ulaşılmıştır.

Eğitimin bireysel ve toplumsal faydaları ülkelerin gelişmişliğinde önem arz ettiğinden, bir ülke ne kadar gelişmiş ise eğitime ayrılan kaynaklarda o ölçüde fazla olmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye’de eğitim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamaları genel itibarıyla değerlendirildiği artış seyri gösterdiği ve aynı dönem itibarıyla kamu eğitim harcamalarının eğitim kurumları arasındaki dağılımında en fazla harcamanın yükseköğretim kurumlarına yapıldığı tespit edilmiştir. Yükseköğretim kurumlarında 7.541.890 öğrencinin üniversitede kayıtlı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu harcamanın fazla olması şaşırtıcı değildir. Türkiye’de ve OECD ülkelerinde yükseköğretimin, yüksek kazanç, gelir dağılımı, istihdam, yaşam kalitesi ve verimlilik gibi değişkenler üzerindeki olumlu etkisi göreceli olarak temel eğitimden daha fazladır. Ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinde öğrenci sayısının fazla olması ekonomik büyümeyi arttırmaktadır. Dolayısıyla ülkelerin ekonomik büyümeyi sağlaması için bu seviyelerde öğrenci sayısının artırılması ve bu seviyelere daha fazla eğitim harcaması yapılması önerilmektedir.

Türkiye’de 2011-2021 yılları arasındaki GSYH, merkezi yönetim bütçesi, MEB bütçesi, YÖK ve üniversiteler bütçesi ve toplam eğitim bütçesi genel itibarıyla artış seyri göstermektedir. Ancak toplam eğitim bütçesinin ve MEB yatırım bütçesinin GSYH ve genel bütçe içindeki payının 2006

yılından 2016 yılına kadar artış seyri gösterdiği, 2016 yılından sonra ise azalış seyri gösterdiği tespit edilmiştir. Türkiye’de 2006-2021 dönemi itibariyle kamu harcamaları içerisinde genel kamu hizmetleri dışında sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetlerinden sonra en yüksek bütçe eğitim hizmetlerine ayrılmaktadır. 2011-2019 dönemi boyunca eğitim hizmeti bütçe giderlerinin genel itibariyle artış seyri gösterdiği ancak eğitim hizmetine ayrılan bütçe giderlerinin toplam kamu harcamalarına ve GSYH’ye oranının 2006 yılından 2016 yılına kadar artış seyri gösterdiği, 2016 yılından sonra ise azalış seyri gösterdiği belirlenmiştir. Eğitim yatırımları, gelir dağılımındaki adaletsizliğin düzeltilmesinde, işsizliği azaltılmasında ve verimliliğin yükseltilmesinde önemli destekler sağlamaktadır. Dolayısıyla Türkiye’de toplam eğitim bütçesi artırılmalı ve eğitime daha fazla yatırım yapılmalıdır.

Türkiye ve OECD ülkelerinde ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında toplam kamu harcamaları ve genel bütçe içinde eğitimin payı ile öğrenci başına yıllık kamu eğitim harcamaları değerlendirildiğinde; OECD ülkelerinde 2012-2018 dönemi boyunca ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına yapılan kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına ve GSYH’ye oranının dikkate değer bir artış göstermediği ve birçok ülkede azalış gösterdiği belirlenmiştir. Türkiye’de ise 2012 yılına kıyasla 2018 yılında toplam kamu harcamaları içinde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında eğitime ayrılan payın arttığı ve OECD ortalamasının üzerinde seyrettiği tespit edilmiştir. Türkiye yükseköğretim seviyesi açısından son yıllarda oldukça iyi düzeyde bir gelişme kaydetmiş ve toplam kamu harcamaları ve GSYH içinde yükseköğretim kurumları için eğitime en yüksek pay ayıran ülke konumunda olduğu belirlenmiştir. Ancak Türkiye’nin GSYH içinde ilköğretim ve ortaöğretim kurumları için eğitime en az pay ayıran ülke konumunda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretim seviyeleri için ayrılan payın, yükseköğretim kademelerinde olduğu gibi yükseltilmesi sağlanabilir. Böylece ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde eğitim alan öğrenciler eğitim hizmetlerinden daha çok faydalanabilecek ve fırsat eşitliği kapsamında eğitim görebileceklerdir. OECD ülkelerinde 2012-2018 dönemi boyunca ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında öğrenci başına yıllık kamu eğitim harcamalarının genel itibariyle artış seyri gösterdiği ve OECD ortalamasının üzerinde kamu eğitim harcaması yapan ülkelerin daha ziyade gelişmiş ülkelere olduğu tespit edilmiştir. Aynı dönem boyunca Türkiye’de ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında öğrenci başına yıllık kamu eğitim harcamalarının OECD ortalamasının oldukça altında kaldığı ve benzer gelişmişlik seviyesine sahip ülkelerle nispeten benzer bir eğilim gösterdiği belirlenmiştir. Ülkelerin ekonomik büyüme ve kalkınmasında nitelikli insan sermayesinin önemi göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye’nin en az OECD ülkeleri ortalaması seviyesinde öğrenci başına eğitim harcaması yapması gerçeği ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye’nin kamu eğitim harcamalarına ayrılan ödeneklerin yükseltilerek bu konuda yapılması gereken çalışmaların gerçekleştirilmesi ve bütçede düzenleme yapılarak eğitimin kalitesi yükseltilmelidir.

OECD ülkelerinde eğitimin yarattığı ekonomik ve sosyal etkiler üretken bir beşeri sermayenin oluşmasına neden olmuştur. Ekonomik kalkınma ve büyümenin sağlanması, sosyal eşitsizliklerin azaltılması, bireyler arası farklılıkların azaltılması, bireylerin yaşam standartlarının yükseltilmesi, adil bir gelir dağılımı sağlanması, rekabet gücünün artırılması, nitelikli iş gücünün artırılması gelir düzeyi ve istihdamın artırılması gibi pek çok konuda eğitim önemli bir faktör olmuştur. Bu kapsamda OECD ülkelerinde kamu eğitim harcamaları gelir düzeyi, gelir dağılımı, istihdam, teknoloji, yaşam kalitesi, değişim ve toplumsal cinsiyet gibi bazı ekonomik ve sosyal göstergeler bakımından değerlendirilmiştir. Kamu eğitim harcama göstergesi olarak kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı ele alınmıştır. Bu doğrultuda Gini değeri, insani eşitsizlik katsayısı, gelir eşitsizlik katsayısı, toplumsal cinsiyet eşitsizlik değeri ve işsizlik oranı açısından kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranının görece yüksek olduğu OECD ülkelerinin büyük kısmında sözü edilen ekonomik ve sosyal göstergelerin nispeten daha düşük olduğu kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranının görece daha düşük olduğu OECD ülkelerinin önemli bir kısmında ise sözü konusu ekonomik ve sosyal göstergeler nispeten daha yüksektir. Kamu eğitim harcaması göstergesinin görece daha düşük olduğu Türkiye'de sözü konusu ekonomik ve sosyal göstergelerin nispeten daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kamu eğitim harcaması göstergesinin görece daha yüksek olduğu OECD ülkelerinde kadın ve erkek vatandaşların iş gücüne katılım oranı nispeten daha yüksektir. Kamu eğitim harcaması göstergesinin görece daha düşük olduğu OECD ülkelerinin önemli bir kısmında ise erkek vatandaşların iş gücüne katılım oranı nispeten daha yüksek, kadın vatandaşların iş gücüne katılım oranı nispeten daha düşüktür. Türkiye'de de erkek vatandaşların iş gücüne katılım oranı nispeten daha yüksek, kadın vatandaşların iş gücüne katılım oranı nispeten daha düşüktür. Kişi başına GSYH değeri, istihdam oranı, yenilik yaratma kapasitesine ilişkin göstergeler, yaşam kalitesi ve özgürlük endeks değerleri bakımından değerlendirildiğinde kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranının görece yüksek olduğu, OECD ülkelerinin büyük kısmında söz edilen ekonomik ve sosyal göstergelerin nispeten daha yüksek olduğu kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranının görece daha düşük olduğu OECD ülkelerinin önemli bir kısmında ise sözü konusu ekonomik ve sosyal göstergelerin nispeten daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Kamu eğitim harcaması göstergesinin görece daha düşük olduğu Türkiye'de sözü konusu ekonomik ve sosyal göstergeler nispeten daha düşüktür. Ayrıca kamu eğitim harcaması göstergesinin gelir düzeyi, gelir dağılımı, teknoloji ve yaşam kalitesine ilişkin göstergelerle karşılaştırılmasında Türkiye'nin kendisiyle benzer gelişmişlik düzeyine sahip olan (Şili, Letonya, Litvanya, Meksika, Kolombiya gibi) ülkelerle benzer bir durum sergilediği görülmektedir.

Türkiye'de kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranının bazı ekonomik ve sosyal göstergeler bakımından değerlendirilmesi sonucunda başarısız ülkeler arasında olduğu ve kendisiyle benzer gelişmişlik düzeyine sahip olan ülkelerle nispeten benzer bir durum sergilediği sonucuna varılmıştır. Türkiye yüksek Gini değerine sahip ülkeler arasında olduğundan gelir dağılımının da bozuk olduğu düşünüldüğünde, kamu eğitim harcamalarını geniş tabana yayarak gelir dağılımını düzeltici politikalara yönelik adımların atılması gerekmektedir. Kamu eğitim harcamaları artıkça

gelir düzeyi artmakta işsizlik oranı ise azalmaktadır. Bu durum da ekonomik refahın yükselmesine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin düşük istihdam oranı, düşük gelir düzeyi, yüksek işsizlik oranına sahip olduğu düşünüldüğünde nitelikli iş gücüne uyumlu iş alanlarının oluşturularak ve hizmet içi eğitimin yaygınlaştırılarak bireylerin istihdam olanaklarının artırılması sağlanmalıdır. Düşük cinsiyet eşitsizliğine sahip olan Almanya, Hollanda, Polonya, Portekiz ve Slovakya başta olmak üzere birçok OECD ülkesinde demokrasi ve insan hakları eğitimi teoriden daha çok etkinliklerle birlikte uygulamalı olarak öğretilmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin yüksek cinsiyet eşitsizliği değerine sahip olduğu düşünüldüğünde, böyle bir eğitimin sosyal etkinliklerle uygulamalı olarak öğretilmesi, kadınların sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alandaki konumları güçlendirilmesi, hak, fırsat ve olanaklardan eşit biçimde faydalanması sağlanmalıdır. Ayrıca Türkiye yaşam kalitesi ve özgürlük endeks değerleri açısından başarısız olduğundan Türkiye'de bireylerin yaşam kalitesini ve özgürlüklerini artırmaya yönelik düzenlemelere önem verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adem, Mahmut (1977), **Türk Eğitimin Ekonomik Politikası**, Bilim Yayınevi, Ankara.
- Ahmad, Sajjad ve Kumar, Satish (2008), Meaning, Aim and Process of Education, Satish Kumar (Ed.), **School Of Open Learning**, 1. Basım içinde (1-28), Nr.110007, Delhi
- Aigheyisi, Oziengbe Scott (2013), “The Reative Impacts of Federal Capital and Recurrent Expenditures on Nigeria’s Economy” (1980-2011), **American Journal of Economics**, 3(5), 210-221.
- Akça, Haşim ve Ela, Mehmet (2012), “Eğitim ve Gelir Dağılımı İlişkisi: Türkiye Değerlendirmesi”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 3(21), 241-260.
- Akçacı, Taner (2013), “Eğitim Harcamalarının İktisadi Büyümeye Etkisi”, **Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 4(5), 65-79.
- Akkutay, Osman ve Aktan, Ülker (2014), “OECD Ülkelerinde ve Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim”, **Asya Öğretim Dergisi**, 2(1), 64-79.
- Aktan, Coşkun Can (1993), “A Normative Analysis of Privatization: Which Public Goods Should Be Public/Private”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 8(1), 124-138.
- _____ (t.y), **Kamu Mali Yönetimi Performans Programı**, <http://www.canaktan.org/politika/kamuda-strateji/aktan-ppt/aktan-perf-program.pdf> (14.02.2021).
- Ali, Christopher (2016), “The Merits of Merit Goods: Local Journalism and Public Policy in a Time of Austerity”, **Journal of Information Policy**, **Penn State University Press**, 6, 105-128.
- Alkan, Cevat (1974), “Eğitim Teknolojisi”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 7(1), 339-344.
- Aristoteles, (1996), **Metafizik**, (Çev. Ahmet Arslan), Sosyal Yayınları.
- Ataç, Engin (1979), **Türkiye’de Eğitim Hizmetlerinin Kamu Harcamaları Açısından Analizi Planlı Dönem (1963-1977)**, Doktora Tezi, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi.
- Atlama, Sevilay ve Özsoy, Ceyda (2009), “Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Türkiye’nin Karşılaştırmalı Analizi”, İbrahim Güran Yumuşak (Haz.), **Uluslararası 7. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı**, İstanbul, 63-77.
- Ataklı Yavuz, Rüya (2016), “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Ekseninde Kadın İstihdamı ve Ekonomik Şiddet”, **Hayat Ekonomisi Dergisi**, 3(9), 77-100.

- Ayrançöl, Zülküf ve Tekdere, Mustafa (2014), “Türkiye ve OECD Ülkelerinde Yapılan Eğitim Harcamalarının Karşılaştırmalı Analizi”, **Lefke Avrupa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 5(2), 1-30.
- Başar, Selim vd. (2016), “Eğitim ve Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama”, **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 10, 189-204.
- Baum, Sandy vd. (2010), **Education Pays 2010; The Benefits of Higher Education for Individuals and Society**, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED526357.pdf> (20.09.2021).
- Barro, Robert (2001), “Human Capital and Growth”, **American Economic Review**, 2(91), 12-17.
- Barantovich, Martha vd. (t.y.), “The Aims of Education in an Age of Stasis and Change”, **Education For Sustainability**, <http://www.eolss.net/sample-chapters/c11/e6-61-01-01.pdf> (10.02.2020).
- Bulutoğlu, Kenan (1981), **Kamu Ekonomisine Giriş**, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Bilen Mahmut ve Çalışır Mustafa (2019), “Türkiye’de Gelir Dağılımı ile Eğitim Arasındaki İlişki: ARDL Sınır Testi İle Analizi”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, 14(2), 1-30.
- Budak, Sedar (2016), “**Eğitim Harcamaları ve Verimlilik İlişkisi: OECD Ülkeleri Üzerinde Bir İnceleme**”, Doktora Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Carm, Ellen (2013), “Rethinking Education for All”, **Journal Sustainability**, 5(8), 3447-3472.
- Caner, Asena ve Okten, Çağla (2010), “Risk and career choice: Evidence from Turkey”, **Economics of Education Review**, 6(29), 1060-1075.
- Çalcalı, Önder (2009), **Türkiye’de 1990 Sonrası Kamu Harcamaları İçerisinde Eğitim Harcamalarının Yeri ve Önemi (1990-2007)**, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalışkan, Şadan (2010), “Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, 59, 89-132.
- Çetin, Bengü (2014), **Eğitim ve Kalkınma İlişkisi: Türkiye Örneği**, Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çebi Karaaslan, Kübranur vd. (2021), “Bireylerin Yaşam Memnuniyetlerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi”, **İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 1(35), 263-290.
- Çiftçi, Cemil ve Sinem, Güler Kangallı (2015) “Eğitim ve Gelir”, **Ege Akademik Bakış**, 1(15) 141-152.
- Çiçek, Uğur ve Ferhat, Bitlisli (2017), “Vergi Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinci ve Farkındalığı Üzerindeki Etkisi: Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi**, 10(2), 261-278.

- Çınar, Fıratcan ve Ağcakaya, Serpil (2016), “Yükseköğretimin Finansmanında Alternatif Stratejiler: Dünyadaki Uygulamalar ve Türkiye’de Mevcut Durum Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Analiz”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 1(23), 270-290.
- Dal, Emel (2014), **Ekonomik Büyüme İle Eğitim Harcamaları İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama**, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, İhsan Cemil ve Cigerci, İsmail (2016), “Vergi Bilincinin Oluşumunda Eğitimin Rolü: İlköğretim Öğrencileriyle Ampirik Bir Çalışma”, **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, 1(23), 127-143.
- Dewey, John (2007), **Deneyim ve Eğitim**, (Çev. Sinan Akıllı), 1. Basım, ODTÜ Yayıncılık, Ankara.
- Dib, Claudio Zaki (1987), “Formal, Non-Formal And Informal Education: Concepts/Applicability”, **Cooperative Networks in Physics Education**, 173, 300-315.
- Dızman, Şakir (2014), “Ortaöğretim Kurumlarında Eğitim Maliyetlerinin Analizi Erzurum İl Merkezinde Kamu ve Özel Ortaöğretim Kurumları Karşılaştırması”, **Erzincan Kültür Eğitim Vakfı (EKEV) Akademi Dergisi**, (44), 353-368.
- Durgun, Özlem (2002), **“Küreselleşen Dünyada Kalkınma Süreci Bağlamında Eğitim Harcamaları ve Türkiye Örneği”**, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durkaya, Mehmet ve Hüsnüoğlu Nadide (2018), “İstihdamda Eğitimin Rolü”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi**, 19(41), 51-70.
- Edizdoğan, Nihat (1998), **Kamu Maliyesi**, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Egeli, Haluk ve Diril, Funda (2014), “Vergi Bilincinin Oluşumunda Bilişim Teknolojilerinin Rolü: İzmir İli İçin Bir Uygulama”, **Sosyoekonomi Dergisi**, 22(33), 33-55.
- Eğilmez, Mahfi ve Kumcu, Ercan (2005), **Ekonomi Politikası: Teori ve Türkiye Uygulaması**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Eker, Aytaç (2005), **Kamu Maliyesi**, Birleşik Yayınevi, İzmir.
- Erden, Münire (2009), **Eğitim Bilimine Giriş**, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- Erdal, Hatice Nihan (2019), **Eğitimin Ekonomik Büyümeye Etkisi: Türkiye Örneği**, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergen, Hüseyin (1999), **Türkiye’de Eğitim Harcamalarının Analizi ve Yükseköğretimde Maliyetler**, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergün, Mustafa (1985), “Karşılaştırmalı Eğitim”, **İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, 1-117.

- Ergüneş, Yalçın (2005), Türk Milli Eğitim Sisteminin Yapısı, Yüksel Özden (Ed.), **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, içinde (67-88), Pegem Yayınevi, Ankara.
- Ereş, Figen (2005), “Eğitimin Sosyal Faydaları: Türkiye AB Karşılaştırması”, **Milli Eğitim Dergisi**, 167(33), 320-340.
- Erol, Nilüfer (2011), “Toplumsal Değişme ve Eğitim: Temel İlişkiler, Çelişkiler, Tartışmalar”, **Akademik Bakış Dergisi**, 5(9), 109-122.
- Eskicumalı, Ahmet (2005), Eğitim, Öğretim ve Öğretmenlik Mesleği, Yüksel Özden (Ed.), **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, içinde (1-32), Pegem Yayınevi, Ankara.
- Eurydice (2014), “Avrupa’da Okullarda Finansman, Kamu Finansmanında Mekanizmalar, Yöntemler ve Kriterler”, http://publications.europa.eu/resource/cellar/466ef2cd-97aa-4753-b854-6cf9b88379d4.0012.03/DOC_1 (14.10.2020).
- Eurydice (2020), “Eğitimde Finansman”, <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/funding-education> (12.12.2020).
- Eygü, Hakan ve Kılınç, Arife (2020), “Yaşam Memnuniyeti Üzerinde Etkili Olan Faktörlerin Araştırılması: Kayseri İli Örneği”, **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, 16, 3593-3618.
- Ferreira, Francisco H. G. ve Gignoux, Jeremie (2010), **Eğitimde Fırsat Eşitsizliği: Türkiye Örneği**, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Planlama Teşkilatı ve Dünya Bankası Refah ve Sosyal Politika Analitik Çalışma Programı, Nr.4, Ankara.
- Fırat, Emine vd. (2015), “Kalkınma ve Eğitim İlişkisi: İnsani Gelişme Endeksine Göre Türkiye’nin Eğitim Düzeyinin Değerlendirilmesi”, **International Conference on Eurasian Economies**, 876-883.
- Gedikoğlu, Tokay (1991), “Çağdaş Yükseköğretim: Önemi, Sorumlulukları, Planı, Değişim ve Yönetim”, **Eğitim ve Bilim Dergisi**, 15(81), 20-28.
- Gedik, Esra (2021), Eğitim ve Toplumsal Cinsiyet, Ejder Çelik ve Ender Sağlam (Ed.), **Eğitim Sosyolojisi**, 2. Baskı içinde (207-218), Vize Yayınevi, Ankara.
- Ghadai, Sanjayaku ve Misra, Satya Narayan (2015), “Merit Goods, Education Public Policy-India At Cross Roads”, **Journal Of Education and Practice**, 6(12), 140-147.
- Giray, Filiz ve Ömür, Özgür Mustafa (2016), “Kamusal Mal ve Hizmet Olarak Eğitim Hizmeti ve Harcamaları: Türkiye ve Diğer OECD Ülkeleri Karşılaştırması”, **Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 14(4), 130-160.
- Global Innovation Index (2021), “Tracking Innovation through the COVID-19 Crisis” https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/2021/?gclid=EAIaIQobChMIlqybu9Ho9AIVSenmCh3HqgL_EAAYAIAAEgLaJ_D_BwE (12.12.2021).

- Gökalp, Ziya (1974), **Terbiyenin Sosyal ve Kültürel Temelleri**, MEB Yayınevi, İstanbul.
- Göksu, Alper ve Güngör, Gonca (2013), “Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Ülkelerarası Bir Karşılaştırma”, **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, 20(1), 59-72.
- Gültekin, Mehmet (2014), “Dünyada ve Türkiye’de İlköğretim Programlarındaki Yönelimler”, **İlköğretim Online**, 13(3), 726-745.
- Gürlesel, Can Fuat ve Bekmen, Sevda (2005), **Doğru Başlangıç: Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim**, Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği TÜSİAD, Nr. 395, İstanbul.
- Hallak, Jacques ve Coombs, Philip (1987), **Cost Analysis in Education**, The World Bank, Nr.20433, USA.
- Hancıoğlu, Yasemin (2017), “Küresel İnovasyon Endeksi Göstergeleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 9(20), 352-365.
- Hanson, John ve Brembeck, Cole (1966), **Education and The Development Of Nations**, Rinehart ve Winston, New York.
- İl Özel İdare Kanunu (2005), T.C. Resmi Gazete, 25745, (22.02.2005)
- İnsani Geliştirme Raporları (UNDP) (2020), <http://hdr.undp.org/> (25.06.2021).
- Kale, Mustafa (2013), “Eğitimin Temel Kavramları”, Emir Karip (Ed.), **Eğitim Bilimine Giriş**, 5. Baskı içinde (2-18), Pegem Yayınevi, Ankara.
- Kant, Immanuel (1900), **Kant on Education Über Pädagogik**, (Çev. Annette Churton), <http://oll.libertyfund.org/title/356> (16.03.2022).
- Kapıcı, Banu (2008), **Türkiye’de Kamu Harcamalarının Dağılımı ve Sosyal Güvenlik Açıklarının Kamu Açıklarına Etkileri**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kayadibi, Fahri (1997), “Eğitim Kalitesine Etki Eden Faktörler ve Kaliteli Eğitimin Üretime Katkısı”, **İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 3(0), 1-24.
- Karaarslan, Erkan (2005), “Kamu Kesimi Eğitim Harcamalarının Analizi”, **Maliye Dergisi**, 149, 36-73.
- Karagül, Mehmet (2003), “Beşeri Sermayenin Ekonomik Büyümeyle İlişkisi ve Etkin Kullanımı”, **Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, (5), 79-90.
- Karadeniz, Oğuz vd. (2007), “Avrupa Birliği Yolunda Türkiye’de Eğitim ve Beşeri Sermaye”, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Karakütük, Mehmet ve Demir, Hakan (2003), “Yerel Yönetimler ve Hizmette Yerellik: Subsidiarite İlkesi”, **Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi**, 7(2), 65-77.

- Karakütük, Kasım (2006), “Yükseköğretim Finansmanı”, **Milli Eğitim Dergisi**, 35(171), 219-241.
- Kaya, Ahmet (2011), “Eğitimin Ekonomik Temelleri”, Fatih Töremen (Ed.), **Eğitim Bilimine Giriş**, içinde (225-260), İdeal Kültür Yayınevi, İstanbul.
- Kazar, Altuğ (2019), “OECD Ülkelerinde Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Etkileri”, Zafer Gölen ve Hasan Babacan (Ed.), **Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimlerde Akademik Çalışmalar**, içinde (434-456), Cetinje-Karadağ.
- Keller, Katarina (2010). “How Can Education Policy Improve Income Distribution?: An Empirical Analysis Of Education Stages And Measures On Income Inequality”, **The Journal Of Developing Areas**, 2(43), 51-77.
- Keyifli, Şükrü (2013), “Eğitim ve Din Eğitimi”, **Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 13(2), 103-126.
- Kondor, Daniel vd. (2014), “**Do The Rich Get Richer? An Empirical Analysis Of The Bitcoin Transaction Network**”, Plos One, 9(2), 1-10.
- Korkmaz, Murat vd. (2015), “Yaşam Memnuniyeti Üzerinde Etkili Olan Sosyodemografik Bileşenler Üzerine Bir Analiz”, **Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi** 3(2), 78-111.
- Kurban, Samed (2020), **Kamu Politikası ve Bütçe İlişkisi Bağlamında Eğitim Hizmetinin Niteliği**, Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Kutluay Şahin, Dilek (2020), “Eğitimin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: AB Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 10(2), 657-672.
- Kızılkaya Oktay ve Koçak Emrah (2014), “Kamu Eğitim Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş OECD Ülkeleri Üzerine Bir Panel Veri Analizi”, **Ekonomi Bilimleri Dergisi**, 6(1), 17-32.
- McMahon, Walter (2010), “The External Benefits of Education”, **International Encyclopedia of Education**, 2, 260-271.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2019), 2020 Yılı Bütçe Gerekçesi, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/02/2020-Yili-Butce-Gerekcesi.pdf> (20.03.2021).
- _____ (2020), Milli Eğitim İstatistikleri, <https://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64> (03.04.2020).
- Muter, Naci B. ve Gökbunar, Ramazan (2000), “**21. Yüzyıla Doğru Türkiye’de Eğitim Hizmetlerinin Çağdaştırılması**”, http://www.canaktan.org/yonetim/toplam_kalite/kamuda-toplam-kalite/muter-egitim-hizmetleri-kalite.pdf (03.05.2020).

- Mutlu Yakışan, Belgin (2019), **Türkiye’de Eğitimin Gelire Etkisinin Ekonometrik Analizi**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Nartgün, Şenay Sezgin (2008), “Eğitimin Ekonomik Temelleri”, Aycan Çiçek Sağlam (Ed.), **Eğitim Bilimine Giriş**, içinde (230-27), Maya Yayınevi, Ankara.
- Naziev, Aslanbek (2017), “What Is An Education?”, International Conference the Future of Education, 1-6.
- OECD, (2018), “Education At A Glance OECD Indicators”, https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2018_eag-2018-en (07.10.2018).
- _____ (2018), “OECD Statistics (database)” <https://stats.oecd.org/> (17.12.2021).
- _____ (2020), “Education At A Glance OECD Indicators”, <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/> (10.10.2020).
- _____ (2021), “Education At A Glance OECD Indicators”, https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2021_b35a14e5-en (15.11.2021).
- Ortaç, Rifat (2003), “Cumhuriyetimizin 80. Yılında Eğitim Harcamaları”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 5(2), 239-247.
- Özcan, Özlem Özdemir (1999), **Kamu Harcamaları ve Türkiye’de Kamu Harcamalarının Analizi (1962-1967), Konsolide Bütçe Harcamaları**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, Servet vd. (2007), **Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Sistemi: Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, 1 Baskı, Türk Eğitim Derneği, Ankara.
- Özer, Ramazan (2010), **Türkiye’de 1990 Sonrasında Yapılan Harcamaların Bütçe Politikaları Çerçevesinde İncelenmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pamuk, Mürüvvet ve Bektaş, Hakan (2014), “Türkiye’de eğitim harcamaları ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: ARDL sınır testi yaklaşımı”, **Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, 2(2), 77-90.
- Palaz, Serap vd. (2013), “Eğitim Düzeyi Farklılıklarının Gelir Dağılımına Etkisi: Türkiye Örneği”, **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 2(8), 119-131.
- Pehlivan, Osman (2012), **Kamu Maliyesi**, Murathan Yayınevi, Trabzon.
- Savaşan, Fatih (2017), **Kamu Ekonomisi**, Dora Yayınevi, Bursa.
- Schneider, Lutz vd. (2010), “Innovation and Skills from a Sectoral Perspective: A Linked Employer–Employee Analysis”, **Economics of Innovation and New Technology**, 19(2), 185-202.

- Seymour, J. Madison (t.y.), “Contrasts Between and Informal Education Among the Iban of Sarawak, Malaysia”, **Review Of Educational Research**, 42(4), 477-491.
- Söyler, İlhami (2008), “Eğitim Hizmetleri Bağlamında Vakıf Üniversitelerinin Finansal ve Vergisel Sorunları”, **Maliye Dergisi**, (154), 52-76.
- Sylwester, Kevin (2002) “Can Education Expenditures Reduce Income Inequality?” **Economics of Education Review**, 1(29), 143-52.
- Sepulveda, Facunda 2005 “Training and productivity: Evidence from Us Manufacturing Industries”, **Oxford University Press**, 62(3), 504-528.
- Şahin, Levent (2017), “Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Eğitim ve Türkiye’deki Durumu”, **Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E- Dergi**, 122-171.
- Şahin, Dilek Kutluay (2020), “Eğitimin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: AB Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2(10), 657-672.
- Şener, Orhan (1987), “Eğitim Ekonomisinin Temel İlkeleri”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (Haz.), **3. Türkiye Maliye Eğitim Sempozyumu**, 5-22, İstanbul.
- Şişman, Mehmet (2009), **Eğitim Bilimine Giriş**, Pegem Akademi, Ankara.
- Taban, Sami ve Kar, Muhsin (2003), “Kamu Harcama Çeşitlerinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, 58(3), 146-169.
- Tan, Jee-Peng ve Mingat, Alain (1988), “Analytical Tools for Sector Work in Education”, **A World Bank Publication The Johns Hopkins University Press**.
- Tansel, Aysit (2001), “Economic Development and Female Labor Force Participation in Turkey: Time-Series Evidence and Cross-Province Estimates”, **SSRN Electronic Journal**, 1-61.
- Teyfur, Mehmet (2009), “Eğitimin Ekonomik Temelleri”, **Eğitim Bilimine Giriş**, 3. Baskı içinde (135-165), Anı Yayınevi, Ankara.
- Tezcan, Mahmut (1996), **Eğitim Sosyolojisi**, Feryal Yayınevi, 10. Baskı, Ankara.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2018), **İşgücü Piyasası ve Genç İstihdamı**, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/IsgucuPiyasasi_ve_GencIstihdamiOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf (20.05.2021).
- The Funding Of School Education (2017), <https://www.oecd.org/governance/the-funding-of-school-education-9789264276147-en.htm> (03.06.2020).
- The Human Freedom Index (2020), A Global Measurement of Personal, Civil, and Economic Freedom <https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/human-freedom-index-2020.pdf> (12.03.2022).

- Tural, Necla Kurul (2006), “Bir Çalışma Alanı Olarak Türkiye’de Eğitim Finansmanın Türkiye’de Gelişimi”, Muhsin Hesapçıoğlu ve Alpaslan Durmuş (Ed.), **Türkiye’de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi**, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Tunç, Mehtap (1967), **Kalkınmada İnsan Sermayesi Yaklaşımları ve Türkiye’de İnsan Sermayesi Boyutunun Analizi**, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2021-2023 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberi, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/10/2021-2023_Butce_Haz%C4%B1rlamaRehberi.pdf (11.11.2020).
- TÜİK (2019), **İstatiksel Göstergeler**, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=egitim-kultur-spor-ve-turizm-105&dil=1> (15.05.2021).
- _____ (2020), **Eğitim İstatistikleri, Hizmet Sunucuları ve Eğitim Düzeylerine Göre Eğitim Harcamaları**, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=egitim-kultur-spor-ve-turizm-105&dil=1> (18.04.2021).
- _____ (2020), **Öğretim Yılına Göre İlköğreti, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Net Okullaşma Oranı**, <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=egitim-kultur-spor-ve-turizm-105&dil=1> (19.06.2021).
- Tüleykan, Hayrettin ve Parlak, Ali (2018), “Türkiye’de Kamu Kesiminin Eğitim Harcamalarının Değerlendirilmesi”, **Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives**, 2(6), 34–53.
- UNDP (2020), ‘Human Development Report 2020’, <http://hdr.undp.org/en/2020-report/download> (10.12.2021)
- URL, “Education” (t.y.), <https://www.merriam-webster.com/> (18.03.2022).
- Uzun, Fuat (2015), **Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Eğitim Harcamaları İçindeki Rolü ve Etkileri**, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uzun, Zafer vd. (2017), “Eğitimin Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Toplumsal Cinsiyet Rolü Tutumlarına Etkisi: Deneysel Bir Çalışma Algısı ve Savaş Rollerine Eğitimin Etkisi: Deneysel Bir Çalışma”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 1(17), 678-693.
- Ünal, Işıl (1996), **Eğitim ve Yetiştirme Ekonomisi**, Torun Yayınevi, Ankara.
- Varış, Fatma (1988), **Eğitim Bilimine Giriş**, Ankara Üniversitesi Yayınevi, Ankara.
- The Human Freedom Index 2020: A Global Measurement of Personal, Civil, and Economic Freedom <https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/human-freedom-index-2020.pdf> (19.03.2022).

- Yamak, Rahmi vd. (2012), “Türkiye’de İşgücüne Katılımı Belirleyen Faktörler: Mikro Ekonomik Analiz”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 12(2), 41-58.
- Yardımcıoğlu, Fatih (2012), **Eğitim Harcamaları, Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı İlişkisi**, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yero, Ludith Lloyd (2002), The Meaning of Education <https://anitalie.files.wordpress.com/2015/09/02-the-meaning-of-education.pdf> (01.12.2018).
- Woodhall, Marry (1987), Economic of Research and Studies, The World Bank, Washington D.C, U.S.A.
- Woodhall, Maureen (1987), **Human Capital Concepts Economics of Education Research and Studies**, Pergamon Pres, Oxford.
- Wolff, Edward (2001), “The Role of Education in the Postwar Productivity Convergence among OECD Countries”, **Industrial and Corporate Change**, 10(3), 735-759.
- World Happiness Report (2020), <https://worldhappiness.report/ed/2021/> (13.12.2021).

ÖZGEÇMİŞ

2004 yılında Yüzüncü Yıl İlkokulu'nu; 2008 yılında Yüzüncü Yıl Ortaokulu'nu; 2012 yılında Yavuz Sultan Selim Anadolu Lisesi'ni; 2016 yılında da Karadeniz Teknik Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü'nü bitirdi. 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalında yüksek lisans programına başladı.

AKBAYRAK, evli ve bir kız annesi olup, İngilizce bilmektedir.

